

"AIKA PERSEESTÄ SUORAAN SANOTTUNA"
MAASEUTUNUOREN KOKEMUS ELÄMÄSTÄ VAILLA TÖITÄ JA
OPISKELUPAIKKA

Mirjam Huotari-Kallinki
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Mirjam Huotari-Kallinki	
Ohjaaja Sirkka Alho, YTT, yliopistonopettaja	
Työn nimi "Aika perseestä suoraan sanottuna" Maaseutunuoren kokemus elämästä vailla töitä ja opiskelupaikkaa	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Syksy 2022	Sivumäärä 73 + 5 liitettä
Tiivistelmä <p>Tässä tutkielmassa tarkoitukseni on tarkastella maaseudulla asuvien nuorten kokemusta elämästään vailla töitä ja opiskelupaikkaa. Pyrin kuvaamaan heidän kokemuksensa Juha Perttulan deskriptiivisen fenomenologian mallia soveltamalla. Näin saadaan muodostettua yksilölliset merkitysverkostot, joita tutkimukseen osallistuneiden nuorten määrän mukaan on viisi, ja yleinen merkitysverkosto.</p> <p>Nuorten kokemus näyttää aineistoni valossa rakentuvan opiskeluista ja töistä olevasta kokemuksesta, kaupungista ja maaseudusta olevasta kokemuksesta, arjen ja juhlan rakentumisesta, erilaisuuden kokemuksesta, kokemuksista toisten ihmisten kanssa, suhteesta omaan itseen, erilaisten yhteiskunnallisten rakenteiden vaikutuksista, omasta talouskokemuksesta ja liikkumisen kokemuksista. Kokemus on siis moniulotteinen. Jokaisen nuoren kokemus on erilainen, mikä tukee deskriptiivisen fenomenologian valikoitumista tutkielman tutkimusmenetelmäksi.</p> <p>Tutkimusaineisto on kerätty viideltä eri puolilla Suomea asuvalta nuorelta, iältään vähintään 18-vuotiailta ja korkeintaan 29-vuotiailta, jotka ovat tutkimushaastatteluiden aikaan olleet sekä vailla töitä että opiskelupaikkaa. Heidät on tavoitettu etsivän nuorisotyön kautta. Heidän osallistumisensa on ollut vapaaehtoista alusta loppuun saakka.</p> <p>Tutkielman aihe on ajankohtainen meneillään olevien sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä työelämäpalveluiden uudistusten ja nuorisotyöttömyyslukujen vuoksi. Tavoitteena on antaa ääni maaseudun nuorille itselleen.</p>	
Asiasanat: nuoret aikuiset, maaseutu, työttömyys, kokemus, deskriptiivinen fenomenologia, etsivä nuorisotyö	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Yleisen merkitysverkoston spesifit sisältöalueet.....	33
------------	---	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KOKEMUS DESKRIPTIIIVISESSÄ FENOMENOLOGIASSA	3
	2.1 Kokemuksen olemus	3
	2.2 Kokemuksesta saatava tieto	5
3	NUORISO- JA MAASEUTUTUTKIMUKSEN KENTTÄ.....	9
	3.1 Nuorisotutkimuksen kenttä.....	9
	3.2 Maaseutututkimuksen kenttä.....	11
	3.3 Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta.....	14
4	MINÄ, SUOMALAINEN MAASEUTU, NUORUUS JA TYÖTTÖMYYS	17
5	TUTKIMUKSEN KULKU JA METODOLOGIA	20
	5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen tavoite.....	20
	5.2 Eettiset kysymykset	21
	5.3 Aineiston hankinta.....	23
	5.4 Aineiston analyysi.....	28
	5.4.1 Yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen	28
	5.4.2 Yleisen merkitysverkoston muodostaminen.....	31
6	YKSILÖKOHTAISET MERKITYSVERKOSTOT.....	35
	6.1 Karviainen.....	35
	6.2 Mansikka	38
	6.3 Mustaherukka.....	39
	6.4 Punaherukka.....	44
	6.5 Vadelma.....	46
7	YLEINEN MERKITYSVERKOSTO	50
8	YHTEENVETO	55
	8.1 Nuorena aikuisena suomalaisella maaseudulla vaille työtä ja opiskelupaikkaa 2020-luvun alussa.....	55
	8.2 Huomioitavaa uudistuvalla sosiaalipalvelujärjestelmälle	56
9	POHDINTA.....	58
	9.1 Yksilöllisten merkitysverkostojen pohdinta	58
	9.2 Yleisen merkitysverkoston pohdinta	60

9.3 Tutkielman luotettavuus.....	63
9.3.1 Luotettavuuden arviointi	63
9.3.2 Tutkimusprosessin arviointi.....	65
9.4 Jatkotutkimusaiheita.....	66
LÄHTEET	67

LIITTEET

1 JOHDANTO

Mielenkiintoni maaseudun nuorten kokemuksesta heräsi alkujaan kapinasta. Asuin itse maalla, kun lähdin vaihtamaan alaa ja opiskelemaan itselleni uutta ammattia tavoitteena sosiaalityöntekijän ammattipätevyys. Tein töitä ja asuin maaseudulla. Minulla oli itselläni siinä vaiheessa jo kaksi lasta, joiden ajattelin olevan onnellisessa asemassa, sillä heillä oli ja on etuoikeus kasvaa maalla. Sitten kuulin, että maaseudun perheillä, lapsilla ja nuorilla on suurempi riski syrjäytymisestä ja erinäisistä ongelmista. Kaivaessani aiheesta faktaa, löysin tietoa, joka sai minut miettimään, kuka määrittelee syrjäytymisen tai ongelman (mm. Tuuva-Hongisto 2018, 33–34). Minussa oli herännyt kiinnostus. Mitä on olla nuori vailla töitä ja opiskelupaikkaa maalla tämän päivän Suomessa?

Tutkielmalla on näin ollen henkilökohtaiset lähtökohdat. Aihe ei kuitenkaan ole relevantti vain henkilökohtaisesti. Tasa-arvokeskustelun kärkipäässä eivät ole maaseudulla elävät nuoret, mutta keskustelua ei voi rajata koskemaan vain joitain elämän osa-alueita. Sekin on tasa-arvokysymys, jos yhteiskunnassa kaikkien ääni ei pääse kuuluville. Tämän tutkielman tarkoitus on antaa ääni vailla opiskelupaikkaa ja työpaikkaa oleville maaseudun nuorille itselleen usein kuultavan eri alojen ammattilaisten äänen sijaan (ks. Toiviainen 2021, 99). Tutkielman nuoret ovat vähintään 18-vuotiaita ja korkeintaan 29-vuotiaita nuoria aikuisia. Tavoitteena ei ole vastata tyhjentävästi siihen, millaista elämä maaseudulla on työttömänä nuorena vailla opiskelupaikkaa, vaan avata niitä merkitysverkostoja, joita nuoret itse kokemukselleen antavat (ks. Perttula 1995, 52–63). Voidaksemme eri alojen ammattilaisina aidosti kohdata nuoret tulee meidän nimenomaan kuulla, mitä nuoret itse ajattelevat ja kokevat.

Ensin suunnittelin tutkivani maaseudun nuorten syrjäytymiskokemusta. Seuraavaksi suunnittelin tutkivani työn ja opiskelun ulkopuolella olevien nuorten hyvinvoinnin huippuja ja katveita. Lopuksi päädyin siihen, etten oleta mitään; sen enempää syrjäytymistä, huippuja kuin katveitakaan. Tutkimusaineisto kerätään maaseudulla asuvilta nuorilta, jotka ovat vailla työtä ja opiskelupaikkaa. Mistä minä voisin tietää, voivatko he hyvin vai huonosti, jotain siltä väliltä tai jotain ihan muuta? Kertokoot itse. Siitähän minä olen koko ajan ollut kiinnostunut. Oletuksia on paljon ja

kaikenlaisia, mutta eletyn arjen asiantuntija on mielestäni hän, joka nimeomaista arkea elää. Tästä syystä tutkimukseni on fenomenologinen. (ks. Perttula 1995, 52–63.)

Kai Alhanen (2013, 7) antaa ymmärtää johdattaessaan John Deweyn (1859–1952) ajatuksiin, että nykypäivänä kokemus on aliarvostettua. Syynä tähän Alhanen (2013, 7) pitää nopeatempoista elämänrytmiä, jossa ei jää aikaa syvälliselle pohdinnalle. Tätä syvällistä pohdintaa sain hiukan nuorten kanssa yhdessä harjoittaa ja lisää paneutuessani kerta toisensa jälkeen heidän vastauksiinsa. Havaitsin, että näille nuorille aikuisille oli ominaista pysähtyä pohtimaan. Olisikin ollut hyvä, jos tutkijana olisin omannut enemmän aikaa vietettäväksi nuorten kanssa. Uskon, että se olisi antanut tutkimukselle lisää syvyyttä.

Tutkielman aihe on ollut ajankohtainen vähintään koko 2000-luvun alun nuorisotyöttömyyden ollessa korkealla Suomessa niin kuin muualla lännessä, vaikka laskusuhdanne onkin Suomessa tällä hetkellä voimassa (SVT: Työvoimatutkimus 2019, SVT: Työvoimatutkimus 2022, Furlong 2014, 26–29). Aiheen ajankohtaisuutta Suomessa lisäävät julkisten palvelujen järjestämisvastuissa tapahtuvat muutokset. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat siirtymässä hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta (Eduskunta 2021, HE 10/2022 vp). Työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuu on puolestaan tarkoitus siirtää kunnille vuoden 2025 alusta (Työ- ja elinkeinoministeriö). Järjestämisvastuu ei kuitenkaan käytännössä tule siirtymään maaseudulla kunnille, jos alkuperäinen esitys ei tältä osin lausuntokierroksen jälkeen muutu, sillä työvoiman määrä 20 000 henkilöä ei kunnissa täyty (mm. Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 1; Suomen Kuntaliitto ry 2022, 3–5; Karstulan Kunta 2022, 1–3).

Tämän tutkielman pohjalta uskallan väittää, että uudistukset eivät todellakaan ole maaseudulla elävän työttömän ja vaille opiskelupaikkaa olevan nuoren aikuisen kannalta merkityksellisiä. Näiden nuorten aikuisten elämässä yhdistyvät selvästi niin työ- ja elinkeinopalveluiden tarve kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve. Nuoret itse eivät tuottaneet puhetta palveluiden yhteistyövaikeuksista nykytilanteessa, vain niiden riittämättömyydestä tai saavutettavuuden ongelmista. Toivoa sopii, että uudistusten myötä palvelut ovat myös maaseudun nuorille aikuisille paremmin saatavilla kuin tähän asti.

Raporttini rakentuu siten, että alussa kuvaan tutkielman ontologiset ja epistemologiset lähtökohdat. Seuraavaksi siirryn kuvaamaan esiyymmärrystäni purkamalla ensin auki teorian tietoni ennen aineiston keräämistä ja analyysiä ja sen jälkeen oman kokemukseni eli sen vähäisen yhtymäpinnan, joka minulla kokemuksellisesti aiheeseen on. Siitä jatkan tutkimusasetelman ja -menetelmien sekä prosessin kuvaamisella. Analyysin tulokset ovat luvuissa kuusi, seitsemän ja kahdeksan. Lopuksi suhteutan tuloksia muuhun olemassa olevaan tutkimukseen sekä esitän joitakin mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 KOKEMUS DESKRIPTIIVISESSÄ FENOMENOLOGIASSA

2.1 Kokemuksen olemus

Fenomenologisen ajattelun juuret löytyvät Edmund Husserlin (1859–1938) ajatuksista. Hän itse piti fenomenologian juurina kartesiolaista ajattelua, vaikka olikin sitä mieltä, ettei kartesiolainen ajattelu saavuttanut tieteellisen ajattelun syvintä olemusta, vaan prosessi jäi kesken. Husserlin mukaan kokemus on kaiken todellisuuden lähtökohta. Hänen mukaansa fenomenologinen filosofia on siten kaikkien tieteiden perusta. Näin ajateltuna on mahdotonta saada sen syvempää tai todempaa tietoa kuin yksilön subjektiivinen kokemus. (Husserl 2021, 9–24, 169–174.)

Jussi Backmanin (2010) mukaan Martin Heidegger (1889–1976) ja Edmund Husserl on totuttu näkemään fenomenologian kahtena eri suuntauksena, eikä ihan syyttä. Toisaalta Heidegger on ajattelussaan paljon velkaa Husserlille. Heidegger sanoutui kuitenkin selkeästi irti joistain Husserlin tavoista jäsentää fenomenologista filosofiaa. Pohjimmiltaan heidän kiistansa kosketti käsitystä olemisen yleisen merkityksen saavuttamisesta. Vaikka Husserl piti todellisuuden ytimenä subjektiivista kokemusta, päätyi hän Heideggerin mielestä epäloogisesti kokemuksen yleisluontoisuuteen. Heidegger korosti sitä, että kaikki ajattelu, kokemus ja todellisuus on tilannesidonnaista ja siten ainutlaatuista. (emt., 60–78.) Tässä tutkielmassa lähdän siitä, että jokainen kokemus on yksilöllinen ja kaikessa autenttisuudessaan totta. Näistä kaikista erilaisista kokemuksista on kuitenkin mahdollista löytää jotain rajallista yhteistä silloin, kun tilanteet ovat tarpeeksi samankaltaiset. Vaikka tämän tutkielman osalta tilanne aineiston keräämisen aikoihin muistuttaa ratkaisevilta osin kaikkien nuorten aikuisten

kohdalla toisiaan, ei heidän kokemuksensa ole irrallaan heidän aiemmasta historiasaan, eikä sitä voi sivuuttaa (ks. Backman 2010, 65–78).

Perttula (1995, 18–23) yhdistelee ajattelussaan Edmund Husserlia, Martin Heideggeriä ja Lauri Rauhala (1914–2016). Tästä syystä juuri hänen päätelmänsä ovat pitkälti tämän tutkielman ontologisten lähtökohtien taustalla. Rauhala (2007) määrittelee ihmisen kokonaisuutena, joka ei ole homogeeninen, eikä näin ollen vain jonkin yksittäisen reaalitieteen avulla täysin tutkittavissa. Itse Rauhala oli kuitenkin kiinnostunut ihmisen tajunnan toiminnasta, erityisesti niistä mielellisistä merkityksistä, joita tajunnallisuus tuottaa eri asioista ja näiden välisestä suhteesta. Lyhyesti sanottuna häntä kiinnostivat kokemukset; tajunnallisuuden muodostamat merkityssuhteet, joista muodostuu se kuva, jonka ihminen maailmasta saa. (emt., 2007, 23–25.)

Perttula (1995) päätyy yhdistelyprosessissaan lopputulokseen, jonka mukaan fenomenologisessa ajattelussa voidaan nimetä kaksi keskeistä tekijää, jotka vaikuttavat ihmisen kokemuksen käsittämiseen. Ensimmäinen on situationaalisuus, mikä tarkoittaa sitä, että ihmisen kokeminen on aina suhteutuneista eli suhteessa ihmisen elämäntilanteeseen. Toinen on tajunnallisuus, jolla viitataan intentionaalisuuteen eli ajatus siitä, että elämyksellä on aina kohde, toisin sanoen objekti. Näin ollen kokemus on aina suhteessa sekä subjektin elämäntilanteeseen että objektiin. (emt., 18–23.) Juha Virtasen (2006) mukaan edellä oleva voitaisiin kuvata myös siten, että kokemusta ei ole ilman suhdetta. Kokemus syntyy, kun tajunnallinen toiminta tietoisesti kohdistetaan tiettyyn kohteeseen. Fenomenologiassa tästä puhutaan usein myös merkityssuhteena. (emt., 165.) Jani Kukkolan (2018, 46–47) mukaan juuri tämä intentionaalisuus tekee kuitenkin kokemuksesta hyvin epävarman tiedon lähteen tutkimuksellisesti, sillä kokemuksen kohteen suhteen on hänen mukaansa helppo erehtyä. Tässä tutkielmassa lähden kuitenkin siitä, että paljon jää tutkimatta, jos kokemus suljetaan pois tutkimuksen kentästä.

Perttula (2005) kuvaa kokemuksen merkityksellisyyttä juuri tajunnan ja kohteen välisen suhteen kautta. Tuosta suhteesta seuraa elämyksiä. Tällöin todellisuudelle muodostuu merkitys eli todellisuus on jotain ja tarkoittaa jotain. Perttula itse pitää kuitenkin todellisuutta terminä kovin epämääräisenä ja todellisuuden sijaan käyttää mieluummin elämäntilannetta tai situaatiota. (emt., 116–119.) Tässä tutkielmassa pitäydyn siinä, että fenomenologille on sikäläkin vaikea käyttää termiä todellisuus, että sama tilanne tai ilmiö voi kahdelle eri kokijalle ilmetä hyvin paljon toisistaan poiketen, koska kokemus ei muodostu irrallaan kaikesta siitä elämänhistoriasta, joka kokijalla on. Perttula (2005) kuvaa tätä samaa ajatusta kirjoittamalla, kuinka jokaisella ihmisellä on jokaisena elämänsä hetkenä vain se yksi kokonainen elämäntilanne. Nämä hetkelliset elämäntilanteet poikkeavat joka hetki ja jokaisen ihmisen välillä. Ei

siis ole kahta samanlaista elämäntilanteen hetkeä, vaikka näissä hetkissä voi olla jotain yhteistä. (Perttula 2005, 117.)

Perttula (1995) lähtee liikkeelle siitä, että holistinen ihmiskäsitys sopii fenomenologiseen tutkimukseen päätyen näin nojaamaan Lauri Rauhalan ajatteluun. Holistiseen ihmiskäsitykseen Perttulan mukaan kuuluu edellä mainittujen situationaalisuuden ja tajunnallisuuden lisäksi kehollisuus. Kehollisuudella Perttula viittaa ihmisen orgaaniseen olemassaoloon. Perttula erottelee omassa ihmiskäsityksessään nämä kolme osa-aluetta varsin jyrkästi ja lähtee siitä, että kokemuksen fenomenologinen tutkimus on ensisijaisesti psykologista ja nimenomaan tajunnallisuuden tutkimusta. (emt., 16–26.) Toisaalta, jos palataan Husserlin ajatteluun, voidaan päätyä lopputulokseen, jossa kokemus on kaiken tieteen ytimessä, mihin Perttulakin (1995, ii) viittaa lukijalle kohdistamissaan saatesanoissa kirjassaan *Kokemus psykologisenä tutkimuskohteena*.

Toisinaan tieteenalojen, esimerkiksi psykologia ja sosiaalityö, kovin vahva erottaminen toisistaan on mielestäni myös hyvin hankalaa. Kuten Perttula (emt., 25–26) tuo esille, kokemus ei ole irrallaan sosiaalisesta ulottuvuudesta, vaan rakentuu vuorovaikutuksessa. Tässä tutkielmassa sitoudun siihen, että on oleellista tunnustaa koko ihmisen läsnäolo kokemuksessa situationaalisesti eli suhteessa elämäntilanteeseen, tajunnallisesti joko tietoisesti tai tiedostamattomasti ja kehollisesti. Siksi kokemus sopii hyvin myös sosiaalityön tutkimuksen kohteeksi. Sosiaalityön tavoitteenahan on ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi (ks. sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Jarkko Toikkanen ja Ira A. Virtanen (2018) toteavat, että kokemuksen määrittäminen on vaikeaa, mutta siitä huolimatta se on välttämätöntä, jos aikoo kokemusta tutkia, eikä vaikeus toisaalta saisi nousta esteeksi kokemuksen tutkimiselle. Kokemuksen määrittämisen vaikeus asettaa kokemuksen tutkimuksen luotettavuudelle haasteen. (emt., 9–17, 21.) Siihen olen pyrkinyt vastaamaan edellä; kuvailemalla kokemuksen olemuksen perusteet tässä tutkielmassa.

Jani Kukkola (2018) kritisoi kokemuksen tutkimuksen luotettavuutta juuri kokemuksen olemuksen pohjalta. Hänen mukaansa kokemuksella on epävarma luonne, joka voi osoittautua pettäväksi. Näin ollen kokemusta ei voi pitää totuuden lähteenä hänen mukaansa. (emt., 46.) Absoluuttisen totuuden suhteen näin varmasti onkin. Huomautan kuitenkin, etten tässä tutkielmassa tavoittele absoluuttisen totuuden saavuttamista, vaan nuorten kokemuksen ymmärtämistä.

2.2 Kokemuksesta saatava tieto

Husserl (2021) lähtee liikkeelle siitä, että saadakseen jotain tieteellisesti pätevää on tutkijan suostuttava prosessiin, reduktioon. On suostuttava siihen, että haetaan

autenttista kokemusta sellaisena kuin se on, sen absoluuttisia rakenteita. Husserl kirjoittaa kokemuksesta ja vieraskokemuksesta. Kokemuksessa kokijana olen minä itse ja vieraskokemuksessa kohtaan toisen kokemuksen. Päästäkseen vieraskokemuksen ytimeen on tutkijan suostuttava sulkeistamaan oma kokemuksensa, jotta reduktion kautta voidaan löytää vieraskokemus sellaisenaan ja havaita sen yleispätevyys. (Husserl 2021, 9–32, 164–167.)

Heidegger (2010, 78–80) ajatteli, että saatavilla oleva tieto on sidottu niin aikaan kuin tilaan ja vaatii lähtökohtaisesti sitä, että joku on kiinnostunut aiheesta. Backman (2010) tulkitseekin Heideggerin korostavan sitä, että parhaankin tutkijan kuvaukset asiasta itsestään ovat aina tilannesidonnaisia, jolloin tutkittavasta asiasta muodostuva kuva on riippuvainen siitä, koska tutkimus tehdään ja mistä suunnasta tutkittavaa asiaa lähestytään. Kyse on pohjimmiltaan siitä, miten todellisuus rakentuu mielekkääksi. Tätä lähestyttäessä kyse on Heideggerin mukaan merkitysrakenteista eli ilmiön sisällöstä, ilmiön asiayhteyksistä ja ilmiön toteutumistavasta. Hänen tapansa lähestyä korostaa ilmiön situationaalisuutta, jonka Husserl hänen mukaansa sivuuttaa liian kevyesti. Heideggerin mukaan myös tutkimus on aina tilanteeseen sidottu. Näin ollen ei voi olla kahta identtistä tutkimusta, sillä tutkimusasetelman, tutkijan ja tutkitavan muodostama kokonaisuus on vain senhetkinen kokonaisuus, joka jättää jälkensä myös siihen, kuinka tutkija aineistonsa ymmärtää. Tässä mielessä situaatio johtaa siihen, että kuvailu ja selventäminen ovat aina jollain tapaa tulkintaa. Heideggerille fenomenologinen tutkimus oli kuvailevaa ja selventävää ei selittävää. Vaikka Heidegger monessa asiassa arvostaakin oppi-isäänsä, asettuu hän näin vastustamaan Husserlin pyrkimystä yleispätevyyteen. (Backman 2010, 62–74.)

Myös Perttulan (1995) mukaan oleellista tutkimuksen kannalta on ymmärtää kokemuksen situationaalisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että kokemus (toisin sanoen merkityssuhde) muodostuu aina suhteessa elämäntilanteeseen. Elämäntilanne puolestaan tarkoittaa, ei vain sitä hetkeä, jossa kokemus muodostuu, vaan myös koko sitä esiymmärrystä, joka yksilön elämänhistorian myötä on ehtinyt yksilön mieleen jättää jälkensä. Näin ollen ei ole olemassa kahta täysin identtistä merkityssuhdetta eli kokemusta. (Perttula 1995, 18–19.) Näin ajatellen on mahdotonta omata merkityssuhde esimerkiksi elämisestä tämän päivän nuorena suomalaisella maaseudulla työttömänä ja vailla opiskelupaikkaa, jollei ole siitä minkäänlaista kokemusta eli jollei se millään tapaa ole osa omaa elämäntilannetta tai ole ollut osa sitä.

Jani Kukkola (2018, 57–58) pohtii, tekeekö Heideggerin vahva yleispätevyyden ulossulkeminen ja kokemuksen historiallisuus kokemuksen tunnistamisesta kenties mahdotonta, sillä joka kerta kokemukseen palattaessa siinä on jo jotain uutta, koska tilanne on toinen eli kokemus ei ole enää sama kokemus. Ymmärrän Kukkolan ajatuksen sinällään, mutta mielestäni se ei tee kokemuksen tutkimuksesta mahdotonta. On

vain tunnustettava kokemuksen tutkimukseen liittyvät rajat ja myönnettävä, että myös toteutettu tutkimus on tilannesidonnainen. On toki mahdollista kysyä, mitä hyötyä tällaisesta tilannesidonnaisesta tutkimuksesta on.

Mielestäni on kaikesta rajallisuudestaan huolimatta mahdollista ja tarpeen, kuten Timo Latomaa (2006) kuvaa, jakaa tietoa fenomenologisessa tutkimuksessa kielen avulla. Se vaatii tutkittavan itsereflektiota eli kokemustensa sanallista ilmaisua. Samoin se vaatii tutkijan itsereflektiota. Kyse on siis dialogista tutkijan ja kokijan välillä. Tämän dialogin avulla voidaan aineistosta löytää sellaisia symbolisia ilmauksia, joilla on merkitystä tutkittavana olevan teeman kannalta. Näin voidaan rakentaa kokemuksen rakenne. (Latomaa 2006, 40 - 41.)

Tämän tutkielman osalta pitäydyn tiedon siirtämisessä mahdollisimman pitkälle asioiden kuvaamisessa sellaisenaan. Tutkielman toteutuksessa sitoudun näin Juha Perttulan (1995) tapaan ajatella fenomenologisen tutkimuksen tavoitetta. Tutkielma tavoittelee nuorten kokemuksen kuvaamista sen alkuperäisessä muodossa, vaikka kokemus tulee aina tutkijalle välittyneenä, sillä tutkittavan on pakko välittää kokemuksensa tutkijalle, jolla ei muuten olisi tietoa kokemuksesta. Tästä on kyse deskriptiossa, fenomenologisen tutkimuksen ytimessä sellaisena kuin Perttula (1995, 43) sen näkee, ja mihin myös itse tässä tutkielmassa sitoudun. Jani Kukkola (2018, 51) miettii, onko tällainen välittynyt ja siten aina jollain tapaa vajaa kokemus riittävä tieto tutkimuksellisesti. Tiedostan ongelman, mutta toisaalta mietin, pitäisikö sen takia jättää hyödyntämättä vajaakin tieto eli onko ei ollenkaan tietoa parempi kuin vajaa tieto.

Fenomenologisessa tiedon siirtämisessä oleellista on kunnioittaa kokemusta sellaisena kuin tutkittava sen ilmaisee. Tähän Husserlin mukaan pyritään aiemmin kuvattuun tapaan reduktion ja sulkeistamisen avulla. Kyse ei kuitenkaan ole siitä, että ihmisen ulkopuolella olevan maailman olemassaolo kielletäisiin, vaan tällä toimenpiteellä pyritään siihen, että vapaa keskittyminen tajunnan ilmentymiin mahdollistuu. (Perttula 1995, 9-11.) Fenomenologisessa tutkimuksessa ei lähdetä epäilemään tutkittavaa kokokemusta eli kokijan kertomaa ja kuvailemaa elämismaailmaa (Perttula 1995, 59). Tässä mielessä fenomenologiset lähtökohdat sopivat tämän tutkielman sensitiiviseen aiheeseen erittäin hyvin. Fenomenologia tarjoaa kunnioittavan lähtökohdan nuorelle, joka herkästi kokee olevansa yhteiskunnan negatiivisten diskurssien kohteena (ks. Toiviainen 2021, 98-99).

Vaikka raportissa pyrin tuomaan esille nuorten aikuisten kokemuksen mahdollisimman pitkälle sellaisena kuin nuoret itse sen kuvaavat, ajattelen Juha Perttulan (1995, 56) olevan oikeassa ajatuksessaan tutkijan roolista, jossa parhaista tavoitteista huolimatta tutkijakin on ihminen omaten siihenastisen elämänhistoriansa ja oppimansa teoretiedon. Parhaista yrityksistä huolimatta käsittelen tutkijana myös tutkimuksen kohteena olevaa maailmaa todellisuussuhteista käsin, mutta pyrin

minimoimaan sen vaikutuksen kirjoittamalla lukijallekin auki esiymmärrykseni ja tavoittelemalla sen mahdollisimman hyvää sulkeistamista (Perttula 1995, 9–12). Tämä sulkeistaminen on osa tutkijan tietoista itsereflektiota, johon Latomaa (2006, 40) viittaa.

Tämän tutkielman lähtökohtia voisi tiivistetysti kuvata seuraavasti. Tutkijana käyn dialogia aineiston kanssa sitä analysoidessani pyrkien tunnistamaan sen, mitä nuoret aikuiset itse ilmaisevat kokemuksestaan. Tutkijana en pyri löytämään jotain salattua todellisuutta heidän kuvaamansa todellisuuden taustalla, vaan pidän nuorten kertomaa sellaisenaan totena. Tutkijana käyn dialogia nuorten kanssa myös tapaamalla heidät kahdesti, jolloin toisella kerralla on mahdollista vielä palata tarvittaessa ensimmäisellä kerralla kerättyyn aineistoon. Tarkoituksena on kuvailla ja selventää, ei selittää. Kyse on siitä, kuinka nuorten aikuisten oma kokemus elämästä maaseudulla vailla töitä ja opiskelupaikkaa jäsentyy heille mielekkääksi. Tutkielman aineisto on rajattu koskemaan 2020-luvun alkua, jotta se mahdollisimman hyvin tavoittaisi välittömyyden (ks. Perttula 1995, 64). Ajatuksena on, että mitä pidempi aika on koetusta sitä enemmän kokemukselle on muodostunut tulkintaa ja selitystä, jolloin kokemus on jo saanut uusia muotoja. Edellä kuvatuin valinnoin pyrin ottamaan huomioon kokemuksen tilannesidonnaisuuden, situationaalisuuden.

3 NUORISO- JA MAASEUTUTUTKIMUKSEN KENTTÄ

3.1 Nuorisotutkimuksen kenttä

Suomessa nuorisotutkimuksen alku sijoittuu 1900-luvun alkuun. Vuonna 1999 perustettiin Nuorisotutkimusverkosto, joka toimii Nuorisotutkimusseuran alaisuudessa. 2000-luvulla Suomen monitieteinen nuorisotutkimus onkin keskittynyt sen alaisuuteen kehittyen ja tuottaen tieteellistä tietoa nuorista moneen eri tarkoitukseen. (Kiilakoski & Honkatukia 2018, 13–14.) Edellä kuvattu suuntaus oli havaittavissa, kun tein hakuja nuoria koskevasta tutkimuksesta. Jääkin itse kunkin puntaroitavaksi, onko tällainen keskittyminen hyvästä vai pahasta; kapeuttaako se tutkimusta vai mahdollistaako se eri tieteenalojen keskinäisen sujuvan yhteistyön. Nuorisotutkimus vaikuttaisi myös kattavan niin teini-ikä kuin nuoren aikuisuuden. Tässä tutkielmassa tarkoitan nuorella 18–29-vuotiasta nuorta aikuista.

Yksi viimeisimmistä tutkimuksista, joka sivuaa tämän pro gradu -tutkielmani aiheita, on Sanna Toiviaisen (2021) Pohjois-Karjalan Ohjaamon ja Avoimen ammatitopiston asiakaskunnan kautta koulutuksen ja työn marginaaliin päätyneiden nuorten ohjauskokemuksia nuorten oman toimijuuden näkökulmasta tutkinut väitöskirjatutkimus. Toiviainen peräänkuuluttaa tarvetta muuttaa käsityksiä todellisuudesta ja laajentaa ymmärrystä ulkopuolelle vallalla olevista syrjäytymisdiskursseista, joissa yksilö helposti joutuu syylliseksi tai vastuuseen siitä, ettei opiskelupaikkaa tai työpaikkaa ole löytynytäkään. Hänen mukaansa nuorilla olisi oltava oikeus tulla kuulluksi omana itsenään ja heidän erilainen totuutensa on yhtä relevantti kuin vallalla olevat diskurssit. Toiviainen myös esittää toivomuksen, että nuoret saisivat itse määritellä tapoja, joilla tuoda nämä vaihtoehtoiset totuudet julki. (emt., 26–27, 56–62, 99.) Koenkin, että pro gradu -tutkielmani on onnistuessaan osittain vastaamassa juuri tähän Toiviaisen esille tuomaan aukkoon.

Päivi Armilan, Terhi Halosen ja Mari Käyhkön (2016) toimittama teos *Reuna-*merkintöjä hylkysyrjästä keskittyy artikkeleissaan, joista kahteen on haastateltu nuoria itseään, maaseudun nuorten tilanteeseen. Päivi Armila (2016) on haastatellut teini-ikäisiä nuoria heidän arjestaan syrjäkylällä. Haastattelussa nouseekin vahvasti esille koulu. Kuitenkin vaihtoehtojen niukkuus peruskoulun päättyessä koskettaa myös nuoria aikuisia, eikä vain juuri peruskoulunsa päättäviä. (emt., 60–70.) Mari Käyhkö (2016) puolestaan paneutuu nuorten ryhmä- ja yksilöhaastattelujen kautta koulutuksen eriarvoisuuteen ja opinnoissa toiselle asteelle siirtymiseen. Käyhkö ei kerro tutkimukseen osallistuneiden nuorten ikää. Hän päätyy haastatteluiden seurauksena siihen, etteivät kouluttautumismahdollisuudet ja -lähtökohdat ole tasa-arvoisia syrjäseudun nuorille edes rakenteellisesti. (emt., 74–96.) Muuten kirjan artikkeleissa korostuu ammattilaisten ääni (mm. Toiviainen 2021, 99).

Pekka Penttinen ja Jussi Ronkainen (2018, 42–44) päätyvät lopputulokseen, joka sopii hyvin yhteen Armilan (2016, 60–70) ja Käyhkön (2016, 74–96) tekemien havaintojen kanssa. Penttinen ja Ronkainen (2018) ovat tutkittuaan itäsuomalaisen maaseudun nuorison ja palveluiden kohtaamista tehneet johtopäätöksen, jonka mukaan maaseutumaisten kuntien nuoret eivät saa samanlaista palvelua kuin isompien keskusten nuoret. He nostavat esille, että kuntaliitokset suurempina palveluntarjoajina eivät välttämättä ratkaise palveluiden saatavuuden ongelmaa, vaikka niillä onkin tavoiteltu monipuolisempaa ja laajempaa palveluverkostoa kuin yksittäisen kunnan ennen liitosta oli mahdollista tarjota. (emt., 42–44.) Sosiaali- ja terveystaloudissa meneillään olevien rakenneuudistusten kannalta tämä on oleellinen asia ottaa huomioon. Vastuun sosiaali- ja terveystaloudista siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille tavoitellaan käytännössä samaa kuin kuntaliitoksilla on tavoiteltu; tasa-arvoista ja monipuolista sekä ajantasaista palvelua kaikille (ks. Valtioneuvosto 2019, 153). Mikäli Penttisen ja Ronkaisen (2018, 42–44) tutkimustulokset otetaan vakavissaan, onkin syytä uudistusten keskellä kiinnittää erityisesti huomiota siihen, miten palvelut jatkossa kohtaavat maaseudun nuoria.

Heikki Silvennoinen, Mira Kalalahti ja Janne Varjo (2018, 112–114) yhtyvät Mari Käyhkön (2016, 93–96) näkemyksiin eriarvoistavasta koulutusjärjestelmästä, mutta samalla kyseenalaistavat koko koulutuksen arvon tämän päivän yhteiskunnassa. Sen sijaan Tero Järvinen (2020, 37) viittaa Kerckhoffiin (2000), Gangleen (2003) ja Aroon (2014) perustellen koulutuksen olevan tämän päivän työmarkkinoilla menestymiselle entistäkin merkityksellisempää. Itse Järvinen (2020, 47–52) päätyy aineistonsa pohjalta siihen tulokseen, että nuoren työmarkkinoilla menestymiseen vaikuttaa paitsi koulutus myös nuoren lapsuuskodin sosiaalinen asema. Järvisen tulosten pohjalta voi miettiä, millaiseksi näkee keskimäärin maaseudun väestön sosiaalisen aseman, vaikka Järvinen ei itse tähän puutukaan. Tässä tutkielmassa tutkijana en omaa lähtökohtaista kantaa koulutuksen inflaatiosta tai koulutusinstituution eriarvoistavasta

vaikutuksesta. Tämän tutkielman nuorten osalta vailla opiskelupaikkaa oleminen ei välttämättä tarkoita, ettei nuorilla olisi koulutusta pohjalla tai etteivätkö he voisi sitä tulevaisuudessa hankkia. Kyse on tutkimusaineiston keräämisen aikaan vailla opiskelupaikkaa olemisesta.

On syytä huomioida, että kaikkien edellä esille otettujen tutkimusten jälkeen oppivelvollisuusikä on nostettu. Tämän tutkielman toteuttamisen aikaan oppivelvollisuus on päättynyt vasta täysi-ikäisenä. Sinänsä tämän vaikutuksia on mahdoton tässä vaiheessa arvioida, sillä laki astui voimaan vasta viime vuonna, vuonna 2021. Käytännössä muutos koski silloin peruskoulunsa päättäviä nuoria, joten laajennuksen vaikutuksia on vielä tässä vaiheessa mahdoton arvioida, sillä kouluvuosi 2021–2022 on aineistoa kerätessä ollut päättymäisillään tai päättynyt alle kuukausi aiemmin, sillä aineisto on kerätty vuoden 2022 huhti-, touko- ja kesäkuun aikana. Sekin on syytä huomioida, että vain harva vuonna 2021 peruskoulunsa päättänyt saavuttaa tänä vuonna 2022 täysi-ikäisyyden, vain jokunen aiemman oppivelvollisuusikänsä voimassa ollessa pidennetyllä oppivelvollisuudella kouluansa käynyt. (ks. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Oppivelvollisuuden laajentaminen; Perusopetuslaki 628/1998.) Nähtäväksi jää, tuottaako muutos toivottuja tuloksia eli tasaveroisempia lähtökohtia erilaisille nuorille.

Martti Siisiäinen (2014) on ollut kiinnostunut nuorista vailla työtä. Hänen tutkimusaineistonsa nuoret ovat Jyväskylän seudun työvoimapoliittisten palveluiden asiakkaita. Siisiäinen ei ole tutkimuksessaan eriyttänyt maaseutua ja kaupunkia. Hän kertoo nuorten ikähaarukaksi 20–32-vuotiaat. Häntä kiinnostaa nuorten elämänkulku suhteessa menneeseen ja tulevaan sekä työttömyyteen. Tässä tutkielmassa kiinnostuksen kohteena on nuorten kokemus tässä ja nyt. Tätä tutkielmaa tehdessäni olen kuitenkin halunnut ymmärtää nuoria ja arvostaa heidän todellisuuttaan samoin kuin Siisiäinen on toiminut omaa tutkimusta tehdessään. (emt., 91–125) Tässä tutkielmassa työtön on nuori, jolla ei hänen osallistuessaan haastatteluihin ole voimassa olevaa palkkatyösuhdetta tai hän ei ole päätoiminen yrittäjä tai opiskelija.

3.2 Maaseutututkimuksen kenttä

Maaseutua on monenlaista, ja riippuen tutkimuksesta maaseutu määritellään monella tapaa. Bettina B. Bock (2016) nostaa esille, kuinka Euroopassa on hyvin erilaisia maaseutualueita niin valtioiden sisällä kuin eri valtioiden välillä toisistaan poikkeavasti. Osa maaseutuyhteisöistä on onnistunut pysymään sosiaalisesti elinvoimaisina, vaikka vähintäänkin palveluiden hallinta etäänyty poliittisten linjavetojen seurauksena. Bockin mukaan yhteiskunnalliset rakenteet asettavat maaseudun väestön eriarvoiseen asemaan resurssien suhteen. Hän näkee valtion tuen olevan selkeästi

rajallisempaa maaseudun kuin kaupunkien kehittämisen suhteen. (Bock 2016, 552–553 & 569–570.) Tältä pohjalta voisi ajatella maaseudun olevan kehityksestä jälkeen jäänyttä. Suurten alue-erojen ja valtioiden välisten eroavuuksien vuoksi tässä tutkielmassa keskityn suomalaiseseen kontekstiin.

Mari Kattilakoski ja Niina Rantamäki (2020, 375) määrittelevät maaseudulle tyypilliseksi ominaisuuksiksi ikääntymisen, muuttotappion ja korkean huoltosuhteen, johon vastaamassa oleva palveluverkosto jää koko ajan kauemmas sekä pienenee. Mikäli Kattilakoskea ja Rantamäkeä on uskomisen, on Bock (2016, 552–553 & 567–570) oikeassa siinä, millaiseen asemaan maaseudun väestö nykyisillä yhteiskuntarakenteilla asetetaan. Tässä kontekstissa tämänhetkiset muutokset siirryttäessä hyvinvointialueisiin, joita hallitaan entistä suurempina kokonaisuuksina, eivät ole ollenkaan vähäpätöisiä. Onkin syytä vakavasti miettiä, kuinka maaseudun palvelut tuotetaan ja missä ne tuotetaan.

Päivi Kivelä (2014, 102–116) yhtyy Kattilakosken ja Rantamäen (2020, 375) sekä Bockin (2016, 552–553 & 567–570) näkemyksiin palvelujen karkaamisesta kauemmas. Kivelä (2014) korostaa, että näissä tilanteissa verkostoituminen onkin syrjäseuduilla tärkeää. Julkisen palveluverkoston jäädessä liian kauas, voivat yksityiset palveluiden tuottajat ja kolmas sektori olla pelastus. Verkostoituminen ei näin koske vain viranomaisten kesken verkostoitumista, mikä tuo omat huomioon otettavat puolet yhteistyöhön, joka on kuitenkin pakko saada toimimaan. Yksityisistä palvelutuottajista ja kolmannesta sektorista huolimatta syrjäseudulla elävälle ei yleensä jää suurta vaihtoehtojen joukkoa, josta valita palvelunsa, eikä palveluverkosto aina yllä Kivelän mukaan syrjäisimpiin kolkkiin. (emt., 102–116.)

Arttu Saarinen, Ilpo Airio, Risto Kaikkonen ja Minna-Liisa Luoma (2013) päätyvät siihen hämmästyttävään tulokseen, että selkeästi maaseudulla asuvat ovat onnellisempia kuin edes kaupungin laitamilla asuvat. Selvittäessään onnellisuuden syitä he havaitsivat, että naapurisuhteilla on erityinen merkitys. Hämmentävää on se, että jotkut kaupungissa asuville merkitykselliset asiat tuntuivat menettävän merkityksen maalla asuville. Tällaisia olivat esimerkiksi mahdollisuudet osallistua kolmannen sektorin toimintaan tai liikenneyhteydet. (emt., 534–526, 528.) Saarinen ym. (2013) päätyvät siihen tulokseen, että varoittavat liiaksi yleistämästä tuloksiansa. Siitä huolimatta he nostavat esille, että terveys ja parisuhde omasivat suuren arvon riippumatta siitä, missä vastaajat asuivat. Toisaalta kokemus terveydestä on yksilöllinen. Samoin kokemus parisuhteen laadusta on yksilöllinen. Näin päädytään jälleen tämän tutkielman fenomenologisiin lähtökohtiin. Ristiriitaiset löydöt eivät siis koske vain maaseudulla eläviä nuoria, jotka vielä ennen pakollisia siirtymiä peruskoulusta eteenpäin kuvaavat kotiseutuansa positiivisin sanakääntein (ks. Tuuva-Hongisto 2018, 33–34), vaan yleisemmin maaseudulla eläviä (ks. Saarinen ym. 2013, 528).

Ville Helminen, Kimmo Nurmio, Antti Rehunen, Mika Ristimäki, Kari Oinonen, Maija Tiitu, Ossi Kotavaara, Harri Antikainen ja Jarmo Rusanen (2014, 11–12) luokittelevat Suomen ympäristökeskuksen vuoden 2013 alueluokituksia koskevassa raportissa maaseudun neljään eri luokkaan, jotka ovat 1) maaseudun paikalliskeskukset, 2) kaupungin läheinen maaseutu, 3) ydinmaaseutu ja 4) harvaan asuttu maaseutu. Luokitukset on tehty focal analyysia hyödyntäen. Vuonna 2018 Ville Helminen, Kimmo Nurmio ja Sampo Vesänen (2020) päivittivät luokkajaon vastaamaan paremmin tapahtuneita muutoksia. Itse luokat eivät sinänsä muuttuneet, mutta siinä oli tapahtunut muutoksia, kuinka Suomen eri alueet luokkajaossa sijoittuvat. Tämä kertoo hyvin siitä, kuinka nopeasti muutoksia tapahtuu. Ympäristöhallinto (Suomen ympäristökeskus SYKE 2020) ja Tilastokeskus (Tilastokeskus. Kaupunki-maaseutu) käyttävät Helmisen ym. (2020) luokittelua.

Helmisen ym. (2014) tekemä alueluokitus on pohjana vuoden 2018 päivitykselle (Helminen ym. 2020, 7). Luokkajako perustuu muun muassa seuraaviin tekijöihin: asumistiheyteen, elinkeinojen monipuolisuuteen, ja maankäyttöön siten, että asumistiheys on kaupungissa tiiviimpää, harjoitetut elinkeinot kirjavampia ja maankäyttö korkeampaa. Kaupungin läheinen maaseutu hyödyntää selvästi kaupunkia palvelujen ja työpaikkojen suhteen poiketen siten luokkajaon määrittämisen suhteen muista kolmesta. Maaseudun paikalliskeskuksissa on ydinmaaseutuun ja harvaan asuttuun maaseutuun verrattuna suuri taajama-alue, hiukan kaupunkia muistuttava. Maaseudun paikalliskeskuksiin voidaan myös harjoittaa hiukan samankaltaista pendelöintiä harvempaan asutuilta alueilta kuin kaupungin läheiseltä maaseudulta kaupunkeihin, jolloin asutaan harvempaan asutulla alueella, mutta käydään keskuksessa töissä ja hyödynnetään sen palveluita. Ydinmaaseudulla korostuu alkutuotannon merkitys ja siellä on vielä monipuolisesti toimintoja. Sen sijaan harvaan asuttu maaseutu on nimensä mukaisesti harvaan asuttu ja elinkeinojen harjoittaminen on yksipuolista. (Helminen ym. 2014, 11–12.)

Edellä kuvatun luokittelun pohjalta on siis mahdollista päätellä, etteivät yksityiset tai kolmannen sektorin palveluntuottajat tarjoa maaseudulle lähellekään sitä, mitä kaupungissa tarjotaan. On toki mahdollista ajatella, että palveluja tarvitaan vähemmän, koska asukkaitakin on vähemmän. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole, sillä maaseudulla asuvat ovat usein ikäihmisiä ja enemmän palveluita tarvitsevia (mm. Kattilakoski & Rantamäki 2020, 375). Kivelä (2014) ei suotta ole nimennyt julkaisuaan «Syrjässä syrjäytyneet».

Helmisen ym. (2020) alkuperäinen luokitus ei perustu kunnan tai kaupungin kuulumiseen johonkin tiettyyn maaseutuluokkaan ja tarkempi alueluokitus olisi tehtävissä nuorten aikuisten kotiosoitteen kautta sijoittamalla karttaan (ks. Suomen ympäristökeskus SYKE 2020). Kuitenkin tällainen luokittelu näyttäytyi tässä tutkielmassa tarpeettomana valittua tutkimusnäkökulmaa ja tutkimusmetodologiaa vasten,

jotka korostavat yksilön yksilöllistä kokemusta, vaikka näkevätkin mahdollisena erilaisten yhtäläisyyksien löytymisen näiden yksilöllisten kokemusten välillä. Samoin tutkimustuloksissa ei erikseen haeta eroja eri maaseutuluokkien välillä. Myös kartalta katsottuna mukaan lähteneet kunnat edustivat pääsääntöisesti hyvin vahvasti sitä maaseutuluokkaa, joka kunnalle oli yleisilmeenä annettu. Näin tutkijana päädyin siihen lopputulokseen, että vuoden 2018 kuntakohtainen maaseutuluokka riittää tässä tutkielmassa (ks. Suomen ympäristökeskus SYKE 2022). Tätä uudempaa ei ollut löydettävissä. Kuntakohtaisessa luokittelussa on lähdetty liikkeelle siitä, millainen on kunnan pääsiallinen maa-alaosuus ja väestöosuus. Kyseessä on siis yleistys. (Helminen ym. 2020, 27) Toisaalta samalla on otettava huomioon se, ettei tarkka osoitekaan olisi varma merkki, sillä luokitus on luotu maaseudun alueella tarkastelemalla kymmenen neliökilometrin aluetta kerrallaan, jolloin karttakaan ei ole pikkutarkka (Helminen ym. 2014, 17, 32).

Kuntaluokitusten perusteella tähän tutkielmaan osallistuneista nuorista neljä asui harvaan asutulla maaseudulla ja yksi ydinmaaseudulla. Kaiken kaikkiaan he edustivat neljää eri kuntaa eri puolilla suomalaista maaseutua. Harvaan asuttu maaseutu poikkeaa luokituksessa ydinmaaseudusta alueella asuvien työllisten edustamien toimialojen monipuolisuuden, maankäytön intensiteetin ja asumistiheyden suhteen. Ydinmaaseudulla edustettuja toimialoja on enemmän, maankäytön intensiteetti on korkeampi ja asumistiheys on suurempi kuin harvaan asutulla maaseudulla. Käytännössä luokitus on tehty hyödyntäen summamuuttujaa, jossa edellä olevat on yhdistetty. Näin ollen on mahdollista, että ydinmaaseudulla joku kolmesta on saanut suhteessa pienen arvon, jos puolestaan kaksi muuta ovat saaneet korkean arvon. (Helminen ym. 2014, 32–44.) Koska nuorista vain yksi on ydinmaaseudulta, ei ole mahdollista tehdä minkäänlaista vertailua ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun välillä. Osallistuneita nuoria on muutenkin liian vähän tällaisen vertailun tekemiseksi.

3.3 Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta

Etsivä nuorisotyö on vastaus nuorisolain säätämään kunnan vastuulla olevaan tehtävään tavoittaa nuori, jolla on tarvetta tukeen, eikä hän yksinään tahdo löytää tarvitsemiensa palvelujen pariin (Nuorisolaki 1285/2016 10 §). Etsivää nuorisotyötä koskevien raporttien mukaan etsivässä nuorisotyössä on kyse erityisnuorisotyöstä. Sen kohderyhmänä ovat alle 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat vailla työtä tai opiskelupaikkaa tai tarvitsevat apua saadakseen palvelut, jotka heille kuuluisivat. (Bamming & Hilpinen 2016, 7; Bamming & Walldén 2018, 8.) Etsivä nuorisotyö perustuu aina työskentelyyn osallistuvan nuoren omaan vapaaehtoisuuteen (Bamming & Walldén 2018, 8). Etsivät nuorisotyöntekijät raportoivat, että heidän asiakkaistaan monilla on kasautuneena

erilaisia ongelmia eri elämän osa-alueilla (Bamming & Hilpinen 2016, 14). Vuoden 2017 valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulosten mukaan etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten määrä on kääntynyt laskuun vuonna 2016. Siihen asti tavoitettujen nuorten määrä oli kasvava. Parhaiten tavoitetut nuoret ovat 25-vuotiaita tai nuorempia, tarkemmin 16–25-vuotiaita. (Bamming & Walldén 2018, 10.)

Anne Puuronen (2014, 21–22) nostaa esille mielenkiintoisen näkökulman vuoden 2017 valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tuloksien esille nostamaan tavoitettujen nuorten määrän laskuun. Puuronen ei väitä institutionalisoitumisen olevan syynä tavoitettujen nuorten määrän kääntymiseen laskuun, mutta Puuronen kiinnittää huomiota siihen, että osa etsivistä nuorisotyöntekijöistä pohti, kadottaako etsivä nuorisotyö jotain itsestään, kun aloite ei enää tulekaan välttämättä nuorelta itseltään vaan joltain institutionaaliselta yhteistyötaholta. Puuronen (2014, 36–37) tutkimukseen osallistuneiden etsivien nuorisotyöntekijöiden asiakaskunnassa näkyy sosiaalipalveluiden väliinpuotoajiksi nimeämäni joukko niin kuin lähtökohtaisesti epäilin. Tästä syystä kiinnostuin etsivän nuorisotyön asiakaskunnasta sosiaalitoimen asiakaskunnan sijaan.

Laki ei rajaa (Nuorisolaki 1285/2016) sitä, minkä kunnan eri hallintojaoston alla etsivää nuorisotyötä kussakin kunnassa järjestetään. Oma kokemukseni kuitenkin puhuu sen puolesta, että suurimmaksi osaksi etsivä nuorisotyö on kunnassa sijoitettu joko sivistystoimen, kulttuuritoimen tai vapaa-ajan toimen alle. Puuronen (2014, 10–11) kirjoittaa, että kaikista yleisintä sijoittuminen on sivistystoimen alle ja toiseksi yleisintä sijoittuminen vapaa-aikatoimen alle. Tätä tutkielmaa varten hain tutkimuslupat yhtä kuntaa lukuun ottamatta sivistyspalveluiden puolelta. Kaiken kaikkiaan hain tutkimuslupaa 15 kunnasta ja sain luvan 12 kunnasta. Puuronen (2014, 10–11) esille nostamissa yleisimmissä malleissa ei ole sosiaalitoimi edustettuna. Laki ei tätä vaihtoehtoa sulje pois, mutta käytännössä se vaikuttaisi olevan erittäin harvinainen vaihtoehto. Silti tätä tutkielmaa varten yhtä tutkimuslupaa hain perusturvajohtajalta. Samasta kunnasta hain lupaa koskien myös työpajatoiminnan nuoria aikuisia. Poikkeuslupaa työpajan asiakaskuntaan hain, sillä kunnan etsivä nuorisotyöntekijä oli ratkaisevan pitkän pätkän estyneenä toimimaan kontaktihenkilönä. Käytännössä muualta nuori saattoi ottaa yhteyttä yhdessä työpajan henkilökunnan kanssa, mutta tässä nimellisessä kunnassa ei sellaista tapahtunut.

Niistäkin kunnista, joista hain tutkimuslupaa vain etsivän nuorisotyön kautta, moni etsivä nuorisotyöntekijä toi esille aktiivisen yhteistyön työpajatoiminnan kanssa. Osassa kunnista etsivä nuorisotyö päättyi myös tekemään yhteistyötä työpajatoiminnan kanssa nuoria rekrytoidessaan. Siksi etsivän nuorisotyön lisäksi tässä yhteydessä annan myös tiiviin kuvauksen siitä, mistä työpajatoiminnassa on kyse. Tanja Kirjavaisen (2021, 533) mukaan sen avulla pyritään tukemaan asiakasta siten, että hänen olisi mahdollista hakeutua opiskelemaan ja työmarkkinoille. Työpajatoiminnassa ohjaus ja

valmennus pyritään rakentamaan kunkin nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tavoitteena on lisätä niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. Vaikutuksista on kuitenkin hyvin vähän tutkittua tietoa. Työllisyysvaikutusten osalta vähäinen tutkimus antaa ristiriitaista tietoa, mutta opiskeluun työpajatoiminta vaikuttaa myönteisesti ja näin voidaan ajatella, että välillisesti tulokset näkyvät myös työmarkkinoilla. Tutkimusnäyttö on kuitenkin työpajatoiminnan vaikutuksista kaiken kaikkiaan vähäistä. (Kirjavainen 2021, 533–545.) Tähän tutkielmaan osallistuvia nuoria päädyin hakemaan ensisijaisesti etsivän nuorisotyön kautta kahdesta syystä: 1) tutkijana mielsin etsivän nuorisotyön usein ensimmäiseksi kontaktiksi, kun nuori on pudonnut työelämän, opiskeluiden ja usein myös palveluiden ulkopuolelle sekä 2) etsivän nuorisotyön toiminnassa korostuu nuoren vapaaehtoisuus, kun työpajatoiminta on vahvemmin ohjaavaa ja velvoittavaa.

4 MINÄ, SUOMALAINEN MAASEUTU, NUORUUS JA TYÖTTÖMYYS

Ensimmäiset selvät muistikuvani elämästä suomalaisella maaseudulla ovat leikkiikäisen tytön muistikuvia Rautalammin kunnasta. Noihin aikoihin omat vanhempani ovat edustaneet tässä tutkielmassa tavoittelemaani ikäryhmää. Silloinen äitini olisi hyvin voinut olla yksi haastattemistani nuorista, nuori aikuinen vailla sekä työpaikkaa että opiskelupaikkaa. En silti koskaan mieltänyt äitiäni jotenkin syrjäytyneenä. Meitä oli kolme lasta, joista minä olin vanhin, ja meillä oli yhtenään vieraita. Isäni toimi paikallisen helluntaiseurakunnan saarnaajana, ja äitini oli samaisessa seurakunnassa aktiivinen vapaaehtoinen, vaikkei niin aktiivinen kuin olisi halunnut olla. Tämän olen ymmärtänyt vasta kasvettuani. Niin tai näin, äitini elämä näyttäytyi minun silmiini erittäin aktiivisena toimintana ja vastuunkantamisena, ei mitenkään passiivisena tai jotenkin epäonnistuneena.

Seuraavan kerran olen asunut Rautalammillä teinityttöinä. Tuolta ajalta muistan lähinnä sen, että meitä oli yhdessä teinejä ja nuoria aikuisia. Ikään ei paljon tuijotettu, vain satunnaisesti. Itse kuuluin ja en kuulunut joukkoon. Välissä olin asunut monta vuotta ulkomailla perheeni kanssa, joten puhuin ja käyttäydyin oudosti toisten mielestä. Niistä nuorista aikuisista, joiden kanssa tuolloin olin tekemisissä, ei minulle jäänyt sellaista kuvaa, että heidän elämänsä olisi ollut jotenkin pysähtynyttä tai jollain tapaa vajaata. Menoa ja meininkiä tuntui riittävän, joskus ehkä vähän liiaksikin.

Ensimmäisen kerran törmäsin siihen, ettei elämä maalla nuorena aikuisena välttämättä olekaan vain auvoista, kun muutin itse työn perässä Mäntyharjulle. Havaitsin jonkin ajan kuluttua, että uin jotenkin vastavirtaan. Muut ikäiseni muuttivat tai olivat juuri muuttaneet Mäntyharjulta pois. Itse muutin paikkakunnalle. Havaitsin pian, että perheen kanssa muuttaminen on turvallista. Aina on joku, joka ymmärtää erilaisuuteni. Sen sijaan yksin nuorena aikuisena koin olevani hyvin yksin. Vähitellen turva-verkostokseni muodostui ikäihmisten joukko, jota minun jostain syystä oli helpompi lähestyä kuin ikäisiäni nuoria, joiden seurassa koin olevani kummajainen.

Aivan toisenlaisen kokemuksen nuorena aikuisena maaseudulle muuttamisesta sain aloittaessani työt Kyyjärvellä. Sitä en tiedä, mitä selkäni takana mahdollisesti puhuttiin, mutta hyvin pian minut oli vedetty mukaan yhteen ja toiseen. Pääosin liikuin jälleen kerran itseäni vanhemmassa seurassa, mutta tällä kertaa se ei silti antanut samanlaista vaikutelmaa. Koin olevani tervetullut ja osa yhteisöä, jonka keskelle olin päätenyt, vaikka muuttosuuntani pääosin olikin edelleen väärä. Kunnasta löytyi kuitenkin myös joitakin kanssani samaa ikäluokkaa olevia, eivätkä he antaneet itsestään millään tapaa pysähtynyttä kuvaa.

Kelatessani taaksepäin kuvaani nuoresta aikuisesta maaseudulla, joudun tunnustamaan, ettei minulla ole kokemusta työttömyydestä. Jos minulla ei ole ollut töitä, olen hakeutunut opiskelemaan. Osa-aikatoita olen kyllä tottunut tekemään. Äitiäni en osannut lapsena mieltää työttömäksi, mutta sitä hän työvoimapolitiittisin termein oli. Hän oli aktiivinen vapaaehtoinen ja talkoolainen, joka oli mukana monessa, mutta hän ei ollut yrittäjä eikä hän saanut mistään palkkaa. Tilastoissa hän ei varmasti näkynyt, sillä hän ei myöskään ollut työttömänä työnhakijana. Isäni elätti meidät. Lukion jälkeen pelkäsin hakea jatko-opintoihin. En luottanut itseäni ja pärjäämiseeni, vaikka pärjäämiseni oli ollut kiitettävää koko lukion ajan. Koskaan en kuitenkaan ole jäänyt vaille opiskelupaikkaa, jos sellaista olen hakenut. Näin ollen minulla on kokemusta elämästä maaseudulla, muttei elämästä vailla töitä ja opiskelupaikkaa.

Viimeisimpänä ajatteluni on muokannut opiskelujen mukanaan tuoma teoria, jota olen edellä teoreettisessa viitekehityksessä kuvannut. Siinä ajattelussa korostuvat välimatkat, palvelutarjonta, supistuva kouluverkko ja odotukset työttömiä kohtaan (mm. Armila 2016, 60–70; Käyhkö 2016, 74–96; Siisiäinen 2014, 91–125). Toisaalta samalla edelleen kallistun ajattelemaan, että ihmiset maaseudulla ovat onnellisempia mukaan lukien nuoret aikuiset (ks. Saarinen ym. 2013, 524–526). Toisaalta välimatkojen ollessa totta jo nyt ja kaupungistumisen edelleen jatkuessa ainakin sen mukaan, miltä tilanne näytti vuonna 2018 (Helminen ym. 2020, 14–17), jään miettimään, onko maaseutu elinvaihtoehto vain niille onnellisille, joiden elämässä on tarpeeksi resursseja omasta takaa. Näihin resursseihin kuuluvat esimerkiksi läheiset ihmiset, joihin lasken kuuluvaksi muun muassa hyvät naapurisuhteet (ks. Saarinen ym. 2013, 528). Kokemuksesta tiedän, että uutena paikkakuntalaisena voi olla vaikea päästä sisälle, jos ei valmiiksi omaa kontaktia sopiville tahoille. Piirit ovat pienet ja tiiviit, vaikka toki kyse voi olla omassa kokemuksessa vain kuntien erilaisista kulttuureista. Edellä mainittua pohdintaani etuoikeutettujen mahdollisuudesta vahvistaa Tero Järvisen (2020, 47–52) tekemä havainto lapsuusperheen sosiaalisen aseman ja koulutuksesta sekä työelämästä syrjäytymisen välisestä yhteydestä, jolloin maaseudun palveluverkoston harvetessa perhe- tai yksilökohtaiset resurssit vain kasvattavat merkitystään.

Kokonaisuutena voin sanoa kuvani elämästä nuorena suomalaisella maaseudulla olevan yhtä ristiriitainen kuin olemassa oleva teoria. Saarinen ym. (2013, 528)

nostavat esille tekijöitä, jotka menettävät merkityksensä yhtäkkiä ilman selitystä, kun ihminen asuu maalla. Päivi Kivelä (2014, 36) nostaa esille, että kaikille kaupunki asu-
misen ja elämisen vaihtoehtona ei tule edes kyseeseen. En miellä itse edustavani Kivelän mainitsemaa joukkoa, mutta ehdottomasti viihdyn paremmin maaseudulla. Jospa ei olekaan ristiriita, että maaseudulla ollaan onnellisempia kuin kaupungissa. Ehkä kyse on erilaisista arvoista. Koska en tiedä, mitä on elää maaseudulla nuorena aikuisena vailla töitä ja opiskelupaikkaa, enkä tutkimusta aiheesta löytänyt, on minun kohtalaisen helppo työntää esiymmärrykseni syrjään, sillä niin kuin edellä näkyy, kyse on enemmän arvailusta kuin todellisesta tiedosta.

5 TUTKIMUKSEN KULKU JA METODOLOGIA

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen tavoite

Tutkielman tavoitteena on Perttulan (1995, 59–60) deskriptiivisen fenomenologian mallia soveltaen muodostaa kuva ilmiöstä: eläminen suomalaisella maaseudulla nuorena vailla työtä ja opiskelupaikkaa. Tavoite voidaan jakaa kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa haetaan yksilöllisiä merkitysverkostoja eli niitä merkityksiä, joita jokainen nuori yksilöllisesti kokemukselleen antaa. Toisessa vaiheessa haetaan yleistä merkitysverkostoa eli sellaisia merkitystihentymiä, jotka yhteisesti nousevat nuorten kokemuksissa esille. Yleisestä merkitysverkostosta voi ajatella löytyvän yhtymäkohtia myös aineiston ulkopuolelle riittävän samankaltaisissa olosuhteissa elävien nuorten aikuisten kokemukseen. (emt., 64, 94.) Tutkimuskysymyksen voi siten tiivistää:

Mitä on olla nuori vailla töitä ja opiskelupaikkaa maaseudulla 2020-luvun alun Suomessa?

Näin pyritään saavuttamaan tietoa siitä asiakasryhmästä, joka sosiaalityössä jää herkästi väliinputoajan rooliin (ks. Puuronen 2014, 36–37). Ajatus on, että ymmärtämällä näitä nuoria voidaan palvelujärjestelmää muokata paremmin heidät tavoittavaksi ja heidän tarpeisiinsa vastaavaksi. Silloin on myös mahdollista vastata paremmin siihen, millaisia velvollisuuksia laki asettaa sosiaalipalveluille, sillä laki asettaa sosiaalipalveluille asiakaslähtöisyyden vaateen (sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Tämä asiakaslähtöisyys on helpompi tuoda työskentelyyn, kun työntekijällä on jonkinlainen esiymärryys asiakkaan tavasta jäsentää omaa kokemustaan.

Rauno Perttula (2021) kirjoittaa artikkelissaan sosiaalityön mahdollisuuksista nuorten aikuisten auttamiseksi. Hänen mukaansa edes monen toimijan läsnäolo

nuoren elämässä ei takaa, että hän saisi tarvitsemansa avun. Perttulan mukaan kyse on siitä, että nuori itse hukkuu asiantuntijoiden ja viranomaisten verkostoon tulematta kuulluksi. (Perttula 2021, 86–87.) Tämän tutkielman avulla pyrin mahdollistamaan joidenkin maaseudun työttömien ja opiskelupaikkaa vailla olevien nuorten aikuisten äänen kuulumisen, mikä auttaa toisten samantapaisessa tilanteessa olevien nuorten kohtaamista.

Suomalainen sosiaali- ja terveydenhuolto elää suurten muutosten keskellä. Vuoden 2023 alkaessa vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueille (Eduskunta 2021, HE 10/2022 vp). Uudistukset eivät koske vain sosiaali- ja terveyspalveluita. Myös työ- ja elinkeinopalvelut elävät muutosten keskellä järjestämävastuun siirtyessä kunnille vuoden 2025 alusta (Työ- ja elinkeinoministeriö). Maaseudulla ei tulevaisuudessakaan voida puhua yksittäisten kuntien vastuusta, jollei hallituksen esitysluonnokseen tule lausuntokierroksen jälkeen selkeitä muutoksia. 20 000 henkilöä potentiaalista työvoimaa ei täyty kunnissa, joiden asukaslukukin on pienempi. (mm. Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 1; Suomen Kuntaliitto ry 2022, 3–5; Karstulan Kunta 2022, 1–3; Kronoby kommun 2022, 2–4.) Voin vain kuvitella, miltä asiakkaista tuntuu, kun en itsekään kaksi vuotta sosiaalipalveluissa Etelä-Pohjanmaan alueella työskennelleenä tiedä kunnolla, mitä on tulossa.

Muutosten keskellä mietin usein, ketä kuullaan, milloin kuullaan ja miten kuullaan. Heikki Hiilamo (2021) nostaa esille, kuinka sote-uudistus perustuu akateemisten asiantuntijoiden lausunnoille. Minä kysyn, kuinka monen ääni jää näissä lausunnoissa kuulumatta, sillä joidenkin ihmisryhmien osallistaminen tutkimuksiin tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on haastavaa. Tiesin ryhtyessäni tavoittelemaan maaseudun nuoria aikuisia vailla töitä ja opiskelupaikkaa, ettei tehtävästä tule helppo, mutta tämän pro gradu -tutkielman idea oli mielessäni jo sosiaalityön opinnot alkaessani. Tehdävä osoittautui käytännössä vielä kuvittelemanikin haasteellisemmaksi.

5.2 Eettiset kysymykset

Olen tätä tutkielmaa tehdessäni pyrkinyt kunnioittamaan jokaisen nuoren ihmisarvoa sekä perusoikeuksia, jotka heille taataan Suomen perustuslaissa (1999/731). Tasa-arvoisen kohtelun näkökulmasta jo epistemologiset ja ontologiset lähtökohdat vaativat jokaisen ihmisen tasa-arvoista kohtelua. Jokaisen nuoren osallistuminen on ollut tietoisesti vapaaehtoista. Myös haastatteluiden aikaan on heidän yksityisyyttään ja sananvapauttaan kunnioitettu. Heillä on ollut oikeus olla kertomatta, jos eivät ole halunneet. He ovat oikeutensa myös tiedostaneet ja sitä hyödyntäneet.

Haastattelija: Onko nii, että sä et osaa määritellä sitä?

Punaherukka: En oikeen ja sitt neki on ehkä vähän semmosia niinkun... Ööö... Niinku henkilökohtasia syitä.

Haastattelija: Joo, joita sä et halua tässä vielä avata. Ymmärrän.

Eikä asiaan palattu tämän jälkeen haastattelijan eli minun toimestani eikä Punaherukan toimesta, mikä kertoi minulle tutkijana, että tässä menivät Punaherukan yksityisyyden rajat, joita halusin kunnioittaa. Jokainen nuori sai itse valita, missä halusi haastattelun tulevan toteutetuksi, eikä heistä yksikään esittänyt mahdotonta toivetta toteutettavaksi. Heidän henkilökohtaisia vakaumuksiaan on kunnioitettu, eikä niitä ole asetettu vertailun kohteeksi. Myös analyysi on toteutettu samoilla periaatteilla. Jos he ovat toivoneet erikseen, ettei jokin heidän kertomansa tieto varmasti näy raportissa, on sen näkymättömyys varmistettu, vaikka jokainen lainaus on muutenkin anonymisoitu.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019, 8–9) ohjeistaa, että osallistuessaan tutkimukseen osallistujalla on oltava totuudenmukainen kuva siitä, mihin hän osallistuu ja osallistumisen on oltava vapaaehtoista koko tutkimusprosessin ajan. Ennen ensimmäistä haastattelua tutkittavilla oli tilaisuus kysyä haluamansa lisätieto liitteenä olevan informaation lisäksi (Liitteet 1–4). He saivat esittää kysymyksiä myös pitkin matkaa. Joitakin kysymyksiä sain koskien analyysiprosessia ja aineiston anonymisointia. Näihin kysymyksiin vastasin parhaani mukaan ja sain sen vaikutelman, että vastaus tyydytti kysyjää. Jokainen nuori tiesi, että heillä on oikeus vetäytyä myös kesken tutkimusprosessin. Yhden nuoren kohdalla mietin ensimmäisellä kerralla, onko eettisesti oikein haastatella nuorta, joka itse kertoo mahdollisesti olevansa huonovointinen, sillä on edellisenä päivänä käyttänyt päihteitä. Koska hän kuitenkin itse vakuutti olevansa valmis haastatteluun, päädyin aloittamaan haastattelun tarjottuani ensin ajankohdan siirtämistä. Jatkoimme haastattelua, kunnes itse tulkitsin vastauksista, että nyt olisi parempi lopettaa, vaikka nuori ei sitä ensin itse suoraan kysymykseen myöntänyt. Aineisto on sisällytetty analyysiin, sillä seuraavalla kerralla keskustelimme tilanteesta nuoren kanssa, eikä hän itse ollut vetämässä aineistoa pois. Lisäksi nuori vastasi asianmukaisesti kysymyksiin. Ajattelu oli johdonmukaista ja selkeää sekä ratkaisevalla tavalla yhtenevä seuraavalla tapaamisellamme välittyneen kokemuksen kanssa.

Olen pyrkinyt tutkijana ja tutkimusrekisterin pitäjänä noudattamaan tietosuojalakia (2018/1050) koko tutkimusprosessin ajan. Nuorten identiteetti on suojattu koko tutkimusprosessin ajan, ja he ovat saaneet asianmukaisen tietosuojailmoituksen (Liite 3). Nuorten itsestään antamia tietoja ei ole käytetty muuhun tarkoitukseen ja tutkimusraportin valmistuttua aineisto tuhotaan tietoturvallisesti. Analyysiprosessin alussa jouduin juuri tietoturvasyistä muuttamaan omia suunnitelmiani. Olin ajatellut hyödyntäväni Atlas.ti-ohjelmistoa analyysin apuna. Yritin tallentaa yhden anonymisoidun haastattelun analyysin alkua yliopiston U-asemalle, mutta se päättyikin Atlas.ti:n omaan pilvipalveluun. Aineisto ehti olla siellä korkeintaan viisi minuuttia, sillä havaitsin ongelman heti, tuhosin ensin tiedoston ja poistin sen varmistettuani

koko ohjelman. Varmistin vielä kaikki levyt ja asemat tapahtuneen jäljiltä, eikä mistään löytynyt mitään. Korostan, että aineisto oli tässäkin vaiheessa jo anonymisoitu. Päädyin kuitenkin tutkijana oman mielenrauhani turvaamiseksi tekemään analyysin puhtaasti Microsoft Wordia hyödyntäen, jolloin pystyin olemaan varma siitä, että käsittelyssä oleva aineisto on siellä, missä sen kuuluukin olla.

Tiia Laukkanen, Elina Pekkarinen ja Fanny Vilmilä (2018, 75) laskevat hyvään tutkimusetiikkaan kuuluvaksi tutkimuksen seurausten arvioinnin hyötyjen ja haittojen suhteen akateemisesti, yhteisöllisesti ja yhteiskuntapoliittisesti. Akateemiset hyödyt jäävät tässä vaiheessa akateemista polkua vielä lähinnä oman akateemisen tiedon ja ymmärtämyksen lisäämiseen. Tästä mielestäni paras näyttö on se, että ennen aineiston keräämistä ja analysointia omaamani teoreettinen pääoma poikkeaa selvästi siitä, joka löytyy tutkimuksen loppupuolella olevasta tulosten pohdinnasta. Olen myös oppinut käytännössä yhden uuden tutkimusmenetelmän käyttöä. Akateemisia haittoja en tutkielman seurauksena löydä. Yhteisöllisesti ajateltuna hyöty jää riippumaan siitä, hyödyntääkö mikään taho tutkielman kautta saatua tietoa. Monesta kunnasta on esitetty toivomus raportin saamisesta, kun se valmistuu, mutta se ei vielä takaa sen hyödyntämistä. Jos saatu tieto jää hyödyntämättä eikä mikään muutu, voidaan yhteisölliseksi haitaksi laskea se, että prosessista tietoisiksi tulleiden nuorten turhautuminen mahdollisesti kasvaa. Yhteiskuntapoliittisesti hyödyt ja haitat jäänevät kunnallispoliittiselle tasolle liittyen vahvasti edellä kuvaamaani hyödyntämisen ja hyödyntämättä jättämisen näkökulmaan.

Viime aikojen avointa tiedettä noudatellen Euroopan komissio on antanut suosituksen (2018/790) julkaisujen ja aineistojen avoimuudesta. Tämä pro gradu -tutkielma julkaistaan avoimesti saataville sähköisessä muodossa Jyväskylän yliopiston kirjaston JYKDOKin tietokannassa. Sen sijaan aineistoa ei missään vaiheessa avata muille tai uudelleen tutkimuskäyttöön. Perustelen tutkijana ratkaisuni nuorten erityisen haavoittuvalla yhteiskunnallisella asemalla. He eivät millään ole voineet osallistuessaan tietää mahdollisista myöhemmin toteutettavista tutkimuksista ja niiden tarkoituseristä. He ovat saaneet informaation vain tätä tutkielmaa koskien ja jakaneet ainutlaatuisen kokemuksen, josta olen heille pysyvästi kiitollinen. Vetoan Euroopan komission suosituksen (2018/790) periaatteeseen 2.5 ja sen toiseen kohtaan, jonka mukaan on varmistettava aineiston mahdollisimman suuri avoimuus sekä pidettävä se tutkimusasetelmaan ja tutkimukseen osallistuvien tarpeisiin nähden kyllin suljettuna.

5.3 Aineiston hankinta

Tässä tutkielmassa aineisto on kerätty nuorilta itseltään, mikä on ainoa oikea tapa, kun tavoite on saada nuorten oma ääni kuuluville. Tutkielmaan osallistuneet nuoret

ovat etsivän nuorisotyön täysi-ikäisiä asiakkaita eli vähintään 18-vuotiaita ja korkeintaan 29-vuotiaita nuoria aikuisia maaseudulta eri puolilta Suomea. Aloittaessani nuorten etsimisen ajatukseni oli ottaa mukaan viisi ensimmäistä halukasta kolmeen haastatteluun ja viikon päiväkirjan pitämiseen. Pian kävi kuitenkin selväksi, että nuoret pelkäsivät osallistumisen olevan liian kuormittavaa, vaikka olisivat olleet muuten kiinnostuneita osallistumaan. Näin tutkijana päädyin 1.4.2022 tulemaan nuoria vastaan keventämällä yksittäisen nuoren osuutta tyytymällä kahteen haastatteluun. Taavoittelin tässä vaiheessa kymmentä nuorta. Tein myös julkisen päivityksen facebookissa 8.5.2022, mutta se ei tuonut yhtään ilmoittautunutta nuorta 16 eteenpäin tehdystä jaosta huolimatta, joten jätin sen tarkemman kuvauksen tässä yhteydessä välistä turhana.

Käytännössä omat resurssini tulivat aikataulullisesti vastaan, kun olin käyttänyt puhtaasti rekrytointityöhön noin 100 tuntia aikaa. Aineisto muodostuu viiden nuoren aikuisen kahdesta haastattelusta eli kymmenestä haastattelusta yhteensä. Tutkielman epistemologiset ja ontologiset lähtökohdat huomioiden ajattelen aineiston kuitenkin olevan riittävä tätä pro gradu -tutkielmaa varten, sillä jokaisen nuoren kokemus on joka tapauksessa yksilöllinen (ks. sivut 3–7). Koska fenomenologiseen ajatteluun kuuluu vahva subjektin kunnioitus ja aineistolähtöisyys, vastaan tuleminen on mielestäni myös luonnollinen tapa tutkimusasetelman rakentamista (ks. Perttula 1995, 52–63.)

Nuorten yläikärajaa perustelen sekä Nuorisolailla, joka määrittelee nuoret alle 29-vuotiaiksi, että etsivän nuorisotyön asiakaskunnalla, johon ei lähtökohtaisesti kuulu yli 29-vuotiaita. Alaikärajaa perustelen sekä oppivelvollisuuden päättymisen iällä että tutkimuseettisillä lähtökohdilla. Kun oppivelvollisuusikä nostettiin 18 vuoteen, ei oikeastaan edes pitäisi olla alaikäisiä vailla opiskelupaikkaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetusvelvollisuuden laajentaminen). Lakisääteisesti sen pitäisi olla mahdotonta. Käytännössä näin ei kuitenkaan edes oman kokemukseni pohjalta ole. Tutkimuseettisesti olisin kuitenkin tutkijana joutunut arvioimaan alaikäisten osallistumista vielä eri tavalla haavoittuvana kohderyhmänä kuin lakisääteisesti täysi-ikäisiä nuoria (ks. Lagström ym. 2021 ja Rutanen & Vehkalahti 2019).

Etsivän nuorisotyön asiakaskunta valikoitui tutkimuksen aineistoksi oman kokemukseni pohjalta. Tein sosiaalityön aineopintoihin kuuluvan harjoittelun aikuis-sosiaalityön puolella. Ensimmäisen työsuhteeni sosiaalityön kentällä puolestaan solmin lapsi- ja perhesosiaalityön puolelle. Siinä yhteydessä tein sellaisen havainnon, että vasta täysi-ikäistyneet nuoret löysivät tiensä aika heikosti aikuissosiaalityön palveluihin. Vastaavasti heillä ei enää ollut tilaa lapsiperhepalveluissa, jolleivät sattuneet olemaan itse nuoria vanhempia. Näin ollen päädyin tulokseen, jonka mukaan he olivat palvelujärjestelmässä jonkinlaisia väliinputoajia. (ks. Puuronen 2014, 36–37.) Tämä havainto ei suinkaan laimentanut mielenkiintoani. Päinvastoin pidin entistäkin

tärkeämpänä, että tämä asiakaskunta tulisi paremmin kuulluksi ja sitä myötä paremmin kohdatuksi.

Aiemmassa työssäni seurakuntapastorina olin tehnyt etsivän nuorisotyön kanssa yhteistyötä. Lisäksi minulla on ystävissäni ja tuttavissani etsiviä nuorisotyöntekijöitä. Tiesin heidän työskentelynsä lakisääteisen perustan ja havaitsin, että etsivän nuorisotyön asiakaskunta voisi vastata kysymyksiini. Koska etsivä nuorisotyö lähtee aina asiakkaan vapaaehtoisuudesta, joudun kuitenkin tunnustamaan aineiston mahdollisen rajautumisen niihin nuoriin, joilla on aktiivista pyrkimystä takaisin yhteiskunnan rattaisiin (ks. Bamming & Walldén 2018, 8). Keskustelujeni pohjalta etsivän nuorisotyön kanssa tiedän kuitenkin asiakaskunnasta löytyvän myös tervettä ja osin vahvaakin kriittisyyttä yhteiskunnan eri instituutioita ja rakenteita kohtaan. Tutkimuslupaa hain 15 kunnasta, joista 12 myönsi luvan. Kunnissa, joista sain tutkimusluvan, etsivät nuorisotyöntekijät kertoivat tutkimuksesta niille nuorille, joiden katsoivat täyttävän ehdot. Osa heistä pyysi minut esittelemään tutkimusta joko järjestämällä tapaamisen nuoren kanssa tai pyytämällä mukaan sopivaksi katsomaansa ryhmään. Osa kertoi tutkimuksesta itse nuorille ja jakoi materiaalin (Liitteet 1–5). Osa nuorista halusi lisää tietoa ja toivoivat etsivän nuorisotyöntekijän kautta puheluni. Osa nuorista puolestaan otti itse yhteyttä kysyäkseen lisää. Kaikki eivät lähteneet mukaan kiinnostuksesta huolimatta, sillä pelkäsivät edelleen tutkimuksen kuormittavan liikaa.

Tutkielman kuvailevan ja ymmärtävän tavoitteen mukaisesti menetelmällisissä valinnoissa sovelletaan Juha Perttulan deskriptiivisen fenomenologian (1995) mallia. Perttula (1995, 66) kertoo, että tyypillisin tapa kerätä aineisto fenomenologiseen tutkimukseen on haastatella tai pyytää kirjallinen kuvaus. Tässä tutkielmassa ajatus oli yhdistellä molempia tapoja, kuten aiemmin olen kuvannut, mikä kuitenkin osoittautui kaikista tärkeimmille eli nuorille liian kuormittavaksi (ks. s. 24). Niinpä jokainen nuori haastateltiin kahdesti, eikä päiväkirjaa pyydetty. Nuorten osallistuminen oli tietoisista vapaaehtoisuutta. He kaikki saivat saman informaation, joka löytyy tämän tutkielman liitteinä (Liitteet 1–4). Jokainen nuori antoi oman kirjallisen suostumuksensa osallistumisesta (Liite 5).

Haastattelut veivät yhteensä yli kuusi tuntia aikaa lyhimmän haastattelun ollessa noin kaksikymmentä minuuttia ja pisimmän noin 55 minuuttia pitkä. Kaiken kaikkiaan hyödynsin haastatteluista noin viisi ja puoli tuntia. Litteroituna aineisto oli aluksi noin 80 A4-sivua pitkä, mutta hyödynsin siitä noin 77 sivua. Litteroin tekstin Times New Roman -fontilla, koolla 12 ja rivivälillä yksi.

Perttula (1995, 66) suosittelee mahdollisimman avoimia kysymyksiä haastattelutilanteessa. Tässä tutkielmassa avoimuus tarkoitti sitä, että ensimmäiseen haastatteluun nuoria pyydettiin varautumaan muistolla, joka liittyi heidän viimeisimpään kokemukseensa työttömyydestä, koulutuspolun ulkopuolella olemisesta ja maalla asumisesta. Ensimmäinen haastattelu pohjautui tuohon heidän muistoonsa ja sitä kautta

heidän kokemukseensa. Toiseen haastatteluun nuoria pyydettiin varautumaan kahdella muistolla, jotka olivat haastatteluiden väliin jääneenä aikana tapahtuneista tilanteista. Osa nuorista aikuisista tuli kuitenkin haastatteluun mukanaan muisto, joka kyllä kertoi heidän kokemuksestaan, muttei suoranaisesti liittynyt johonkin tilanteeseen, vaan oli enemmän yleiskuva.

Punaherukka: No, mää en, mull ei oikei ollu mitään semmost tavaraa tai mitään semmosta niin ni mää sitten mietin eilen illalla ja sitt mää kes tai siis löysin yhen laulun, mikä on sitt semmone että... ööö... niinku mikä ehkä jollain tavalla kuvailee sitä, miltä niinku tuntuu olla sillee ilman töitä ja koulutus tai niinku koulua, opiskelua.

Haastattelija: Mikäs kappale se...

Punaherukka: Ööö.

Haastattelija: ...mahto olla?

Punaherukka: Se on toi Ma, oisko se Marko Maunuksela: Kaunista ja hyvää. Oisko joku semmonen.

Haastattelija: Okei, no mä pistän tänne itelleni ylös vaan sillä, että mää.

Punaherukka: Joo.

Haastattelija: Sullei oo sitä matkassa kuitenkaan.

Punaherukka: No, kyllä sen niinkun puhelimesta saa laitettua.

Haastattelija: Saaksä omasta puhelimesta vai käynnistetäänkö toi mun puhelin? Se vois olla ihan kiva kuunnella kuitenkin.

Punaherukka: Kyllä mä sen saan omasta puhelimestakin.

Kuunnellaan yhdessä laulu.

Haastattelija: Onks sulla mielessä joku tilanne erityisesti, mihin tää liittyy vai onko se...

Punaherukka: Mmm.

Haastattelija: ...sellane yleiskuva?

Punaherukka: Niinku ihan yleisesti, ei se nyt silleen suoraan niinku kerro periaattessa siitä, mutta ... ehkä niinku siitä että... ööö... niinkuu tai välillä tulee semmosia hetkiä niinku että aattelee sillee että oikeestaan niinku kokonaan se, että ei oo töitä eikä opiskelupaikkaa nii välillä silleen tuntuu, että se vie vähän niinku pohjan kaikelta tai niinku että... Ööö. Ei oo niinku mitään rutiinia ja sitte joskus on tai aika monesti on niinku semmosia päiviä, että ei, ja viikkoja, että... niinku ei tee niinku yhtää mitään, saattaa maata vaan sängyssä niin sitte. Tuo ehkä niinku kertoo sitt vaa niinku siitä, että, että... Tai niinku. Toi on vähä niinku semmone tsemppiibiisi, että niinku jotain toivoa kumminki on vielä ja semmonen. Nii.

Olen antanut kaikille nuorille omat nimet sattumanvaraisesti pihamaallamme kasvavien marjojen mukaan, mehän asumme maaseudulla. Marjat eivät kerro nuoren ulkonäöstä, asuinkunnasta tai luonteesta mitään. Nuoret eivät ole itsekään asiaan päässeet vaikuttamaan. Tällä pyrin minimoimaan riskin, että joku yhdistäisi nuoren marjan perusteella. Olen myös muuttanut murretta tarpeen tullen enemmän yleiskielelle, jottei nuori olisi maantieteellisesti sijoitettavissa, jos murre on ollut kovin vahva.

Suurimmalla osalla ei ollut kummallakaan haastattelukerralla mukanaan mitään konkreettista muistoa eli esinettä, runoa, laulua tai muuta vastaavaa, mutta he olivat kuitenkin miettineet, mitä kokemukset voisivat olla. Päädyin kuitenkin sisällyttämään kaikki haastattelut aineistoon, sillä ne joka tapauksessa vastasivat nuorten kokemukseen elämästä maaseudulla vailla töitä ja opiskelupaikkaa.

Karviainen: No, mull on varmaan se, ku mä opiskelin toisen asteen ammattitutkintoa. Ja sitte tota niin. Mun pitäis käyä se loppuun. Mun pitäis mennä naapurikaupunkiin. Mut eihän mulla oo rahaa mennä naapurikaupunkiin joka päivä viikossa ja. Että ku sitä ei voi asuinpaikkakunnalla käyä loppuun kuulemma niin.

Toinen selvästi haastava asia oli pysyä tässä hetkessä, sillä nuorille tämä hetki ei selvästikään ollut irrallaan heidän henkilöhistoriastaan, mikä sinänsä sopii hyvin fenomenologiseen ajatteluun (ks. Perttula 1995, 18–19). En sulkenut näitä osuuksia pois aineistosta, sillä pitäydyin siinä, että ne olivat osa nuorten haastatteluiden aikaista kokemusta.

Mustaherukka: Mmm. Kyllä ajattelisin, että maaseudulle. Minä en oo ikinä kaupungeissa viihtynyt. Oon, oon kerran asunut kaupungissa lukion jälkeen, ku olin opiskelemaan ja siellä en hirveästi viihtynyt. Se oli ehkä osittain semmonen homma, mikä kanssa meni sitten pieleen, että minä. Se oli niinkun semmonen ympäristö, missä en viihtynyt ja olin siellä yksin. Se oli täysin niinkun semmonen tilanne, mihin en ollut, en ollut silloin niinku tottunu ja siltä kuitenkin, ku olin. Asuin niinku kaukana siitä, missä se oli se koulun kampus.

Näillä valinnoilla halusin pysyä uskollisena päämäärälleni kunnioittaa nuorten omaa kokemusta ja kerrontaa sellaisenaan.

Nuoret saivat itse valita, haluavatko he tavata kasvotusten jossain itse määrittelmässään tietoturvalisessa ympäristössä vai halusivatko he mieluummin osallistua verkkovälitteisen haastattelun kautta, esimerkiksi zoomilla. Tutkijana esitin kuitenkin toivomuksen kasvokkaisesta tapaamisesta, sillä se lisäsi mahdollisuuksia sille, millaisia muistoja nuoret olisivat voineet mukanaan tuoda. Annoin muistolle myös sellaisen vaihtoehdon, että ajamme paikkaan, joka liittyy heidän muistonsa. Olen päätenyt haastattelemaan autossa, etsivän nuorisotyön tiloissa, työpajan tiloissa, ulkona ja nuoren kotona. Verkkovälitteisiä haastatteluja esittivät vain kauempana asuvia nuoria rekrytoivat etsivät nuorisotyöntekijät. Nuoret itse päästivät läpi, ettei heistä kaikilla olisi ollut edes kunnollisia mahdollisuuksia verkkovälitteiseen haastatteluun. Haastattelut on toteutettu huhti-, touko- ja kesäkuussa 2022.¹

Perttula (1995, 64) muistuttaa, että aineistoa hankittaessa ei ole tarkoitus pyytää haastateltavaa analysoimaan omaa kokemustaan. Siitä ei tässäkin tutkielmassa ole kyse. Kuitenkin toisinaan tarkempi kuvaus tilanteesta tai kokemuksesta on tarpeen ymmärryksen saavuttamiseksi. Ilman ymmärrystä on mahdotonta tehdä analyysia ja ilman analyysia on mahdotonta tehdä tutkimusta. Tarkennetut kuvaukset myös vähentävät virhetulkintojen riskiä.

Mansikka: No, mulla itellä se meni lähinnä tota kotona oleskellessa. Lähinnä niinku netin kautta siltä seurailin, että mitä tapahtuu missäki ja siltä just kavereiden kaikista sosiaalisista medioista mä näin just, mitä ne teki. Oli jossain vappumarsseissa ja kaikissa tollaissa.

Haastattelija: Miltä se tuntuu susta itestäs?

Mansikka: Olihan se vähän semmonen harmittava tekijä, että tavallaa oli semmone mukava päivä kaikilla ja ite ei päässyt osallistumaan... Joo.

Haastattelija: Osaisitko sä kuvailla vähän lisää si, niitä tunnetiloja, mitä sä kävit siinä läpille?

¹ Koska kävin haastattelemassa nuoret eri puolilla Suomea, tulin ajaneeksi kaiken kaikkiaan yli 3000 km, vaikka pyrin sovitteluun haastatteluja siten, ettei kaikkia tarvinnut lähteä erikseen kotoa ajelemaan.

Mansikka: No, ehkä vähä semmone niinku pettymys just, että täällä ei oo ollu mitää sellasta isompaa järjestetty juttu, minne vähän niinku kaikki ois päässy. Sitt just semmone vähä ehkä suru, ku ei päässy viettää kavereiden kaa aikaa. Ja ei just kuulunu mihkää sellasee porukkaan... Joo.

Nuorilla oli myös luontainen taipumus lähteä analysoimaan tilannettaan, vaikkei sitä heiltä pyydetty. Heidän oli vaikea pitäytyä vain tapahtumien kuvauksessa, mikä on luonnollista ja sopii fenomenologiseen ajatteluun sellaisena kuin Perttula (1995, 64–65) ihmisen tajunnallisuuden toiminnan näkee, vaikkei ehkä siinä suhteessa tavoitakaan nuoren välitöntä kokemusta. Perttula (1995, 18–23) mielestäni myös hyvin selventää, että ilman kokemuksen jonkinasteista jäsentymistä sitä on mahdoton välittää toiselle, joten tässä suhteessa fenomenologisessa tutkimuksessa on mahdollista tavoittaa vain jollain tapaa jäsentynyt kokemus.

5.4 Aineiston analyysi

5.4.1 Yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen

Aineiston analyysissä sovelletaan Perttulan (1995, 94–95) kaksivaiheista etenemistä. Koska tutkimuksen tavoitteena on saavuttaa syvempi ymmärrys nuoren elämästä tämän päivän suomalaisella maaseudulla vailla töitä ja opiskelupaikkaa, lähdetään analyysissä siitä oletuksesta, että esimerkit antavat myös yleisempää ymmärrystä asiasta, vaikka jokainen nuori itsessään onkin yksilö ja elää omaa yksilöllistä elämäänsä. Analyysin ensimmäinen vaihe on yksilökohtaisen merkitysverkoston analyysi ja toinen vaihe on yleisen merkitysverkoston analyysi. Molemmat päävaiheet jakautuvat seitsemään alavaiheeseen. Tehdäkseni tästä raportista mahdollisimman avoimen olen raportin alkuun kuvannut esiyymmärrykseni aiheesta, jonka analyysin aikana pyrin sulkeistamaan. Tavoittelen siis analyysissä nuorten omaa kokemusta sellaisena kuin he sen kertovat.

Noudatin Perttulan (1995) mallia, vaikka olisin voinut valita myös Virpi Tökkärin (2018, 64–74) kuvaaman kaksi kertaa neljä -kohtaisen mallin. Valintani perustui siihen, että palaamalla aineistoon kerta toisensa jälkeen pystyin mielestäni paremmin sulkeistamaan esiyymmärrykseni ja avaamaan ajatteluni nuorten omalle kokemukselle, minkä haastavuuden havaitsin hyvin haastatteluiden aikana (ks. Tökkäri 2018, 74). Muistan erään haastattelun jälkeen soimanneeni itseäni aika armottomasti siitä, kuinka annoin esiyymmärrykseni ohjata keskustelussa esittämiäni tarkentavia kysymyksiä. Kun sitten palasin takaisin haastatteluun, havaitsin, ettei tilanne ollut aivan niin mennytkään. Asiayhteys itsessään oli antanut ymmärtää, että näin voisi olla, eikä vain esiyymmärrykseni. Linaan tähän yhteyteen tuon kohdan haastattelusta kuvaamaan sitä aineistoa, johon ensimmäisessä vaiheessa tutustuin.

Haastattelija: No, jos sä ajattelet, että se on niinkun se on se sun kokemukses siitä, ett on ilman töitä ja ilman opiskelupaikkaa niin liittyykö sitte maaseutu siihe jotenki?

Punaherukka: Aaa... Noo... Kyllä mä sanoisin, että jollain tavalla joo, mutta... Nii. Ehkä semmone, että. No, mää oon, en oo koko niinku elämäni asunu nykyisellä asuinpaikkakunnalla, mutta suurimman osan. Niinku ihan eskari-iästä asti. Niin ni... Ööö... Ehkä semmone, että että ei oo oikein semmosta, niinku kasvanu semmosessa kovin sosiaalisessa ympäristös-sä. Ja sitte... äää... myöskin, emmä tiiä voinko mä sanoa näin, mutta se, että vaikka, miten ne, niinku... No, miten vaikka niinku koulussa... ööö... musta tuntu, että ei ainakaa niinku omalla kohalla, nii oo hirveesti niinku oltu kannustavia niinku sen suhteen, että. Tai vaikka niinku mulla oikeestaan oli koko kouluikä semmosta, että mä en pystyny niinku yhtään keskittymään missään. Mulla oli tosi paljon keskittymisvaikeuksia. Ja sitte siitä tuli vähän niinku semmonen, semmonen leima koulussa niinkun, että on vaan laiska ja ei jaksu tehdä mitää. Niin sitte se on vaikuttanu tosi paljon mun mielestä siihen, että, että ei saanu hirveesti niinku sitte siellä kouluympäristössä niinku ymmärrystä siitä, että ei oikeesti pysty keskittymään ja että ois tarvinnu ehkä niinku vähän enemmän semmosta... ööö... Niinku apua siihen, että ei opi mitään, koska ei pysty keskittymään. Nii sitte se katottii ehkä vähä enemmän silleen ett mä en vaan jaksu tehdä mitää. Ja sitte siitä tuli vähän niinku semmone leima koko loppu yläasteajan, että mä oli vaa sit se vaikea oppilas, joka ei jaksanu tehdä mitää. Niin sitte se on vaikuttanu niinku tosi paljon siihen, että mulla on... niinku no koulusta, kouluajoista niin ni, niinku mulla ei oo varmaan ainuttakaa hyvää kokemusta, ja ei oo jotenki. O jääny siitä vähän semmone huono maku suuhu, että ei oo jotenki uskaltanu lähteä mihinkää kouluun, koska... pelottaa niinku se, että kukaa ei ymmärrä, jos mulla on semmosia tai kun mulla on semmosia vaikeuksia.

Haastattelija: Ajatteleks sää, että se et sä oot käyny sen koulun maaseudulla nii vaikuttaa siihe, että tääl ei ollu samanlaisia tukiverkostoja tai palveluita tai jotai, samanlaista osamista ku mitä ois ollu kaupungissa?

Punaherukka: Noo, mä aattelen, että niinkuu joltain osin joo, koska mä oon niinku kuullu esimerkiks semmosilta tutuilta ja kavereilta, jotka on asun, tai niinku, jotka asuu kaupungissa tai isommassa, no isommassa paikassa. Nii, ett sielä ois niinku esimerkiks onko se nyt joku jopoluokka vai mikä onkaan niinku semmosille, joilla on vaikeuksia niinku... ööö... jollain tavalla niinku vaikeuksia olla vaikka isossa ryhmässä, niinku oppia asioita. Niin ni sittee niinku... uskon, että ainaki osin, niinku jollain osin vaikuttaa niinku siihen, että on... niinku maaseudulta. Mutta sitte en voi toki sanoa niinku, että joka kaupungissa ois.

Perttulan (1995, 94, 119–120) mukaan yksilökohtaisen merkitysverkoston muodostamisen ensimmäinen vaihe on avoin tutustuminen aineistoon. Tämä vaihe tuli hyvin hoidettua, sillä itse myös haastattelin nuoret ja litteroin aineiston.

Perttulan (1995, 94, 121–122) mukaan toinen vaihe on sisältöalueiden muodostaminen. Itse löysin tässä vaiheessa aineistosta seuraavat 14 sisältöaluetta: suhde opiskeluihin ja töihin, kokemus maaseudusta ja kaupungista, asuinkunta, arki ja juhla, mielenterveys ja päihteet, haaveet, rakenteet, minä ja muut, kokemus itsestä, liikkuminen, talous, tarjonta, koulu sekä neuroepätyypillisuus. Merkitsin sisältöalueet aineistoon jakamalla ne kappaleisiin ja merkitsemälle kappaleen alle sulkeisiin sisältöalueen.

Vadelma: (huokaus) Oikestaan. Melkein... voisin sanoo, että mulla ei oo oikein muistoo, ku mä en oo paljo töissä ollu, eikä tälle ja mulla on ollu vaan psyk. haasteita. (Mielenterveys ja päihteet)

Just sen takia en ole päässyt töihin. Mä olen kiertäny vähän. Kokeillu kaikkee. Oon minä opiskellu parii otteeseen, mutt se ei jotenki se koulun penkki nappaa mua. (Suhde opiskeluihin ja töihin)

Haastattelija: Mutta sä et osaa sanoa jotain erityistä semmosta yksittäistä tilannetta, jossa oisit kokenu, että nyt mä. Tää on nyt just sen takia, että mulla ei oo töitä, enkä mä...
Vadelma: Varmaa just. Päivittäin tulee sille semmonen tiätkö... aina se, että ku mun mies käy kato töissä nii on vähä semmone haikaa fiilis aina, että miks minulla ei oo työpaikkaa tai mittää. Että mitä vois tehdä. Ja jotenki tulee aina se, että mull on esteenä just nuo psyk. haasteet ollu. Mä oon yrittäny saaha töitä, mutt aina tulee vastaan se, että ei mielellään, jos sulla on tuommonen tiagnoosi ja tälleen näin ni oteta, ku ei tietä, millon sää tiätkö väsähät ja sitten mä oon silleen: Aaa. (Lukumäärä) vuotta ollu tyhjän päällä.
(Minä ja muut)

Kolmannessa vaiheessa jaoin aineiston merkityksen sisältäviin yksiköihin (Perttula 1995, 94, 122–124). Erotin yksiköt jakoviivalla. Raportissa käytetyt esimerkit ovat kokonaisuksia, joiden olen ajatellut olevan kyllin lyhyitä. Osalla yhtenäisistä kokonaisuuksista oli moninkertaisesti pituutta esimerkkeihin verrattuna.

Punaherukka: Noo... Monella tunnilla tai mutta niinku eri, erityisesti nyt yhdellä tunnilla nii ni, ku on ollu niinku vaikea keskittyä ja silloin vielä, ku ei niinku ite ollu vielä ottanu sitä roolia itelle, mikä annettiin nii ni mä tota. Opettaja niinku selitti jotain tehtävää tai tommos-ta ja sitte mä kysyin siltä niinku, että voiko se selittää mulle sen niinku tarkemmi, että ku mä en ymmärrä. Niin sitte se alko tai niinku ett... Semmonen vähän moittimine, että niinku, että mä oisin niinku tahallaan kysyny sen kysymyksen niinku kiusatakseni ja että jos en mä jaksaa niinku o opiskella tai käyä koulussa nii mä voin lähteä pois luokasta eikä tarvi tulla kouluun ja sitten. / Ööö... Myöskin yks tai pariki tilannetta on ollu semmosta, että mulle on sanottu niinku, että... ööö... niinku ihan, että musta ei tuu mitää, jos mä en niinku käy tunneilla ja pysty keskittymää tai vähä niinku... / Silleen että niinku monella tavalla jo kouluaikoina niin... sitä, että ei oo nykyään niinku mitään nii on jo sillo vähä niinku tolla tavalla polettu alas. / Että nii... jossain vaiheessa oli itekki vähän semmone, että usko siihe, että ei musta ehkä tuu mitää. / Ja sit välillä tulee vieläki semmosia hetkiä. Mutta nyt se on niinku paljon tai oon saanu enemmän niinku nyt itsevarmuutta... siihen. /

Neljännessä vaiheessa muunsin yksiköt tutkijan kielelle (Perttula 1995, 94, 124–127). Kirjoitin muunnokset yksikön perään sulkeisiin isoilla kirjaimilla.

Mustaherukka: Se on vähän vaikeeta niinkun mieltää, että miten se, koska minulla ehkä usein on niin, että aamulla, kun herään niin on jo vähän semmonen aika niinku turhautunu olo, semmone, että ei oikeen tiä, mistä ees alottais koko niinkun päivän toimet, ku ei oo semmosta selkeätä rytmää ja kaavaa siihen, mitä tavallaan niinku toivoiskin (HERÄÄ USEIN HETI AAMUSTA TURHAUTUNEENA, EIKÄ OIKEIN TIEDÄ, MISTÄ ALOITTAISI PÄIVÄN TOIMET, KOSKA EI OLE SELLAISTA SELKEÄÄ VUOROKAUSIRYTMÄÄ, JOTA ITSEKIN TOIVOISI.) ja sitten kun aina on se ajatus, että tänä vuonna minä korjaan tämän asian ja sitte kuukaudet kuluu ja mieltii, että mitäs, mitäs tässä nyt on saatu aikaan ja se luo semmosta turhautumista ja semmosta epäluottamusta niinku omaan toimintakykyyn ja ihteen. (AJATTELEE JOKA VUOSI KORJAAVANSÄ TILANTEEN. SITTEN KUUKAUDEN KULUVAT JA MIETTII, MITÄ ON SAANUT AIKAAN. SE SYNNYTTÄÄ TURHAUTUMISTA JA EPÄLUOTTAMUSTA OMAAN TOIMINTAKYKYYN JA ITSEEN YLIPÄÄNSÄ.)

Viidennessä vaiheessa sijoitin jokaisen merkityksen sisältävän yksikön ja siitä tehdyn muunnoksen jonkin 14 sisältöalueesta alle (Perttula 1995, 94, 127–135).

MIELENTERVEYS JA PÄIHTEET

Vadelma: (huokaus) Oikestaan. Melkein... voisni sanoo, että mulla ei oo oikein muistoo, ku mä en oo paljo töissä ollu, eikä tällee ja mulla on ollu vaan psyk. haasteita. Just sen takia

en ole päässyt töihin. (EI OLE OLLUT PALJON TÖISSÄ. ON KÄRSINYT PSYKKISISTÄ HAASTEISTA, JOIDEN TAKIA EI OLE PÄÄSSYT TÖIHIN.)

Ja jotenki tulee aina se, että mull on esteenä just nuo psyk. haasteet ollu. Mä oon yrittäny saaha töitä, mutt aina tulee vastaan se, että ei mielellään, jos sulla on tuommonen tiagnoosi ja tälleen näin ni oteta, ku ei tietä, millon sää tiiätkö väsähät ja sitten mä oon silleen: Aaa. (ON YRITTÄNYT SAADA TÖITÄ, MUTTA TYÖNANTAJAT PELKÄÄVÄT OTTAA PSYKOLOGISEN DIAGNOOSIN TAKIA.)

Haastattelija: Niin olitko sä siinä vaiheessa sitten töissä, kun tuli väsähtäminen tai jotain?

Vadelma: Ööö. Mä olin opiskelemassa. (OLI OPISKELEMASSA, KUN VÄSÄHTI.)

Ohan mulla psyk. puolen. Asiakas oon ollu monta, monta vuotta jo ennen sitä, mutt silloin tuli ihan aika isoki väsähtäminen, että olin...

Haastattelija: Joo.

Vadelma: ...ihan hoiossa asti. (ON OLLUT JO PALJON ENNEN VÄSÄHTÄMISTÄ PSYKIATRIAN ASIAKAS, MUTTA SILLOIN TULI PAHA VÄSÄHTÄMINEN, JOKA JOHTI IHAN OSASTOHOITOON.)

Haastattelija: Joo. Se on täysin ymmärrettävää ja mä ajattelen niin, että me, kuka tahansa voi olla riskissä sille.

Vadelma: Nii.

Haastattelija: Kun elämäntilanteet on...

Vadelma: Vaihtellee.

Haastattelija: ...sille. Niin.

Vadelma: Ja sitte ku kumminki mun yksityiselämä on aika rankka ollu, ni se vaikutti aika paljon siihen, että mä väsähdin. (YKSITYISELÄMÄ ON OLLUT SEN VERRAN RANKKA, ETTÄ SEKIN OSALTAAN VAIKUTTI VÄSÄHTÄMISEEN.)

Ja sitte, ku mulle tullu sillo ennen ku muutin tänne, ni tuli pien väsähtäminen siitäki. Ett mä kävin aika paljon tuolla mutavesissä lillumassa että. (ENNEN MAASEUDULLE MUUTTOA PÄÄTYI AIKA SYVÄLLE.)

Kuudennessa vaiheessa muodostin sisältöalueittaiset merkitysverkostot jokaisen nuoren osalta erikseen (Perttula 1995, 94, 135–137). Esimerkiksi lainaan tähän Karviaisen merkityssuhdeverkoston asuinkunnasta ja haaveista.

ASUINKUNTA

He muuttivat nykyiseen asuinkuntaan, koska hänen äitinsä asuu siellä. Heillä oli tieto siitä, että kunta on rauhallinen paikka asua. Hän on itse kunnasta kotoisin. Hän viihtyy kunnassa. Siellä on rauhallista, eikä tarvitse pelätä pyörävarkaita tai muutakaan. Hän pitää naapureistaan, jotka on saanut, kun erottuaan muutti yksioon. Hän esimerkiksi grillaillee heidän kanssaan.

HAAVEET

Hän toivoo, että olisi muutakin tekemistä kuin päihtet. Hän ajattelee, että vaihtoehtoinen tekeminen voisi olla esimerkiksi opiskelua. Hän haluaa opiskella aloittamansa toisen asteen ammattitutkinnon loppuun asti, mutta ajattelee, että pitää varmaan odottaa siihen, että asuinkunnassa aloittaa uusi ryhmä, jos siihen pääsisi mukaan. Hän haluaisi työskennellä ryhmäkodissa, jossa on ollut harjoittelemassa ja pitänyt työstään. Hän tavoittelee pääsevänsä eläkkeelle, koska ei koe olevansa työkyntoinen.

Seitsemännen vaiheen tulokset löytyvät luvusta kuusi yksilökohtaisina merkitysverkostoina. Niissä sisältöalueittaiset merkitysverkostot on liitetty toisiinsa jokaisen nuoren osalta erikseen. (Perttula 1995, 95, 137–139.)

5.4.2 Yleisen merkitysverkoston muodostaminen

Myös yleinen merkitysverkosto on muodostettu seitsemän vaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa jaoin jokaisen yksilökohtaisen merkitysverkoston merkityksen

sisältäviin yksiköihin. (Perttula 1995, 95, 154–156.) Linaan tähän esimerkiksi osan Karviaisen yksilökohtaisesta merkitysverkostosta tehtyä jakoa.

Karviainen on aloittanut toisen asteen ammattiopinnot naapurikaupungissa, kun he silloisen miehensä kanssa asuivat siellä. Ne jäivät kesken, koska hän väsähti. (KESKEN JÄÄNEET AMMATTIOPINNOT) Opiskelujen jatkaminen vaatisi aikaisia aamuherätyksiä ja päivittäistä kulkemista linja-autolla naapurikaupunkiin, eikä hänellä ole siihen varaa. (OPINTOJEN JATKUMISEN EDELLYTYKSENÄ PÄIVITTÄINEN KULKEMINEN NAAPURIKAUPUNKIIN) Kun he suunnittelivat muuttoa, hänen annettiin ymmärtää, että nykyisessä asuinkunnassa olisi mahdollista jatkaa opinnot loppuun ammattitutkintoon asti. Nykyisen asuinkunnan opiskelijat ovat opinnoissaan eri pisteessä kuin hän, paljon edellä, eikä häntä siksi voida ottaa ryhmään mukaan. Nykyisessä asuinkunnassa häntä ei oteta mukaan opiskelemaan edes vasta-alkajana. Naapurikaupungissa hän saisi jatkaa. Hänestä tuntui todella pahalta, että hänelle luvattiin jotain, mikä ei pitänyt paikkansa. (PAIKKANSAPITÄMÄTTÖMÄT LUPAUKSET OPINTOJEN JATKUMISESTA AIHEUTTAMASSA PAHAA MIELTÄ) Hän purki pahan olonsa kiukuttelemalla puolisolleen, koska ei ollut muuta tekemistä kuin pelata tietokoneella. Se on saattanut osaltaan vaikuttaa siihen, että tuli ero. (PAHAN OLON PURKAUTUMINEN KIUKUTTELULLA LÄHIMMILLE) Hän ei muista, kuka antoi ymmärtää jatkamisen olevan mahdollista, mutta hän oli vihainen sille taholle, joka niin teki. (VIHAN TUNNE VÄÄRIÄ LUPAUKSIA ANTANUTTA TAHOA KOHTAAN) Hän haluaisi opiskella, muttei tiedä, jaksaisiko. (OPISKELUJAKSAMINEN EPÄVRAMAA) Tulevaisuudessa hän aikoo opiskella ammattitutkinnon valmiiksi, kun se on mahdollista. (AIKOMUS VALMISTUA OLOSUHTEIDEN MAHDOLLISTAESSA SEN)

Toisessa vaiheessa yleisen merkitysverkoston muodostamista muodostin yleisen merkitysverkoston sisältöalueet (Perttula 1995, 95, 156.) Näitä muodostui yhdeksän: kokemus opiskeluista ja töistä, kokemus kaupungista ja maaseudusta, arki ja juhla, erilainen, minä ja muut, minä itse, rakenteet, talous ja liikkuminen. Minä ja muut sisältöalueena keskittyi ihmissuhteisiin, kun taas minä itse keskittyi nuoren omaan historiaan ja kokemukseen itsestään.

Kolmannessa vaiheessa sijoitin jokaisen ei-yksilöllisen merkitysyksikön muunnoksen johonkin yhdeksästä sisältöalueesta (Perttula 1995, 95, 156–157). Tässä vaiheessa siis hiukan oikaisin, enkä sijoittanut itse merkitysyksikköä mukana. Aineisto alkoi käydä niin tutuksi, että osasi yhdistää merkitysyksikön ulkoa lähtökohtiinsa. Tarpeen tullen pystyin tarkistamaan asian nopeasti, sillä yksilökohtaisista merkitysverkostoista muodostunut aineisto oli jo sen verran pieni.

Talous
TYÖTTÖMYYDEN SEURAUKSENA TULOTASON LASKU
TYÖT TALOUDELLISEN VAPAUDEN MAHDOLLISTAJANA
TYÖT JA TYÖTOIMINNAT TULOTASOA NOSTATTAMASSA
VAHINKOJEN SEURAUKSENA TALOUSHUOLIA; PUOLISON APU
KORKEAMMAT TULOT JA TALOUDELLINEN RIIPPUMATTOMUUS
OMAKOTITALOHAAVEET
ETUUKSIEN VARASSA ELÄMISESTÄ SEURAAVA SYYLLISYYS
TALouden PERUSTUMINEN ETUUKSIIN SYYNÄ TARKKAAAN TALOUTEEN
TALOUSSTRESSI
KOTIVAKUUTUKSEN PUUTE EDUNVALVONNAN SEURAUSTA; KELAN EHDOT
MAKSUSITOUMUKSILLE
NUORUUDEN HURJIEEN VUOSIEN SEURAUKSENA EDUNVALVONTA
EDUNVALVONTA KÄHLEENÄ JA OMAN TOIMINTAKYVYN RAJOITTEENA

EDUNVALVONNAN PURKAMISEN VAIKEUS
EDUNVALVONTA LÄHEMMÄS
EDUNVALVONTA KAUKANA
RAHASTA KIINNI PITÄMISEN VAIKEUS ERILAISEN RAHAKÄSITYKSEN
SEURAUKSENA
TARVE SOPEUTUA NYKY-YHTEISKUNTAAN
VALTAIDEOLOGIAN JA KÄYTÄNNÖN KOHTAAMATTOMUUS
TOISENLAINEN YHTEISKUNTAMALLI POHDINTOJEN KOHTEENA

Neljännessä vaiheessa jaoin yhdeksän sisältöaluetta spesifeihin sisältöalueisiin ja si-
joitin muunnokset näiden spesifiien sisältöalueiden sisälle (Perttula 1995, 95, 164–167).
Spesifejä sisältöalueita muodostui 31 (Taulukko 1).

TAULUKKO 1 Yleisen merkitysverkoston spesifit sisältöalueet.

Spesifit sisältöalueet	Sisältöalue
a) Opiskelukokemus b) Opiskelua haastamassa c) Opiskeluun liittyvät odotukset d) Kokemus työelämästä e) Töihin liittyvät odotukset ja toiveet f) Töihin liittyvät pelot ja haasteet	Kokemus opiskeluista ja töistä
a) Kokemus kaupungista b) Kokemus maaseudusta c) Maaseudulta pois muuttamista tukevat kokemukset d) Maaseudulla asumista puoltavat kokemukset	Kokemus kaupungista ja maaseu- dusta
a) Tekeminen b) Aikataulut ja rytmi c) Elämän merkitys	Arki ja juhla
a) Päihteet b) Mielensterveys c) Neuroepätyypillisuus d) Oppimisvaikeudet	Erilainen
a) Toisten odotukset ja oletukset b) Toisten kysymykset c) Leimattu d) Perhe e) Kaverit	Minä ja muut
a) Lapsuus b) Kokemus itsestä	Minä itse
a) Pettävät rakenteet b) Toimivat rakenteet	Rakenteet
a) Töiden suhde talouteen b) Etuudet c) Edunvalvonta	Talous
a) Ajokortti ja auto b) Julkinen liikenne	Liikkuminen

Viidennessä vaiheessa muodostin spesifit sisältöaluekohtaiset merkitysverkostot liittämällä merkityksen sisältävien yksiköiden muunnokset toisiinsa (Perttula 1995, 95, 168).

Opiskelua haastamassa

- a) Opiskelua voivat haastaa epäilykset omasta jaksamisesta, motivaation tai uskalluksen puute ja opiskelutiloihin liittyvä ahdistus.
- b) Haasteet voivat olla seurausta aiemmista kokemuksista omien voimavarojen loppumisesta tai väärinymmärryksistä, jotka voivat juontaa joko peruskoulu-aikaan tai myöhempiin opintoihin.
- c) Toisinaan haaste on se, ettei tiedä, mitä lähtisi opiskelemaan, eikä suuntaa ole löytynyt valmentavista kursseista huolimatta.

Kokemus maaseudusta

- a) Kokemus maaseudusta on kaksijakoinen. Toisaalta kunnassa viihdytään. Sitä pidetään rauhallisena ja turvallisena. Naapureita on helppo lähestyä. Toisaalta maaseudulla ei ole riittävästi mielekästä tekemistä, kaupungissa voisi saada erilaista tukea ja viranomaiset antaisivat taloudellista tukea helpommin. Kunnasta ei välttämättä saa aina tarvitsemiaan palveluita, olivatpa ne julkisen tai yksityisen puolen palveluita. Kunta käy äkkiä tutuksi ja tylsäksi.
- b) Selkeimmäksi haasteeksi maaseudulla muodostuu se, että kaikki tuntevat toisensa, jolloin syntyy herkästi oletuksia ja odotuksia, juorut lähtevät helposti liikkeelle, eikä pysty olemaan vapaasti oma itsensä. Maaseutu saatetaan kokea myös sosiaalisesti vähemmän aktiivisena ympäristönä.
- c) Kaikki nuoret olivat maaseudulta kotoisin tai vähintään lapsina maaseudulle muuttaneita.

Kuudennessa vaiheessa liitin spesifit sisältöalueittaiset merkitysverkostot toisiinsa ja muodostin sisältöalueittaiset merkitysverkostot (Perttula 1995, 95, 171).

Rakenteet

Kun nuori ei saa tarvitsemiaan tukitoimia, voi hän turhautua. Tyhjän päällä oleminen aiheuttaa pahaa oloa. Palveluiden saatavuus voi olla huonoa monesta eri syystä. Saatavat palvelut eivät välttämättä kohtaa ja valinnanvaraa on vähän. Maaseudun palvelutilanteen voi kokea olevan surkea kuntataloudellisista syistä.

Toimivat rakenteet voivat pitää yllä tuttua ja turvallista sekä itseään toistavaa arkea, joka voi välillä käydä tylsäksi. Vertaisryhmät voivat tukea omaa muutosta tai muuten tuoda sisältöä elämään. Oleellista on, millainen suhde muodostuu ryhmäläisten välille. Sillä, millainen suhde muodostuu auttavan työntekijän ja nuoren välille, on suuri merkitys siinä, millaiseen toimintaan nuori haluaa osallistua.

Seitsemännessä vaiheessa yleisen merkitysverkoston muodostamista liitin sisältöalueittaiset merkitysverkostot toisiinsa eli muodostin yleisen merkitysverkoston, joka on luettavissa luvussa seitsemän analyysin yleistä merkitysverkostoa koskevana lopputuloksena (Perttula 1995, 173).

Aivan näin yksioikoisesti analyysi ei sujunut. Välillä aloittaessani uutta vaihetta havaitsin, että toisiinsa kuuluvat yksiköt tai kokonaisuudet olivat erillään, jolloin palasin taaksepäin harrastamaan uudenlaista jakoa edellisessä vaiheessa. Aluksi olin itselleni tästä hyvin vihainen, mutta havaitsin Perttulankin (1995) joutuneen tekemään samaa. Kyse on tutkijan halusta pitäytyä nuoren kokemuksessa ja pyrkimyksestä sulkeistaa oma esiymmärrys (emt., 126).

6 YKSILÖKOHTAISET MERKITYSVERKOSTOT

6.1 Karviainen

Karviainen on aloittanut toisen asteen ammattiopinnot naapurikaupungissa, kun he silloisen miehensä kanssa asuivat siellä. Ne jäivät kesken, koska hän väsähti. Opiskelujen jatkaminen vaatisi aikaisia aamuherätyksiä ja päivittäistä kulkemista linja-autolla naapurikaupunkiin, eikä hänellä ole siihen varaa. Kun he suunnittelivat muuttoa, hänen annettiin ymmärtää, että nykyisessä asuinkunnassa olisi mahdollista jatkaa opinnot loppuun ammattitutkintoon asti. Nykyisen asuinkunnan opiskelijat ovat opinnoissaan eri pisteessä kuin hän, paljon edellä, eikä häntä siksi voida ottaa ryhmään mukaan. Nykyisessä asuinkunnassa häntä ei oteta mukaan opiskelemaan edes vasta-alkajana. Naapuri-kaupungissa hän saisi jatkaa. Hänestä tuntui todella pahalta, että hänelle luvattiin jotain, mikä ei pitänyt paikkansa. Hän purki pahan olonsa kiu-kuttelemalla puolisolleen, koska ei ollut muuta tekemistä kuin pelata tietokoneella. Hän ei muista, kuka antoi ymmärtää jatkamisen olevan mahdollista, mutta hän oli vihainen sille taholle, joka niin teki. Hän haluaisi opiskella, muttei tiedä, jaksaisiko. Tulevaisuudessa hän aikoo opiskella ammattitutkinnon valmiiksi, kun se on mahdollista.

He muuttivat naapurikaupungista silloisen miehensä kanssa, koska asuivat asunnossa, jonka naapurissa oli narkomaaneja, jotka varastivat ja harjoittivat ilkivaltaa. Karviainen ei muutenkaan viihtynyt naapurikaupungissa. Ainut hyvä puoli siellä olivat maastopyöräilyreitit, joita oli paljon. Nykyinen asuinkunta valikoitui sillä, että hänen äitinsä asuu siellä. Heillä oli tieto, että kunta on rauhallinen paikka asua. Hän on itse kunnasta kotoisin. Hän viihtyy kunnassa. Siellä on rauhallista. Hän pitää naapureistaan, jotka on saanut muutettuaan yksioön erottuaan ex-miehestään. Hän

grillailee naapureidensa kanssaan. Hänellä on nyt tarpeeksi halpa vuokra ja hyvä asunto, joten hän jatkaa kunnassa, vaikka välillä miettiikin muuttoa.

Maaseudulla asuminen ei tunnu Karviaisen arjessa. Kaupungissa voisi hengaila kaupoilla ja ravintoloissa, mutta maaseudulla ei juuri ole sellaisia paikkoja. Kaupunki- ja maaseutuasumisessa on molemmissa puolensa. Maaseudulla voi pitää pyöriä varastossa, eikä tarvitse pelätä niiden tulevan varastetuiksi tai pyörien joutuvan ilkivalan kohteeksi. Kaupungissa on helpompi tavata ihmisiä. Hän asuu mieluummin maaseudulla, vaikka voisi muuttaa kaupunkiinkin, jos asunto ei olisi huonolla asuinalueella.

Ennen eroa ex-miehestään Karviainen pelasi tietokoneella tai Playstationilla ja katseli televisiota riippumatta asuinpaikkakunnasta. Nykyään hänen päivänsä täyttyvät kissojen hoitamisesta ja päihteistä. Hän ei välttämättä olisi hengissä ilman kissojaan, koska niistä on pakko pitää huolta ja niille on annettava seuraa. Hän yrittää myös piirtää. Hän käy useamman kerran viikossa äitinsä luona. Siellä he tekevät yhdessä pihahommia, keskustelevat ja saunovat. Kerran viikkoon hän on osallistunut etsivän työntekijän ryhmään, jonka toivoo olevan nyt vain kesätauolla ja jatkuvan syksyllä, sillä on tykännyt siitä kovasti. Ryhmässä heitä käy alle kymmenen. Kokoontumisilla keskustellaan, juodaan kahvia ja pelaillaan. Joskus ryhmässä käy myös vierailijoita. Hän pitää etsivästä nuorisotyöntekijästä ja kokee helpoksi puhua hänelle. Hän kaipaisi muutosta elämäänsä ja on suunnitellut muuttoa kaupunkiin tyttöystävänsä luo. Rakkain harrastus hänelle on maastopyöräily. Hänellä on ollut hyvä kunto ja hän on ollut hoikka. Hän on myös kärsinyt syömishäiriöstä. Nyt kunto on romahtanut, sillä hän ei ole pyöräillyt paljonkaan ja on aina polttanut tupakkaa. Hän kokee, että voisi itse muuttaa tilannetta, muttei tiedä miten. Hän on itse tehnyt elämästään sellaista kuin se on.

Ollessaan vielä ex-miehensä kanssa yhdessä Karviainen ei käyttänyt päihteitä. Nykyään hän käyttää päihteitä päivittäin. Hän käyttää päihteitä, koska ei ole muutaakaan tekemistä. Hänellä on aikaa käyttää päihteitä, kun ei ole töissä eikä opiskele. Hän käyttää päihteitä yksinäisyyteen ja kavereiden kanssa silloin, kun on kaupungissa käymässä, joten päihteitä on joka paikassa. Hänen kaverinsa myy päihteitä, ja niitä on vielä jäljellä. Joihinkin päihteisiin jää herkästi kiinni, eikä hän suosittele niiden kokeilemistä. Nykyiset voimavarat eivät riittäisi päihteistä eroon pääsemiseen, mutta hän haluaisi lopettaa päihteiden käytön.

Karviainen on kierteessä, josta pois pääseminen vaatisi jotain muuta tekemistä päihteiden tilalle, mutta hän ei jaksakaan muuta tekemistä. Häntä on pyydetty ryhmäkohtiin pitämään seuraa vanhuksille, mikä olisi hänelle mieluista, mutta hän on kieltäytynyt, sillä ei jaksakaan. Hän ei pysty kieltäytymään päihteistä, koska on päihderiippuvainen. Halun lopettaa päihteiden käyttö pitää tulla itseltä; toisten saarnat eivät auta. Vaihtoehto päihteille voisi olla myös opiskelu. Hän haluaa opiskella aloittamansa

toisen asteen ammattitutkinnon loppuun asti, mutta joutunee odottamaan uuden ryhmän alkamista asuinkunnassa. Hän haluaisi työskennellä ryhmäkodissa, jossa on ollut harjoittelemassa ja pitänyt työstään. Hän tavoittelee pääsevänsä eläkkeelle, koska ei koe olevansa työkuntoinen.

Tyttöystävälleen Karviainen ei ole kertonut päihteiden käytöstään, eikä aio kertoa, sillä voisi tulla jätetyksi. Hän haluaa tosissaan päihteistä eroon, sillä ei ole hyvä, että rahat menevät päihteisiin. Hänellä olisi mahdollisuus päästä vieroitushoitoon. Tällä hetkellä vieroitushoito saa odottaa, koska on menossa tyttöystävän luokse kaupunkiin asuntovahdiksi ja kissoja hoitamaan, kun tyttöystävä kumppaninsa kanssa on ulkomailla. Suhde on polyamorinen. Karviainen kokee, että suunnitelma on hyvä, sillä näin hän voi varmistaa sen, että tyttöystävällä on vielä palattuaankin syy olla hänen kanssaan. Karviainen suunnittelee ottavansa omat kissat mukaan. Ollessaan talovahtina tyttöystävän asunnolla hän ei käytä päihteitä, sillä hän ei voi jättää kissoja kenenkään muun vastuulle. Hän miettii välillä, mitä elämällään tekee. Tällä hetkellä hänen elämäänsä sisältöä tuovat kaverit ja tyttöystävä, jonka kanssa hän haluaisi olla.

Isä asuu samassa kaupungissa kuin tyttöystävä. Isä on välillä auttanut kuljettamisissa sekä taloudellisesti, vaikka hän on tällä hetkellä kortiton. Isä on ollut väkivaltainen ja epäoikeudenmukainen lapsuudessa. Karviainen kokee, että isä on nykyään erityisen ystävällinen hyvitteläkseen aiempaa käytöstään. Lapsuudessa häntä on myös kiusattu koulussa. Se kaikki on jättänyt jälkensä. Hän on antanut isälleen anteeksi. Hänen äitinsä pitää päihderiippuvaisuutta geneissä kulkevana vedoten isän juomiseen. Karviainen puolestaan kokee olevansa itse vastuussa ratkaisuksistaan.

Karviaisella on paljon kavereita, mutta vähän ystäviä. Lähimmän ystävän kanssa on ollut taukoa, koska ystävä ei halua lapsensa näkevän ketään päihteiden vaikutuksen alaisena. Hän on lapsen kummi. Kaverit juovat vaikka mitä, mutta hänelle riittää kalja ja muut päihteet, joista eräs kavereista syyttää hänet niihin tutustuttanutta kolmatta osapuolta. Karviainen kokee, että aikuisena itse teki päätöksen. Hänellä olisi kaupungissa tyttöystävän lisäksi toinenkin hänestä kiinnostunut. Karviainen osaa hyvin toimia vanhusten kanssa. Hän käy kävelyllä yhden isoäitinsä kaverin kanssa. He juovat kahvia ja höpöttelevät. Silloin, kun hän käy isoäitinsä kaveria kävelyttämässä, ei saa käyttää päihteitä, jotta huomaa kaikki tilanteet ajoissa, minkä suhteen hän on tullut erityisen varovaiseksi sen jälkeen, kun isoäidin kaverille kerran sattui vahinko.

Karviainen on käynyt eräässä asuinkuntansa päihdekuntoutujien vertaisryhmässä. Hän saa sieltä tukea päihteettömyyteen. Viimeksi käydessään siellä hän lupasi toiselle ryhmäläiselle olla käyttämättä päihteitä, mutta on silti käyttänyt joka päivä. Hän ei ole nyt käynyt ryhmässä, koska on käyttänyt päihteitä. Hän aikoo taas mennä ryhmään. Ryhmässä on hänestä tosi mukavia ihmisiä. Kaupungissa hän ei käynyt ker- taakaan vertaisryhmässä, koska ei tiennyt, missä ryhmät kokoontuvat. Päihdehoitajaa Karviainen on tavannut säännöllisesti ennen kuin hoitaja jäi pois töistä. Nyt

päihdehoitaja on palaamassa töihin ja hän sai taas varattua ajan hoitajalle. Terapiaa hänellä on ollut etäyhteyksin, mutta se on vaarassa tulla keskeytetyksi päihdeongelman vuoksi. Kunnassa olisi myös toimintatalo, mutta hän ei osaa kertoa sen toiminnasta, koska se ei ole kiinnostanut häntä.

6.2 Mansikka

Mansikan mukaan elämä maaseudulla nuorena aikuisena vailla töitä ja opiskelupaikkaa konkretisoituu juhlapyhien aikaan, koska arkena hän on tottunut siihen, että on kotonaan tekemättä mitään, mutta juhlapyhien aikaan odottaa, että olisi jotain arjesta poikkeavaa ja tapaisi kavereita. Hänellä ei ole selkeitä vapaita, eikä hän pääse juhlimaan opiskelija- tai työporukoissa. Juhlapyhille voi välillä olla suunniteltuna jotain kaveriporukalla, mutta sitten kaikilla muilla on jo omat menonsa, eikä kunnassa järjestetä mitään isoa kaikille avointa yleistä juhlaa. Suunnitelmien kaatuminen aiheuttaa pettymyksen ja surun tunteita. Jäädessään yksin kotiin juhlapyhien aikaan Mansikka pyrkii tuomaan kotiin juhlan tuntua.

Mansikalla ei ole koulu- tai työvelvollisuuksia. Jos arjessa ei ole jotain tavallisuudesta poikkeavaa, viikkoihin jää paljon tyhjää aikaa, jolle ei välttämättä keksi mitään tekemistä. Hän käy kahtena päivänä viikossa kuntouttavassa työtoiminnassa, jolloin hänen arkensa muistuttaa toisten ikäistensä arkea. Muuten hän täyttää viikkoaan olemalla paljon tietokoneella tai on etäyhteyksin tekemisissä kavereidensa kanssa ja pitää elokuvailtoja. Hän tekee paljon yksin kotona. Työpaja tuo paljon sisältöä hänen elämänsä. Hän pitää työpajan monipuolisesta toiminnasta. Työpaja antaa hänelle velvollisuuksia ja mukavia kokemuksia sekä pakottaa pitämään arkea yllä. Kun toiset eivät ohjeista hänen arkeaan, hän tekee itse itselleen listoja erilaisista asioista ja pitää siitä, kun saa vetää listoista yli asioita sitä mukaa kuin ne on hoidettu. Hän pitää siitä, että asiat eivät muutu nopeasti. Vähitellen tapahtuvat muutokset sopivat. Selkeä ja toistuva rytmi lisää turvallisuuden tunnetta. Toisaalta asioiden säilyminen ennallaan turruttaa ja käy vähän tylsäksi.

Mansikalla on paljon kavereita, mutta he asuvat hajallaan eri puolilla Suomea. Tapaaminen vaatii aina suunnittelua ja lasten sekä töiden huomioon ottamista, eikä hän tykkää säätämisestä, vaan hänestä olisi kiva, kun asiat hoituisivat nopeasti ja yksinkertaisesti. Kaveriporukan tapaamisen peruuntuminen muille ilmaantuneiden menojen vuoksi nostattaa pettymyksen ja ulkopuolisuuden tunteita sekä harmittaa. Ilman työpajaa hänellä ei olisi kasvokkaisia sosiaalisia kontakteja, sillä suurin osa kavereista asuu pääkaupunkiseudulla. He pitävät yhteyttä pääasiassa verkossa tai puhelimitse. Hän on saanut konkreettista apua työpajan kautta tulleiden kontaktien kautta, jos on tarvinnut auttavia käsiä. Hänen äitinsä asuu naapurikunnassa heidän yhteisten

lemmikkiensä kanssa. Hän haluaisi käydä siellä, mutta siihen suuntaan ei kulje yhtään linja-autoa.

Asuinkunnassa ei ole enää mitään uutta mielenkiintoista, siksi Mansikasta on kiva välillä käydä jossain isommassa paikassa, vaikka muutto asuinkuntaan olikin harppaus isompaan. Hän on kotoisin vielä pienemmältä paikkakunnalta. Hän ei omista ajokorttia eikä autoa, joten on välillä todella jumissa, sillä kunnassa ei ole paljon tekemistä tarjolla kävelymatkan päässä. Koska kunnassa ei ole juuri tarjolla hänelle mielekästä tekemistä, osa ajasta kuluu miettien, mitä tekisi. Vaikka hän ei joka päivä huomaa liikenneyhteyksien puuttumista, törmää hän huonoihin kulkuyhteyksiin viikoittain. Työpaja on ainut toiminta, jota kunnassa on tarjolla työttömille ja vailla opiskelupakkaa oleville nuorille aikuisille. Hän pitäisi musiikkikeikoista, joita ei ole tarjolla. Jos hän haluaa lähteä johonkin sellaiseen, hän joutuu aina lähtemään junalla isommalle paikkakunnalle.

Mansikka on aiemmin suunnitellut muuttoa kaupunkiin. Muutto ei onnistunut asuntotilanteen vuoksi, joten hän päätyi muuttamaan nykyiseen asuinkuntaansa. Hän saattaa muuttaa kaupunkiin joskus myöhemmin. Nyt se ei ole ajankohtaista. Isomman paikkakunnan tarjonta niin palveluiden kuin tekemisen suhteen saa kaipaamaan kaupunkiin. Myös julkinen liikenne saa miettimään kaupunkiin muuttamista.

Mansikka kaipaa töitä ja opiskelua. Ne tuovat elämään rytmiä, sosiaalisia kontakteja ja muuta vastaavaa. Hän huomasi itse muutoksen, kun opinto- ja työpolku katkesi toisen asteen ammattiopintojen jälkeen. Sosiaaliset kontaktit vähenivät ja arjen rytmi hävisi; myös unirytmä meni sekaisin. Hän haaveilee töistä joskus tulevaisuudessa, muttei oman alan. Hän on kokeillut, eikä se sovi hänelle. Hänelle sopii työnä sellainen, johon annetaan selkeät ja tarkat ohjeet siitä, mitä pitää tehdä, milloin pitää tehdä ja miten pitää tehdä. Jos hän hakisi nyt töitä, kunnan liikenneyhteydet hankaloittaisivat töiden saamista, sillä voisi ottaa töitä vastaan vain hyvin rajatulta alueelta, koska ei omista autoa eikä ajokorttia ja linja-autoja kulkee harvakseltaan. Hän huomaa töiden puuttumisen tulotasossaan. Opiskelujen puuttumisen hän huomaa siinä, ettei ole arjen rytmiä ja sosiaaliset kontaktit ovat vähentyneet. Hän on käynyt erilaisissa valmennuksissa, muttei ole löytänyt mitään uutta mielenkiintoista. Opiskeluihin liikenneyhteydet eivät vaikuta yhtä suuresti kuin työllistymismahdollisuuksiin, mutta tuntuvasti kuitenkin. Kunnassa voisi lukea ylioppilaaksi, mutta vaihtoehtojen lisääminen kulkemalla lähikunnissa olisi hankalaa juuri kulkuyhteyksien takia.

6.3 Mustaherukka

Mustaherukka on pettynyt, turhautunut ja suuttunut itseensä ja saavutuksiinsa. Hän kokee syyllisyyttä siitä, ettei ole yrittänyt tarpeeksi, vaikka tietää järjellä, ettei olisi

pystynyt yrittämään yhtään enempää niissä tilanteissa. Hän kokee syyllisyyttä siitä, ettei ole saavuttanut sitä, mitä muut olettivat ja hän itsekin oletti aiemman koulunestetyksen pohjalta. Hän kokee alisuoriutuneensa jopa verrattuna siihen, mihin tietää pystyvänsä. Hän kokee alisuoriutumisen johtuneen liian nopeista muutoksista, joihin hän ei osannut reagoida. Hän ei tiennyt, miten ja mistä hakisi apua, vaan sulkeutui itseensä. Hän oli oppinut pärjäämään itse, eikä uskaltanut tai halunnut hakea apua. Avun hakemiseen liittyi ja liittyy häpeää, vaikka sekin hävettää, ettei hakenut apua yhtään aiemmin. Hän ajattelee joka vuosi korjaavansa tilanteen, mutta sitten kuukaudet vain kuluvat. Se synnyttää epäluottamusta omaan toimintakykyyn ja itseen. Hänellä on huono omatunto siitä, että elää etuuksien varassa, vaikka tietää, ettei hän tee siinä mitään väärää.

Innostuessaan Mustaherukka voi tehdä huomaamatta monta tuntia ja unohtaa syömisenkin. Siinä on se huono puoli, että hän palaa herkästi loppuun, jonka jälkeen menee pitkään palautuessa ja ihmetellessä, miten tässä näin kävi. Hän pohtii paljon elämää ja saa herkästi eksistentiaalisia kriisejä. Nykyään hän löytää merkityksen elämälle hyvin pienistä asioista. Hän myös usein miettii, mitä merkitystä asioilla on kymmenien vuosien tai sadan vuoden päästä. Hänestä tärkeää on, että pyrkii elämään elämänsä siten, ettei joudu paljon katumaan, sillä kuolemanjälkeisestä ei kukaan voi tietää. Mustaherukka kokee, ettei sillä ole merkitystä, miksi täällä eletään, kunhan eletään.

Mustaherukka kokee tulleen leimatuksi sukunsa mustana lampaana. Yleensä sitä ei sanota suoraan, mutta jotkut sukulaisista voivat sanoa suoraankin ja vanhempi ikäpolvi käskee ryhdistäytymään. Hän ei aina tiedä, mitä vastaisi, kun muut kyselevät, mitä hän on tehnyt tai millaisia muutoksia elämässä on ollut. Kysymykset nostavat tunteet pintaan, vaikka kysyjät eivät tarkoita mitään pahaa. Mustaherukka kokee, että silloin ei ole tarvetta puolustautua, vaan pitää myöntää itselleen epäonnistuneensa. Kysyjät ovat yleensä läheisiä ystäviä, jotka asuvat muualla. Asuinkunnassa hänellä on muutama kouluaikainen ystävä, mutta he eivät ole niin läheisiä, että kyselisivät. Hän on huono ilmaisemaan tunteitaan, vaikka kokeekin kaiken vahvasti tunteilla. Siksi toiset eivät tahdo aina uskoa hänen tunteitaan todeksi. Jotkut sukulaiset ovat välillä pitäneet häntä ylimielisenä tai ylpeänä ja ajatelleet hänen tietoisesti valinneen nykyisen elämäntilanteensa omasta tahdostaan. Hän auttaa mielellään muita. Hän käykin toisinaan auttamassa tuttavien ja sukulaisien, vaikka se vaikeuttaakin oman viikkorytmin luomista ja ylläpitämistä.

Mustaherukan tunneilmaisu on latistunut mielenterveydessä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Viime aikoina hän on saanut jossain määrin takaisin eleitä ja äänensävyjä. Puhe on vieläkin aika monotonista, muttei enää niin pahasti kuin aiemmin. Aikoinaan hän yritti alkoholin liikakäytöllä lääkitä itseään, mutta se vei tilanetta vain huonompaan suuntaan, vaikka hänestä välillä tuntuikin siltä, että siitä oli

apua. Alkoholin käyttämisestä tuli tapa, jonka kanssa hän on tehnyt vuosia töitä. Hän ei aikoinaan kyennyt lopettamaan ennen kuin juomat loppuivat tai hän nukahti. Nyt hän kykenee hallitsemaan alkoholin käyttöönsä, vaikka välillä saattaakin ottaa. Nykyään hän käyttää niin harvoin, että kokee turhauttavaksi siitä seuraavan huteran olon, jonka aikana pitäisi palauttaa arkirytmii. Hän kaipaa voimakkaita reaktioita, sillä hänen omat tunteensa ja reaktionsa ovat mielenterveydellisistä syistä latistuneet. Hän kokee vaikeimmaksi tasaisen alavireisyyden, joka ei ailahtele mihinkään suuntaan. Kun on oikein huono olo, tulee hänestä pienistäkin asioista parempi olo.

Arjesta puuttuu rutiininomainen rytmi, eikä Mustaherukka tahdo saada sitä yksinään aikaiseksi, kun ei ole mitään, mikä pakottaisi tekemään jotain tiettyyn aikaan. Päivän toiminnot ovat omia juttuja, kävelyllä tai kaupassa käymistä. Hän voi tehdä ne missä järjestyksessä huvittaa ja koska huvittaa. Pitkän päälle se käy raskaaksi ja päivät alkavat mennä sekaisin, eikä muista koska on tehnyt mitään. Hän on välillä yrittänyt ja onnistunutkin heräämisrytmin ylläpitämisessä. Päiväruoan hän syö mieluusti kahdeltatoista, jos on herännyt ennen sitä. Poikkeuspäivät on helpompi muistaa ja varsinkin sellaiset, joissa on ollut jotain sovittua johonkin tiettyyn kellonaikaan. Ruokarytmi on epäsäännöllinen. Rytmi olisi helpompi luoda ja palauttaa väliaikaisten muutosten jälkeen, jos olisi jotain, mikä pakottaisi lähtemään kotoa tiettyyn aikaan tekemään jotain tietyn aikaa. Joustava aikataulu on helppo sotkea omaa tyhmyyttään. Toisaalta se antaa mahdollisuuden nopeillekin muutoksille ilman suurempaa aikataulun sovittelua. Aikataulujen joustamisessa on se hyvä puoli, ettei tarvitse stressata kellonajoista. Toisaalta aikatauluttomuuskin kuormittaa.

Jos Mustaherukka on pitkään tekemättä mitään, on hänen vaikea löytää motivaatio tekemiselle. Tekemättömyyden kierteet, motivaation puute ja innostuksen huuma ovat hänestä vaikeita asioita selittää. Liian pitkä motivaation odottaminen joutaa ikäviin tuloksiin. Samoin tekee liian nopea toiminta, josta seuraa helposti loppuun palaminen. Hän pitää luovasta tekemisestä ja onkin joskus pyrkinyt sijoittamaan sellaista tekemistä aamuihin, jolloin on parhaimmillaan. Tällä hetkellä sisukkuus ei riitä itsensä pakottamiseen, vaikka se on joskus aiemmin onnistunut. Hän katselee paljon elokuvia ja lukee jonkin verran, vaikka opiskeluaikoina hän luki enemmän. Nykyään hän palaa kirjoissa lähinnä sellaisiin kohtiin, jotka ovat hänelle merkityksellisiä ja joiden syvyyden hän on ymmärtänyt vasta iän myötä.

Pitkä aika ilman töitä ja opiskelua synnyttää Mustaherukassa pelkoa, kykeneekö enää työelämän vaatimaan sitoutumiseen ja jaksako sitä. Hän kokee, että nyky-yhteiskunnassa työ liittyy toimeentuloon, mutta ajattelee, ettei sen tarvitsisi olla niin. Hän kokee, että tekisi mieluusti töitä, vaikkei koko rahan konseptia olisi olemassa ja kaikki vain osallistuisivat voimavarojensa mukaan. Hän on ollut kuntouttavassa työtoiminnassa ja tarkoitus on mennä tänäkin vuonna. Kuntouttavan työtoiminnan tehtäviä hän pitää aika yksipuolisina, eikä juuri häntä kiinnostavina, mutta rahasta voikin

tehdä jotain muuta kuin kutsumustyötä. Häntä kiinnostaisi tehdä luovaa työtä. Hän ei vielä täysin tiedä, mitä haluaisi tehdä. Hän voisi kyllä lähteä kokeilemaan, mutta tunteet tekevät aloittamisesta vaikeaa ja ahdistavaa. Lisäksi tulee itsesyytöksiä siitä, että yrittää jotain muuta kuin perinteistä työtä. Myös onnistuminen epäilyttää häntä. Hän ei ole ollut juuri kesätöissäkään toisen asteen opintojen jälkeen. Kunnon töissä hän ei ole ollut koskaan; sellaisessa, josta tehdään kirjallinen työsopimus ja maksetaan verot. Hän haaveilee töistä, jottei taloutta tarvitsisi murehtia niin paljon. Luovaa työtä voisi sitten tehdä vapaa-ajalla ja jättää palkkatyön pois, jos luova työ alkaisi tuottamaan riittävästi elantoon. Luovan työn haasteeksi hän kokee työpäivien pituuden rajaamisen innostuessaan. Suhtautuminen töihin ailahtelee, mutta hän kokisi hyvänä sen, että se toisi rytmiä päivään.

Mustaherukan on vaikea työllistyä asuinkunnassa ilman autoa ja ajokorttia, sillä työpaikat ovat pitkän matkan päässä. Kokemuksena pohjalta hän arvelee, että lähikunnista voisi saada töitä. Tällä hetkellä kunnassa on julkista liikennettä vain yhteen suuntaan ja sinnekin vuoroja on harvoin. Ennen julkista liikennettä on ollut eri suuntiin, mutta vuorot on lakkautettu kauan sitten. Hän kokisi hyvänä, jos vuoroja edelleen olisi. Tuttavien auttaminenkin vaatii autolla liikkumista, joten yleensä apua tarvitsevat tuttavat kuljettavat häntä molempiin suuntiin. Hänen on mahdollista hankkia ajokortti myöhemmin tänä vuonna, mutta hän ei autokoulussa käydessäänkään tykännyt ajamisesta. Hän kokee sen välttämättömänä pahana.

Mustaherukka ei osaa pitää rahasta kiinni, mikä johtuu osittain siitä, että hänellä on vaikeuksia arvostaa rahaa, sillä hänen näkemyksensä rahan konseptista poikkeaa vallalla olevasta. Hänellä on harvoin rahaa niin paljon, että voisi käyttää sitä mielensä mukaan. Talous on välillä tiukalla, eikä rahaa ole niin paljon kuin hän sitä tarvitsisi tai haluaisi. Hän kokee, että hänen on valtavirrasta poikkeavista näkemyksistään huolimatta sopeuduttava nyky-yhteiskuntaa tällä hetkellä. Hän kokee, että vallalla olevan ajattelun ideaali ei kohtaa todellisuuden kanssa.

Mustaherukan asuinkunnassa on ollut huono tilanne lääkäreiden ja hoitajien saatavuuden suhteen, joten etuuksiin tarvittavia lausuntoja joutuu välillä hakemaan toiselta paikkakunnalta, eikä liikkuminen paikkakuntien välillä ole mutkatonta. Kelan toimistoa ei hänen asuinkunnassaan ole, vaan asiat on hoidettava verkossa, käytävä muualla tai asioitava puhelimesta, mikä tekee Kelan kanssa asioimisesta hankalaa. Hän on jossain määrin turhautunut siihen, ettei ole saanut sellaisia tukia ja sellaista apua, mitä olisi elämänsä aikana tarvinnut. Mustaherukka kokee, että raha vaikeuttaa maaseudun palvelutilannetta, työntekijät vaihtuvat tiuhaan ja tulevat toisilta paikkakunnilta, jos heitä on. Hän ei kuitenkaan koe oloaan hylätyksi, sillä ei usko ongelman olevan tahallaan aiheutettu, vaikka voihan se ollakin.

Mustaherukka ei koe voivansa asuinkunnassa toteuttaa suunnitelmiaan tai haaveitaan, siksi hän on miettinyt muuttoa, muttei vielä tiedä, minne muuttaisi. Nyt

hänellä ei ole voimavaroja opiskelujen aloittamiseen, siksi hän suunnittelee hakevansa töitä. Mustaherukka kokee, että joku kunta lähellä kaupunkia tai joku kaupungin reuna-alue voisi olla hyvä. Hänelle tärkeää on, että uudessa asuinpaikassa on palveluita ja realistiset mahdollisuudet työllistymiselle. Hän viihtyy asuinkunnassaan maiseman ja tunnelman puolesta, mutta kokee kangistuvansa kunnassa herkästi toisten odotuksiin ja oletuksiin, koska siellä on liikaa tuttuja. Muualla asuessa ei ole samalla tavalla ennako-oletuksia, eikä odotuksia, ja hän onkin kokenut itsensä vapaammaksi asuessaan muualla.

Mustaherukka on kerran asunut kaupungissa toisen asteen opintojen jälkeen opiskellessaan kolmannen asteen opintoja. Se oli huono kokemus. Ympäristö oli sellainen, jossa hän ei viihtynyt. Hän jäi yksin. Hän asui kaukana kampuksesta. Muut opiskelijat asuivat lähempänä. Kaupungissa asuessaan hän koki, että häneltä pyysivät apua puolitutut, jotka eivät edes todellisuudessa halunneet tutustua vaan hyötyä. Hän oli kaupungissa opiskellessaan selvästi nuorempi kuin opiskelukaverit ja koki tulleensa ylenkatsotuksi, eikä hänellä itsellään ollut juurikaan motivaatiota tutustua toisiin. Kampuksella saatettiin olla kaveria, mutta kaupungilla oltiin toisenlaisia ja tultiin juttelemaan vain, kun haluttiin jotain. Hänellä on toinenkin huono kokemus opiskelusta toisen asteen opintojen jälkeen. Molemmilla kerroilla opiskelu on alkanut hyvin, mutta jaksaminen loppunut kesken. Opiskelu tuntuu kaiken jälkeen vaikealta ja hyvin stressaavalta ajatukselta. Seuraava yritys voisi mennä aiempia paremmin, muttei uskalla lähteä kokeilemaan. Hän ei koe, että aikuisiän opiskeluvaikeudet johtuisivat pelosta joutua kiusatuksi, vaikka peruskoulusta siitä on kokemusta, mutta hän osaisi nykyään toimia sellaisissa tilanteissa toisin. Hän kokee, että peruskoulukokemuksista on jäänyt opiskelutiloihin liittyvä ahdistus. Lisäksi hän kokee, että opiskelu ei ole aikuisiällä onnistunut ennen kaikkea voimavarojen ja motivaation puutteen takia.

Mustaherukka kokee peruskouluhistoriansa jättäneen pelkotiloja tuntemattomia ihmisiä kohtaan. Kaupungissa pelkotiloja tuli maaseutua helpommin vieraassa ympäristössä. Hänestä yleinen ilmapiiri on kaupungissa toinen kuin pienessä maaseutukunnassa. Ihmiset itsessään eivät ole erilaisia kaupungissa, mutta heitä on paljon enemmän. Siksi he jäävät etäisiksi, eikä toisaalta lähellä ole samalla tavalla tuttuja odotuksineen ja oletuksineen. Mustaherukka kokee muiden ajattelevan, että ihmiset ovat onnellisempia ja huolettomampia kasvaessaan maaseudulla. Siitä seuraa, että hän kokee epäonnistuneensa, koska on omannut paremmat lähtökohdat, eikä ole onnistunut elämässään paremmin. Hän kokee, että asioita yleistetään liian herkästi. Hänestä maaseudulla on omat ongelmansa. Hän kokee, että näitä ovat kiusaaminen ja juoruilu, kun kaikki tietävät toisensa. Maaseudulla myös herkästi yhdistetään perheeseen ja sukuun. Maaseudulla ihmisillä on herkästi ennako-oletuksia ja odotuksia.

Mustaherukka ei viihtynyt kaupungissa, mutta hän ajattelee, että tilanne voisi olla toinen, jos asuisi siellä pidempään.²

6.4 Punaherukka

Punaherukasta opiskelupaikan ja työpaikan puuttuminen vie pohjan kaikelta. Rutiinit puuttuvat ja aika usein tulee sellaisia päiviä ja viikkoja, ettei hän tee mitään, makaa vain sängyssä. Hän kokee monesti turhautumista ja epäonnistumista ihmisenä. Hetkittäin löytyy jonkinlainen rutiini ja saa aikaiseksi. Silloin oma tilanne ei pyöri niin paljon mielessä. Usein arki on vaikeaa itsensä ja omien ajatustensa kanssa. Välillä Punaherukka makailee kotona keräillen voimia. Välillä hän viettää aikaa kavereidensa kanssa tai käy lapsuuskodissaan. Hän on spontaani ihminen, joten ei paljon suunnittele etukäteen.

Koulussa Punaherukka ei ole saanut kannustusta vaan laiskan ja saamattoman leiman, eikä hänen keskittymisvaikeuksiaan ymmärretty, mikä aiheutti sen, ettei hän saanut tarvitsemaansa apua. Häntä pidettiin koulussa vaikeana oppilaana. Se oli niin huono kokemus, ettei hän ole uskaltanut hakeutua opiskelemaan, koska pelkää törmäävänsä taas siihen, ettei hänen keskittymisvaikeuksiaan ymmärretä. Hän on saanut kuulla koulussa suoraan, ettei hänestä tule mitään, jos hän ei käy tunneilla ja keskity. Hänen itsetuntonsa on painettu alas kouluvuosien aikana. Hän on välillä itsekin uskonut, ettei hänestä tule mitään. Koulussa toimittiin väärin häntä kohtaan. Kohtelu johti siihen, että Punaherukka alkoi itsekin käyttäytyä todella rumasti. Hän ei tiedä, oltiinko koulussa hänestä huolissaan. Jos koulussa oltiin huolissaan, se ei ainakaan välittynyt hänelle asti. Kannustamista hän sai harvoin osakseen.

Punaherukka on lapsesta asti ollut huonolla tavalla erilainen. Hänestä vaikeaa oli, kun koki, että itsessä on vikaa, muttei ymmärtänyt, mistä on kyse. Hänellä on aina ollut keskittymisvaikeuksia ja hän on ollut herkkä aistiärsykeille, mutta murrosiässä tilanne paheni. Se vaihe on voimakkaimmin vaikuttanut nykytilanteeseen. Koulussa kokemansa kohtelun seurauksena Punaherukka oppi pitämään itseään tyhmänä, joka ei pysty oppimaan eikä tule pärjäämään opiskeluissa. Sen jälkeen oli vaikea edes hakea opiskelemaan. Punaherukka kokee vieläkin hetkittäin, ettei hänestä tule mitään, vaikka onkin viime aikoina saanut kerättyä enemmän itseluottamusta.

Punaherukka kokee, että maaseudulla asuminen liittyy hänen kokemukseensa työttömyydestä ja vailla opiskelupaikkaa olemisesta, sillä kaupungissa hän olisi

² Mustaherukka korosti monta kertaa haastatteluiden aikana, että kyse on vain hänen kokemuksestaan, eikä se välttämättä ole koko totuus. Pitäydyn kuitenkin yllä olevassa merkitysverkossossa tämän tutkielman ontologisissa ja epistemologisissa lähtökohdissa. Mustaherukan kokemus on sellainen tosi. (ks. sivut 3–7.)

voinut saada erilaista tukea kouluvuosina. Hän on kuullut jopoluokista. Hänellä ei kuitenkaan ole itsellään kokemusta kaupungin palveluista, koska ei ole asunut kaupungissa.

Punaherukka muutti asuinkuntaansa perheensä kanssa. Hän on kasvanut suurimman osan lapsuudestaan siellä, ei kovin sosiaalisessa ympäristössä. Vaikka hän on muuttanut pois kotoa, hän on jäänyt kuntaan. Asuinkunnassaan hän saa rauhassa miettiä, mitä tekee jatkossa. Hän halusi jäädä asuinkuntaan omille muutettuaan, koska on vasta viime aikoina saanut oikeanlaista apua. Häntä on ennenkin yritetty auttaa, mutta vasta nyt hän kokee ensimmäistä kertaa tulleen ymmärretyksi.

Punaherukka on yläasteelta asti käynyt terapiassa. Terapeutit ovat vaihtuneet usein. Hänelle on tehty tutkimuksia ja joistakin sekaannuksista huolimatta vaikuttaisi siltä, että hänellä on neuroepätyypillisiä piirteitä. Ne vaikeuttavat mieleisen opiskelupaikan löytymistä. Naisten neuroepätyypillisten piirteiden ilmenemistä on alettu tutkia ja aiheesta puhua vasta viime aikoina. Niistä puhutaan edelleen liian vähän, eikä niitä ymmärretä tarpeeksi ainakaan kaikkialla.

Punaherukalla on välillä todella epävarma taloustilanne, minkä vuoksi hänen tulee selailtua työpaikkoja. Taloustilanne pistää miettimään, pitäisikö vain hakeutua jonnekin töihin. Hän on katsellut isompia kuntia läheltä asuinkuntaansa, koska asuinkunnassa ei ole juuri tarjolla työpaikkoja varsinkaan nuorille vailla koulutusta. Punaherukka ei ole kaupunki-ihminen. Hän asuu mieluummin jossain rauhallisemmassa paikassa. Hän ei varsinaisesti tiedä, minne muuttaisi töiden perässä ja on vain katsellut työpaikkoja, muttei ole hakenut minnekään. Punaherukka ei ole ihan varma siitä, miksi ei ole hakenut töitä, mutta joitakin henkilökohtaisia syitä hänellä saattaa olla. Muuttopäätös on hänestä vaikea tehdä, koska ei ole mitään varmaa, jonka päälle muuttaa, kun ei ole ammattia eikä opiskelupaikkaa. Hän ei ole varma siitä, viihtyisikö työpaikassa, jos vain hakisi töitä ja muuttaisi niiden perässä.

Epävarma taloudellinen tilanne jarruttaa Punaherukkaa tekemästä muuttopäätöstä. Hänen toimeentulonsa muodostuu erilaisista etuuksista. Hän joutuu miettimään aika tarkkaan, miten rahansa käyttää. Talouden miettiminen aiheuttaa hänelle paljon stressiä. Jos on pienikin riski talouden pettämisestä, hän miettii paljon sitä, mitä tekee ja mistä saa rahaa.

Punaherukka kokee uusiin ihmisiin tutustumisen hankalaksi kysymysten takia. Opiskelut ja työt tulevat yleensä jossain vaiheessa puheen aiheeksi. Kun hän kertoo, ettei tee töitä eikä opiskele tällä hetkellä, kysellään lisää ja ohjeistetaan, ettei sillä ole niin väliä, minne menee. Kysymys töistä ja opiskeluista on henkilökohtainen, mutta se tulee vastaan monessa sosiaalisessa tilanteessa. Suurin osa Punaherukan läheisistä asuu samassa kunnassa. Kavereita on kaukanakin, mutta heitä hän näkee harvemmin. Hänen kavereistaan osa on lähtenyt opiskelemaan muualle, mutta kesällä heitä näkee enemmän, koska he ovat kunnassa kesälomalla. Punaherukka saa voimaa läheisistä

ihmisistä ja ihmisistä yleensä. Kesällä hänellä on siksi enemmän voimavaroja kuin talvella ja syksyllä, jotka ovat usein uuvuttavimmat, kun on paljon yksin. Kavereissa on pitkän ajan kavereita, ylä- ja ala-asteajoilta, mutta hän tykkää tutustua myös uusiin ihmisiin.

6.5 Vadelma

Aamuisin puolison lähdettyä töihin Vadelma miettii pari tuntia, että olisi itsekin kiva lähteä johonkin työtoimintaan. Ilman puolisoa hänelle olisi yksi ja sama, onko töitä vai ei. Puoliso on saanut hänet ajattelemaan enemmän järjellä. Ajatukset menevät ohi, kun mieleen tulevat toisten epäilykset. Hän kokee, ettei hyödytä yrittää, kun Kelankaan mielestä hän ei ole työkuntoinen. Hän kokee vaikeaksi hakea töitä tai kuntouttavaa työtoimintaa, kun Kelasta ja muualtakin aletaan heti epäillä hänen jaksamistaan. Hän haluaisi kuitenkin tehdä töitä, eikä tarvitse keppiä halutakseen. Asenne muuttui, kun hän palasi maaseudulle ja tapasi puolisonsa. Töistä saisi rahaa. Myös työpaja ja työkokeilu nostaisivat tulotaso. Häntä kiinnostaisi jokin sellainen työ, jossa saisi olla ihmisten lähellä, keskustella ja auttaa. Hän pitää myös käsillä tekemisestä monipuolisesti.

Töiden saamista hankaloittaa se, ettei Vadelmalla ole ajokorttia eikä autoa. Naapurikunnissa voisi olla töitä, mutta hän ei pääse kulkemaan. Julkinen liikenne kulkee vain yhteen suuntaan ja huonoihin aikoihin. Kesäisin voi olla, että kulkee kolme tai kaksi vuoroa. Julkisilla liikkuesssa töiden pitäisi olla päivätöitä ja kotiin hän pääsisi vain nukkumaan. Se olisi hänelle liian rasittavaa. Hän on harrastanut kaupungissa julkisilla kulkemista, eikä enää halua sitä. Nykyään myös matkapahoinvointi vaikeuttaa liikkumista, ja linja-autot kulkevat huonoja teitä.

Vadelma on kärsinyt mielenterveysongelmista, joiden takia töiden saaminen on ollut vaikeaa, joten hänellä ei ole paljon työkokemusta. Hän on yrittänyt saada töitä, mutta työnantajat pelkäävät ottaa häntä töihin hänen diagnoosinsa takia. Hän oli opiskelemassa, kun väsähti pahasti, mutta oli ollut jo sitä ennen pitkään psykiatrian asiakas. Hänen yksityiselämänsä on ollut sen verran rankka, että sekin vaikutti väsähtämiseen. Ennen maaseudulle palaamista hänellä meni todella huonosti. Hänen äitinsä pyysi hänet silloin takaisin nykyiseen asuinkuntaan aloittamaan alusta.

Vadelma haluaa pysyä maaseudulla. Hän on syntynyt maaseudulla ja on juurtunut maaseudulle. Hän voisi muuttaa töiden perässä toiseen kuntaan maaseudulla. Maaseudun huono puoli on se, että siellä voidaan kysellä henkilökohtaisia asioita siihen sopimattomissa tilanteissa. Pienellä kylällä kaikki haluaisivat tietää kaiken. Myös juorut lähtevät pienellä kylällä herkästi liikenteeseen, siksi hän joskus miettii, miksi muutti maaseudulle. Maaseudulla hän on kuullut, että viranomaiset herkästi

odottavat ennen kuin myöntävät taloudellista tukea erilaisiin tarpeisiin. Myös hänen oma edunvalvojansa muuttui niukemmaksi kuin oli aiemmin ollut, kun hän muutti maaseudulle.

Vadelma halusi kaupungista pois, kun häntä alkoi ahdistamaan, kun kaverit olivat töissä, ja hän yksinään yritti vastata toisten odotuksiin työn hakemisesta. Kaupunkiin hän ei enää muuta edes töiden perässä, koska siellä on liikaa ihmisiä. Hän tuntee kaupunkielämän, kun on asunut kaupungissa, eikä enää halua sitä. Häntä ahdistaisi olla viikkotolkulla kaupungissa. Kaupungissa ei kysellä henkilökohtaisia herkästi, koska siellä on paljon ihmisiä, eikä moni tunne entuudestaan. Kaupungissa saatetaan tervehtiä, mutta se jää siihen. Kaupungissa asuessa hän sai helpommin rahaa eri tarpeisiin, vaikka Kelasta hänellä on kaupungistakin huono kokemus.

Vadelmalla on alkoholistin tausta ja hän saattaa joskus nykyäänkin juoda päivän tai pari, mutta se jää siihen. Hänen elimistönsä ei kestä enempää. Kaupungissa hän käytti muitakin päihteitä kuin tupakkaa ja alkoholia. Maaseudulla niitä ei niin helposti saa. Niitä pitää tosissaan etsiä, jos haluaa. Koska hän asuu kotikylällään lähellä muuta perhettä, leviäisi tieto nopeasti, jos hän alkaisi kysellä muita päihteitä, eikä hän halua jäädä yksin, kun tietää muun perheen mielipiteet päihteistä. Hän haluaa myös säilyttää yhteyden sisarustensa lapsiin, jotka ovat hänelle tärkeitä. Ennen tupakoidessaan säännöllisesti hän purki pahaa oloaan polttamalla. Nykyään hän polttaa enää vain viihdemielessä.

Vadelma on opiskellut pariin otteeseen, mutta opiskelu ei ole sopinut hänelle. Hän opiskeli toisen asteen ammattitutkintoon tähdäten, mutta opinnot jäivät kesken, koska kiinnostus loppui. Sen jälkeen hän oli Valmassa miettimässä seuraavaa askelta. Hän veti itsensä aina äärimmilleen. Opiskelupaikan saamista ovat vaikeuttaneet myös oppimisvaikeudet. Kolme kertaa hän on yrittänyt päästä toisen asteen ammattitutkintoa opiskelemaan. Joka kerta hän on saanut vastaukseksi, ettei kouluun oteta niin pahoista oppimisvaikeuksista kärsivää opiskelijaa kuin hän on. Nyt hän ei enää kokeile.

Vadelma on ollut nyt jo useamman vuoden tyhjän päällä ja tilanne tuntuu hänestä todella pahalta. Hän on kokeillut työpajaa, mutta se ei sopinut hänelle. Hän on ollut myös työkokeilussa. Siitä hän tykkäsi. Työkokeilu loppui, kun työpaikalle palasi sairaslomalla ollut ohjaaja, jonka annettiin ymmärtää olevan kokeneempi. Hän miettii, eikö hän kelpaa ja millä perusteella joku määrittellään kokeneemmaksi. Asiakkaat pitivät hänestä. Asiakkaita ja häntä harmitti, kun hän joutui lopettamaan. Hän on kuitenkin sosiaalinen ihminen. Työpajan ja työkokeilun lisäksi kunnassa ei ole muita vaihtoehtoja, joita voisi ajatella hänen tilanteessaan. Kunnassa on aika vähän työtä tukevia palveluja. Kesäaikaan kunnassa on järjestetty toimintaa, johon häntäkin on yritetty saada mukaan, mutta hän ei ole jaksanut.

Nykyään elämässä on jotain sisältöä koiran ja puolison myötä, mutta Vadelmalla olisi töille tilaa. Ilman puolisoaan hän olisi paljon masentuneempi, eikä häntä

kiinnostaisi, mitä maailmalla tapahtuu. Ilman puolisoaan hän söisi valmisruokaa ja pysyisi kotona neljän seinän sisällä. Nyt he laittavat yhdessä ruokaa ja katsovat lastensarjoja sekä lastenelokuvia. He ovat kihloissa. Ennen hän oli peiton alla sisällä ja kävi ulkona vain tupakalla. Nykyään koira pitää virkeänä, kun on käytävä monesti ulkona ja saa raitista ilmaa. Koiran perään pitää katsoa, jottei se tuhoa sohvatyynyjä. Koiran kanssa voi purkaa pahaa oloaan kävelylenkille. Hän tekisi mieluummin jotain kuin vain istuisi itseksensä kotona ja kävisi välillä koiran kanssa lenkillä. Hän on päivän mittaan paljon puhelimella. Koska muuta tekemistä ei ole päivällä, voi päivät myös nukkua. Hän haaveilee perheenlisäyksestä, mitä silmällä pitäen ovat lopettaneet tupakoinnin.

Vadelmaa ärsyttää, kun ihmiset kyselevät henkilökohtaisia. Kysymykset saavat hänet miettimään, eikö hän sovi yhteiskunnan lokeroihin, kun ei käy töissä eikä opiskele. Kyseleminen on tyypillistä maaseudulla häntä itseään selvästi vanhemmille ihmisille. Hän liittää sen siihen, että he tietävät hänet pienestä. Hän ei halua selitellä kaikille töissä käymättömyyksiään tai ammattitutkinnottomuuttaan, eikä varsinkaan syytä niiden taustalla, vielä vähemmän maaseudulla, jossa ajatellaan olevan paljon töitä tarjolla. Hän välttelee julkisia tapahtumia kyselijöiden vuoksi ja kaupassa käyntikin on vaikeaa. Kysymyksiä tulee julkisissa tapahtumissa, yksityisjuhlissa ja kauppareissulla. Kysymykset saattavat tulla yllättäen, jolloin hänen tekisi mieli paeta. Kun ärsytys alkaa nousta, hän yleensä poistuu paikalta. Kyselijät yleensä hiukan loukkaantuvat, kun hän osoittaa yksityisyytensä rajat. Omanikäiset eivät onneksi kysele. Kouluvuosina häntä kiusattiin pahasti. Silloin häneltä kyseltiin henkilökohtaisia ja nyt häneltä kysellään henkilökohtaisia. Se saa hänet kasvattamaan suojamuuria, jonka puoliso onneksi osaa rikkoa. Kaupassa voi asioida rauhassa, jos on äidin tai puolison kanssa, mutta ei silloin, kun on yksin.³

Kuntalaiset ovat yhdistäneet Vadelman perheeseensä ja sukuunsa, joka on tunnettu ja jolla on alkoholistimaine. Häneen on liitetty odotuksia ja oletuksia siltä pohjalta. Alkuun häntä ei osattu yhdistää, mutta silloin mietittiin, kuka kumma hän on hänen omanlaisensa ulkoisen olemuksen perusteella sekä lupailtiin töiden löytymistä. Nykyisin ulkoisen olemuksen perusteella saatetaan heittää oletuksia töissä käymisestä. Hänet on leimattu suvun mustana lampaana. Hänen kaverinsa jäivät kaupunkiin, eikä hän oikeastaan ole enää heidän kanssaan tekemisissä. Kunnassa on pari selaista, joiden kanssa voisi viettää aikaa, mutta hänestä on tullut kotihiiri.

Hänelle on sattunut alkuvuodesta parikin kalliimpaa vahinkoa, joista toiseen on korvaava tuote matkalla puolison tilaamana. Toiseen ei ole varaa. Kotivakuutusta heillä ei ole hänen edunvalvontansa takia, ja Kela on todella tarkka siitä, millä ehdoilla

³ Vadelma palasi näihin kysymyksiin ja niiden esittäjiin kerta toisensa jälkeen. Hän nimitti kyselijöitä hyvin kuvaavasti ”perskärpäseksi.” Vadelma itse antoi luvan sanan käyttämiseen myös raportissa.

myöntää maksusitoumuksia. Hän aikoo vielä koittaa saada apua sosiaalitoimen kautta. Kunnassa on sosiaalitoimisto, mutta työntekijät ovat paljon kotikäynneillä, joten heitä on vaikea tavoittaa. Edunvalvonta vaikeuttaa myös töiden saamista. Edunvalvonta tuli, kun häntä täysi-ikäiseksi tultuaan kiinnostivat ensin vain päihteet, ja laskut jäivät maksamatta. Hän oli sairaalassa, kun hänelle ehdotettiin edunvalvontaa. Siitä lähtien se on ollut. Nykyään edunvalvonta tuntuu kahleelta, joka on jatkuvasti matkassa. Hän on pyrkinyt viime aikoina itse hoitamaan asioitaan, mutta törmää aina välillä siihen, ettei voi itsenäisesti päättää, vaan hänen on kysyttävä edunvalvojalta. Edunvalvonnan purkaminen on haasteellista ja vaatii apua. Hän ei vielä ole osannut päättää, kuka häntä auttaisi. Tällä hetkellä hän odottaa, että saisi edunvalvonnan lähemmäs, jolloin asiointi olisi helpompaa. Nykyisin edunvalvonta on kaupungissa, jossa käydessä vanhat ja epämukavat muistot tulevat mieleen. Hänestä olisi kiva, jos olisi vähän korkeammat tulot, jotta voisi säästää yllättävien menojen varalle.

7 YLEINEN MERKITYSVERKOSTO

Ammattiopinnot eri asteilla voivat keskeytyä joko voimavarojen tai kiinnostuksen loppuessa kesken. Opiskeluja saatetaan kokeilla useamman kerran samalla tuloksella. Useampi epäonnistuminen johtaa herkästi kokemukseen opiskelun sopimattomuudesta itselle tai epäilyihin omasta onnistumisesta. Omaa jaksamista voi alkaa epäillä. Motivaatio saattaa olla kateissa. Vaikeudet ovat voineet alkaa jo peruskouluaikana, jolloin on tullut väärinymmärretyksi, eikä ole saanut tarvitsemaansa tukea. Opiskelujen aloittaminen saattaa olla vaikeaa, kun ei tiedä, mitä lähtisi opiskelemaan, eikä uutta suuntaa välttämättä ole löytynyt valmentavista kursseista tai Valmasta huolimatta. Keskeytyneet opinnot voidaan haluta saattaa loppuun, kunhan olosuhteet ovat sille suotuisat. Opiskelut saatetaan nähdä vaihtoehtona päihteiden käytölle. Joskus väärä informaatio vaikeuttaa tilannetta sekä nostattaa vihan tunteita, jolloin turhautuminen voi purkautua kiukutteluna lähiverkostolle. Ammattitutkinto on myös voinut tulla valmiiksi, mutta työelämä osoittanut valinnan vääräksi. Opiskeluajasta kaitataan eniten elämään rytmiä ja sosiaalisia kontakteja.

Kokemus työelämästä saattaa rajoittaa työkokeiluihin tai työpajan toimintaan, jotka voidaan erottaa kunnon työstä, johon voidaan määritellä kuuluvaksi asianmukainen työsopimus ja verojen maksaminen. Toiveet työllistymisestä liittyvät ennen kaikkea taloustilanteen kohentamiseen ja taloudelliseen riippumattomuuteen. Toisen töissä käyminen voi nostattaa omia työhaluja. Työnkuvalle saattaa olla erilaisia odotuksia riippuen omista mielenkiinnon kohteista ja siitä, ajatellaanko töihin hakeutumista nimenomaisesti rahan tienämiseksi. Oma työelämässä pärjääminen voi epäilyttää joko omien tavallisuudesta poikkeavien haaveiden takia tai pitkän töistä ja opiskeluista syrjässä olemisen seurauksena. Töitä saattaa olla tarjolla lähellä, mutta silti liian kaukana, jos käytössä ei ole omaa autoa eikä itsellä ajokorttia, eikä julkinen liikenne kulje kuin harvoin ja silloinkin vain yksittäisiin suuntiin. Töiden perässä muuttaminen voidaan kokea riskinä, sillä viihtyminen ei ole varmaa, eikä lähtökohtainen taloustilanne anna turvaa. Myös toisten epäilykset, oma psyykinen vointi tai muut

henkilökohtaiset syyt saattavat nousta esteeksi töihin hakeutumiselle. Vallalla oleva yhteiskuntamalli työn ja rahan konsepteineen joutuvat joskus kyseenalaistetuksi, jos kokemus on, että ideologia ja todellisuus eivät kohtaa. Suhtautuminen töihin voi aialahdella tai tavoitteeksi voi muodostua työkyvyttömyyseläke.

Kokemukseen kaupungissa asumisesta saattaa liittyä epämiellyttävä asuinympäristö, yksinäisyyttä, liikaa ihmisiä, vaikeasti tutustuttavia ihmisiä tai hyväksikäyttöä, joiden seurauksena kaupungissa ei ole viihdytty. Vertaisryhmiin voi olla vaikea löytää. Toisaalta kaupungissa saattaa olla enemmän mahdollisuuksia tavata ihmisiä, paikkoja hengailta tai harrastusmahdollisuuksia. Kaupungissa ihmiset ovat usein myös etäisempiä, jolloin on vähemmän itsen kohdistuvia odotuksia ja oletuksia. Kaupunkiin muuttamista voi harkita, jos itselle tärkeät ihmiset asuvat kaupungissa. Kaupunkiin saatetaan kaivata palveluiden, vaihtoehtojen, julkisen liikenteen tai työllistymismahdollisuuksien takia. Kaupunkiin muuttamista on voitu suunnitella vakavasti, mutta kaupungista ei ole löytynyt sopivaa asuntoa.

Kokemus maaseudusta on kaksijakoinen. Asuinkunnassa useimmiten viihdytään. Asuminen voidaan kokea turvallisena ja rauhallisena. Samaan aikaan maaseudulla ei aina saa tarvitsemiaan palveluita, tarvitsemaansa tukea, eikä taloudelliseen apu helmiä helposti. Naapurit ovat monelle helposti lähestyttävissä. Toisaalta, koska kaikki tietävät toisensa, on herkästi oletuksia ja odotuksia, juorut lähtevät helposti liikkeelle, eikä välttämättä pysty olemaan vapaasti oma itsensä. Kunta voi käydä äkkiä tutuksi ja tylsäksi. Maaseutu on kuitenkin useimmiten koti ja juuret ovat siellä. Maaseudulle on voitu palata kaupungista pakoon kaupunkielämän ahdistavuutta tai oman elämän ongelmia. Maaseudulla asumista saatetaan jatkaa rauhan, perheen ja tärkeiden ihmisten läheisyyden, halvan ja hyvän asunnon tai vihdoin saadun oikeanlaisen avun takia. Jos asuinkunnasta on syystä tai toisesta ajateltava muuttoa muualle, suurin osa valitsisi edelleen maaseudun. Osa ei muuttaisi kaupunkiin enää mistään hinnasta. Jos joutuu juorujen tai liian henkilökohtaisten kysymysten kohteeksi, saattaa kysyä itseltään, miksi valitsi asua maaseudulla.

Päivät voivat täytyä ruutuajasta, lemmikkien, lapsuusperheen, puolison tai kumppanin kanssa vietetystä ajasta, päihteistä tai nukkumisesta. Yhdistelmät vaihtelevat henkilöstä toiseen. Kun päivistä puuttuvat opiskeluun tai työskentelyyn liittyvät velvollisuudet, jää täytettävää vapaata aikaa enemmän. Töiden ja opiskelujen puuttumisesta seuraa helposti vuorokausi- ja viikkorytmin katoaminen, jolloin ajankulua on toisinaan vaikea hahmottaa. Löysät aikataulut ovat helposti sotkettavissa. Viikonloput ja juhlapyhät saattavat hukkuu arjen sekaan samankaltaisina, mikä korostuu maaseudulla yleisten juhllisuuksien puuttuessa. Aikatauluttomuus mahdollistaa osallistumisen lyhyellä varoitusaajalla erilaisiin asioihin. Spontaanille ihmiselle päivistä voi muodostua hyvinkin erilaisia. Rytmiiä voi halutessaan rakentaa itselle mieluisaksi, jos

voimavarat siihen riittävät. Juhlan tuntua voi pyrkiä tuomaan kotiin, kun on juhlan aika.

Töiden ja opiskelupaikan puuttuminen voivat saada kokemaan, että elämältä on kadonnut pohja. Ajoittainen toimintakyky ja asioiden aikaan saaminen saattaa väliaikaisesti viedä ajatukset pois merkityksellömyyden tunteista. Elämä voi saada erilaisia merkityksiä. Merkitykselliseksi voivat muodostua kaverit ja kumppani tai lemmikit. Elämän tarkoitus voi myös jäädä mysteeriksi, jolloin oleellista on elää elämänsä mahdollisimman hyvin, vaikkei tiedäkään, miksi elää. Vastuu tilanteesta kannetaan yleensä itse ja siten muutoksiakin odotetaan ennen kaikkea itseltä.

Nuori kokee usein itsensä erilaiseksi. Syitä voivat olla päihderiippuvaisuus, mielenterveyden häiriöt, neuroepätyypillisuus tai oppimisvaikeudet. Päihteitä voidaan käyttää tekemisen puutteeseen, yksinäisyyteen, itsehoitoon, pahan olon purkamiseen, kaveriporukassa tai viihdemielessä satunnaiskäyttönä. Päihteistä saatetaan haluta eroon taloudellisista syistä tai niiden käyttöä voidaan rajoittaa oma-aloitteisesti terveydellisistä syistä tai ihmissuhteiden takia. Päihteiden käyttö salataan joskus itselle tärkeimmältä ihmiseltä tai niiden käyttö voi häiritä ihmissuhteita. Päihteistä saatetaan käyttää vain jotain tai niistä voi olla käytössä erilaisia yhdistelmiä. Vieroittautumiseen voi olla tarjolla tukea, mutta oikeaa ajankohtaa saattaa joutua hakemaan. Mielenterveyden häiriöt saattavat olla seurausta lapsuusaikojen traumaista tai oman elämäntilanteen muuttamisesta tai rankoista tilanteista. Mielenterveys voi oireilla syömishäiriöinä, tunne-elämän ja tunneilmaisun muutoksina tai väsähtämisenä. Nuori saattaa kaivata vahvoja reaktioita, jos tunnemaailma on tasaisen alavireinen. Naisten neuroepätyypillisuus voidaan kokea heikosti tunnistetuksi, jolloin apuakin on vaikea saada. Tunnistamista saattavat vaikeuttaa usein vaihtuvat terapeutit ja tutkimuksia tehtäessä sattuvat sekaannukset. Silti neuroepätyypillisuus voi asettaa haasteita oman paikan löytämiselle. Oppimisvaikeudet saattavat nousta esteeksi opiskelupolulle.

Toiset voivat asettaa erilaisia odotuksia ja oletuksia nuoren taustan, kaveripiirin ja ulkonäön perusteella. Oletusten on mahdollista mennä vikaan tunneilmaisun kärsiessä mielenterveyden aiheuttamista muutoksista. Joskus nuoret kokevat vahvasti olevansa itsenäisiä päätöksentekijöitä, eivätkä kavereidensa ohjattavissa tai perheensä ja sukunsa jatke. He voivat kärsiä syyllisyydentunteista omasta tilanteestaan, jos kokevat yhteiskunnan oletettavan maaseudun asettavan huolettomat tai onnelliset lähtökohdat kasvamiselle. Toisten esittämät kysymykset saattavat realisoida nuorelle omaa epäonnistumista. Kysymykset töistä ja opiskeluista koetaan herkästi henkilökohtaisiksi yhdessä perheen perustamiseen liittyvien kysymysten kanssa. Kysymyksiä voivat esittää maaseudulla myös muut kuin itselle läheiset ihmiset, varsinkin itseä selvästi vanhemmat henkilöt. Kysymyksiä pyritään välttämään ja tilanteista pyritään poistumaan. Kysymykset voivat tehdä julkisiin tapahtumiin osallistumisesta tai kaupakäynneistä hankalaa. Ne voivat myös vaikeuttaa uusiin ihmisiin tutustumista. Oma

yhteiskuntaan kuulumisen oikeus kyseenalaistuu joskus. Leima suvun mustasta lam-
paasta ei tunnu kivalta sen saaneesta. Leimaamista on voinut olla jo lapsuudessa kou-
lumaailmassa.

Varsinkin äitiin pyritään pitämään yhteyttä, mutta julkisen liikenteen varassa
oleminen voi vaikeuttaa sitä. Muutkin lapsuusperheenjäsenet koetaan usein tärkeinä
ja esimerkiksi päihdekäyttäytymistä saatetaan rajoittaa yhteyksien varjelemiseksi.
Nuori voi olla vakiintuneessa parisuhteessa ja haaveilla perheenisäyksestä. Perheen
lisäksi kaverit ovat tärkeitä ja heitä saattaa olla paljon. Ystäviä voi olla vähän. Kave-
reiden ollessa ympäri Suomea, tapaamisia on vaikea järjestää ja ne onnistuvat har-
vemmin. Tapaamisten peruuntuminen saattaa aiheuttaa surua, pettymystä ja ulko-
puolisuuden tunteita. Kavereiden kesälomien mahdollistama aktiivisempi näkemi-
nen voi lisätä nuoren omia voimavaroja. Pitkäaikaisten kavereiden lisäksi saatetaan
haluta tutustua uusiin ihmisiin. Nuorella voi olla voimakas halu auttaa läheisiään.
Joskus kaverit ovat jääneet kaupunkiin ja yhteys katkennut.

Koulukokemukset ovat voineet jättää nuoreen vahvan jäljen. Kokemus siitä, ett-
eivät opettajat ole ymmärtäneet ja kannustaneet, vaan painaneet alas ja kohdelleet
väärin, on aikoinaan saattanut purkautua rumana käytöksenä, mutta tuntua edelleen
nuoren aikuisen elämässä itsetunto-ongelmina ja itseluottamuksen puutteena. Koulu-
kiusaamiskokemukset voivat heijastua nuoren aikuisen elämään erilaisiin tilanteisiin
liittyvänä ahdistuksena tai takaumina. Nuoren minäkuva saattaa olla negatiivisten
tunteiden ja kokemusten värittämä. Hän voi olla pettynyt itseensä, kokea alisuoriutu-
neensa, syyllistää itseään, hävetä itseään. Hänen on usein vaikea luottaa itseensä, ja
hän voi kokea itsensä erilaiseksi ja tyhmäksi. Nuori saattaa törmätä myös aikuisiällä
tilanteisiin, joissa kokee tulevansa syrjäytetyksi vailla kunnan perusteita myös. Toisi-
naan elämäntilanteet johtavat siihen, että nuori alkaa viihtyä paljolti kotona, vaikka
kokisikin olevansa pohjimmiltaan sosiaalinen.

Jos nuori ei saa tarvitsemiaan tukitoimia, hän mahdollisesti turhautuu. Maaseu-
dun palvelutilanteen voi kokea olevan surkea kuntataloudellisista syistä muiden syi-
den joukossa. Saatavat palvelut eivät välttämättä kohtaa ja valinnanvaraa on vähän.
Toisaalta toimivat rakenteet voivat pitää yllä tuttua ja turvallista sekä itseään toistavaa
arkea. Asioiden muuttumattomuus saattaa toisinaan käydä tylsäksi. Vertaisryhmät
voivat tukea omaa muutosta tai muuten tuoda sisältöä elämään. Oleellista on, millai-
nen suhde muodostuu ryhmäläisten välille. Auttavan työntekijän tai viranomaisen ja
nuoren aikuisen välille muodostuvan suhteen laadulla on paljon vaikutusta siihen,
mihin nuori on halukas osallistumaan.

Etuuksien varassa elämisestä voi seurata syyllisyyden tunteita, vaikka järjellä
tietäisi, ettei tee mitään väärää ja ne kuuluvat omaan elämäntilanteeseen. Etuuskien
varassa eläminen vaati taloudellista tarkkuutta, joka saattaa muodostua stressiksi.
Nuori on voinut päätyä edunvalvontaan itsenäisyytensä alkutaipaleella, jos

elämänhallinta on pettänyt ja laskut ovat jääneet maksamatta. Nuori on kuitenkin jo saattanut muuttaa suuntaa, mutta edunvalvonta on edelleen voimassa. Silloin edunvalvonta näyttäytyy herkästi omaa toimijuutta rajoittavana sen sijaan, että se tukisi nuorta hänen omassa tilanteessaan. Nuori ei pysty hoitamaan itse omia asioitaan, vaan saa ohjeeksi kysyä edunvalvojalta. Työnantajaehdokkaat saattavat kokevat edunvalvonnan vaikeana. Edunvalvonta voi sijaita kaukana, eikä sen purkaminen ole helppoa, eikä sen siirtämisestä lähemmäs saa päättää itse. Rahasta kiinni pitäminen voi olla vaikeaa, jos kyseenalaistaa rahan konseptin olemassaolon tarpeellisuuden. Pärjätäkseen on kuitenkin sopeuduttava nyky-yhteiskuntaan.

Julkinen liikenne koetaan monella tapaa puutteellisena. Vuoroja on vähän, eikä niitä kulje tarvittaviin suuntiin. Jos nuorella ei ole omaa autoa ja ajokorttia, voi yhteyksien puuttuminen tuntua niin ihmissuhteissa kuin töihin hakeutumisessa sekä opiskeluvaihtoehtoja miettiessä. Aiempi kokemus julkisesta liikenteestä saattaa myös olla siinä määrin negatiivinen, ettei se kannusta hyödyntämään edes olemassa olevaa julkista liikennettä.⁴

⁴ On hyvä ottaa huomioon, että yleinen merkitysverkosto koostuu viiden nuoren kokemuksesta, joten sen pohjalta tehtävien yleistysten suhteen kannattaa olla erityisen varovainen (mm. Metsämuuronen 2006, 86–88).

8 YHTEENVETO

8.1 Nuorena aikuisena suomalaisella maaseudulla vailla työtä ja opiskelupaikkaa 2020-luvun alussa

Tämän tutkielman tavoitteeksi olen määritellyt kuvan muodostamisen ilmiöstä: eläminen suomalaisella maaseudulla nuorena vailla työtä ja opiskelupaikkaa. Tutkimuskysymys on ollut: Mitä on olla nuori vailla töitä ja opiskelupaikkaa maaseudulla 2020-luvun alun Suomessa? Nuorten kokemuksista saamani kuva ei ole tyhjentävä vastaus kysymykseen, mutta heidän kokemuksistaan on mahdollista muodostaa karkea rakenne, johon riittävän samankaltaisessa elämäntilanteessa elävä nuori saattaa löytää yhtymäpinnan. Käytän sanaa saattaa, sillä Perttulan (1995, 88–99) tavoin ajattelen, että olosuhteiltaan hyvin samankaltaisistakin tilanteista voi muodostua keskenään hyvin erilaiset kokemukset.

Nuorten kokemusten pohjalta onkin mahdollista todeta, että jokainen nuori kokee tilanteensa toisesta poikkeavalla tavalla. Karviaisen kokemuksessa korostuvat kesken jääneiden opintojen ja päihteiden osuus. Mansikan kokemuksessa korostuu arjen ja juhlan välisen selkeän eron puuttuminen. Mustaherukan kokemuksessa korostuvat itsesytykset ja toisaalta pettymys rakenteiden toimimattomuuteen. Punaherukka palaa kouluvuosien jättämiin jälkiin. Vadelmaa ärsyttävät liian henkilökohtaiset kysymykset.

Yleinen merkitysverkosto osoittaa, että suhde työhön ja opiskeluihin leimaa heidän kokemustaan, vaikka he eivät ole töissä eivätkä opiskele. Maaseutu on heille kaikkein ongelmiseen ja haasteiseen useimmiten turvallinen ja rauhallinen asuinympäristö hakea itseään tai kuntoutua. Kaupunki nousee asumisympäristönä vaihtoehdoksi kavereiden, tekemisen, palveluiden tai julkisen liikenteen vuoksi. Heidän kokemukseensa liittyy paljon kielteisiä kuvauksia itsestä, ja he kaipaavat toisinaan muiden

tunnustusta. Palvelujärjestelmä on sekä auttanut heitä että pettänyt heidät. Heidän taloudellinen tilanteensa vaatii pääsääntöisesti tarkkuutta ja voi pahimmillaan aiheuttaa suurta stressiä. Heidän perusoikeuksiinsa kuuluva liikkumisvapaus on monen kohdalla rajattua, sillä julkinen liikenne on heikkoa.

8.2 Huomioitavaa uudistuvalla sosiaalipalvelujärjestelmälle

Vaikka sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämismäärä siirtyy hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta sekä työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämismäärä on tarkoitus jakaa uudestaan vuoden 2025 alusta, on toimivalle yhteistyölle tarvetta rakenneuudistusten jälkeenkin (ks. Eduskunta 2021, HE 10/2022 vp, Työ- ja elinkeinoministeriö). Se taho, jolle työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämismäärä siirtyy, on tässä vaiheessa vielä jossain määrin auki. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään 20 000 henkilön työvoiman määrää lähtökohdaksi, jolloin kunta voisi ottaa vastuun, mikä tarkoittaa harvaan asutuilla alueilla käytännössä maantieteellisesti hyvin laajoja alueita (ks. Työ- ja elinkeinoministeriö 2022, 1). Tähän on lausunnoissa kiinnitetty huomiota (mm. Suomen Kuntaliitto ry 2022, 3–5; Karstulan Kunta 2022, 1–3; Kronoby kommun 2022, 2–4; Kristinestad stad 2022, 1–6). Nähtäväksi jää, millaiseksi varsinainen hallituksen esitys muotoutuu. Tässä tutkielmassa muodostunut kuva työttömien opiskelupaikkaa vailla olevien maaseudulla asuvien nuorten kokemuksesta perustuu vain viiden nuoren kokemukseen, mutta silti on hyvin nähtävissä, että nämä nuoret tarvitsevat sekä työelämäpalveluita että terveyspalveluita ja sosiaalipalveluita. Yhteistyön pulmista nykytilanteessa he eivät mainitse sanaakaan, joten siinä suhteessa uudistusten keskellä liepee hyvä säilyttää jotain nykyisestä.

Palveluiden saavutettavuus ja saatavuus sen sijaan nousevat useampaan otteeseen negatiivisessa valossa nuorten kokemuksessa. Vaikka järjestämismäärä siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, eivät palvelut saisi karata kauas. Tuula Kivinen, Heidi Vanjusov ja Riitta Vornanen (2020, 281–283) huomauttavat, että sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkailta on oikeus osallisuuteen, mikä puolestaan on vahvasti kytköksissä palveluiden saavutettavuuteen. Palveluiden saavutettavuutta mietittäessä on syytä lähteä liikkeelle potentiaalisen asiakkaan kokemuksesta, ei palveluntuottajan kokemuksesta tai yleisestä mielipiteestä. Yleinen mielipide ei välttämättä ole ollenkaan sama kuin vähemmistöä edustavan asiakkaan kokemus. Palveluiden saavutettavuus on kytköksissä nuorten liikkuvuuteen. Tiiviisti tämän tutkielman aineiston perusteella on mahdollista päätellä, että maaseudulla liikkuminen palveluiden pariin voi joillekin nuorille olla vaikeaa jo naapurikuntaan, eikä kaikille ole sama asia asioida verkossa tai puhelimitse. Tämä on syytä huomioida myös työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämismääräitä mietittäessä.

Toisaalta palvelu voi joskus olla fyysisesti saavutettavissa mutta henkisesti saavuttamattomissa. Tällä tarkoitan sitä, että palvelua tuottaessa on syytä muistaa, että jokainen nuori on yksilö, joten monipuolisuus kuntouttavissa ja työtä tukevissa palveluissa olisi toivottavaa. Toinen palvelun vastaanottamiseen selvästi vaikuttava tekijä on nuoren ja työntekijän tai viranomaisen välinen suhde. Ilmari Rostila ja Jukka Vinnurva (2013, 216–218) kirjoittavat kumppanuudesta, jossa ammattilainen yhdessä asiakkaan kanssa avoimessa, kokonaisuutta hahmottavassa, tavoitteellisessa ja reflektiivisessä suhteessa hakevat oikeita palveluita tai toimintamalleja asiakkaan tilanteeseen. Kirsi Juhila (2016, 254) puolestaan korostaa vuorovaikutussuhdetta, jossa identiteetit rakentuvat sen sijaan, että ne olisi ennalta määrätty. Tiivistetysti uudistusten keskellä on hyvä muistaa, että perustasolla tarvitaan asiakkaan kohtaamiseen kykeneviä todellisia ammattilaisia riittävä määrä, jotta kohtaamiselle on aikaa.

9 POHDINTA

9.1 Yksilöllisten merkitysverkostojen pohdinta

Yksilölliset merkityssuhteet näyttäytyivät keskenään erilaisina. Koska tutkielman aineisto muodostuu vain viiden nuoren kokemuksesta, korostuu erilaisuus vielä enemmän. Nuorten kokemusten erilaisuus sopii yhteen tutkimuksen ontologisten ja epistemologisten lähtökohtien kanssa. Jokainen nuori on yksilöllinen ja heidän kokemuksensa on ainutkertainen. Itse törmäsin kokemuksen ainutkertaisuuteen vielä vahvemmin kuin lukija pääsee siihen käsiksi, sillä tapasin nuoret kahdesti. Jokaisen nuoren kaksi tapaamista olivat keskenään erilaisia ja painottivat eri asioita. (Backman 2010, 60–78, Perttula 1995, 18–23.)

Vaikka päihteiden osuus korostui Karviaisen kokemuksessa, näyttäytyivät päihteet myös Mustaherukan ja Vadelman kokemuksessa. Vaikka päihteillä oli Karviaisen kokemuksessa iso rooli, voi päihteiden käyttö olla hallitsematonta myös työllisen ihmisen kohdalla, vaikka työllisen toipumismahdollisuudet päihdeongelmasta näyttäytyvät tutkimuksen valossa positiivisemmassa valossa kuin työttömän (Mutter ym. 2015). Karviaisen yksilöllistä merkityssuhdeverkostoa kirjoittaessani jäin kuitenkin miettimään Teija Karttusen (2021, 216) kysymystä siitä, kumpi on kumpaa varten; asiakas hoito-ohjelmaa vai hoito-ohjelma asiakasta. Sama kysymys nousi mieleeni monessa muussakin tilanteessa kuin päihdeongelman yhteydessä nuorten yksilöllisiä merkityssuhdeverkostoja kirjoittaessani. Juuri nuorten kokemusten yksilöllisyys korostaa tämän kysymyksen merkitystä.

Vaikka Mansikka nosti erityisesti esille sen, ettei asuinkunnassa ole tarjolla tekemistä niille päiville, joihin ei ole kuntouttavaa työtoimintaa, viittasivat myös Vadelma ja Karviainen tekemisen vaihtoehtojen puutteeseen. Mikko Salasuo, Kai Tarvainen ja Sami Myllyniemi (2021) nostavat esille vuonna 2020 puhelinhaastatteluina kerätyn

aineiston perusteella nuoret aikuiset olivat vapaa-aikaansa tyytymättömämpiä kuin alaikäiset. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että puhelinvastausten perusteella rakennettujen tilastojen pohjalta näyttää siltä, että maaseudulla nuoret ovat tyytyväisempiä vapaa-aikaansa kuin kaupungissa. Samoin kiinnostavaa oli, että vastanneiden joukossa vapaa-aikatyytyväisyydessä ei ollut eroa työttömien, työllisten ja yrittäjien välillä. Sen sijaan opiskelijat olivat tyytymättömämpiä vapaa-aikaansa. (Myllyniemi 2021, 33, 121–122.) Tämä vaikuttaisi olevan ristiriidassa Mansikan, Vadelman ja Karviaisen kokemuksen kanssa. Kyse voi kuitenkin olla juuri laadullisen tutkimuksen ja tilastotiedon välisestä erosta. Tilastot yleistävät, kun taas laadullinen fenomenologinen tutkimus keskittyy yksilön kokemukseen (Perttula 1995, 52–63). Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että Mansikka, Vadelma ja Karviainen edustavat kaikki jollain tapaa vähemmistöä, joihin kuulumisen Salasuon, Tarvaisen ja Myllyniemen (2021, 122) mukaan voi tulkita lisäävän tyytymättömyyden kokemusta.

Mustaherukka korosti kokemuksellisesti voimakkaimmin syyllisyyden ja epäonnistumisen tunteita. Peter Kelly ja Annelies Kamp (2014, 527) kirjoittavat vahvasti nuorten ongelmien patologisointia vastaan. Mustaherukan kokemuksessa tulee selvästi esille juuri se ristiriita, jota Peter Kelly ja Annelies Kamp (2014, 527) painottavat. Kaikkea ei voi laittaa yksilön niskoille. Rakenteissa on korjattavaa. Mustaherukka kyseenalaistaa suomalaisen yhteiskuntamallin tasa-arvoisuuden. Samaan aikaan hän syyllistää itsensä siitä, ettei ole ympäröivän yhteiskunnan mittareiden mukaan onnistunut elämässään kovin hyvin.

Punaherukka korosti kokemuksessaan kouluvuosien merkitystä. Viittasin tutkielmani teoreettisessa viitekehyksessä Heikki Silvennoiseen, Mira Kalalahteen ja Janne Varjoon (2018, 112–114) eriarvoistavan koulujärjestelmän osalta. Punaherukan osalla tämä on kipeää todellisuutta. Samalla on hyvä huomioida, että Punaherukka korostaa kokemuksessaan yksittäisten ammattilaisten tapaa toimia. Ne harvat positiiviset kokemukset ovat jääneet mieleen, mutta ikävä kyllä ne ovat olleet poikkeuksia kokonaisuudessa. Punaherukka kertoo olevansa tietoinen, että tukitoimia olisi mahdollista järjestää enemmän tai toisin kuin hänen kohdallaan toimittiin. Siitä huolimatta hänen kuvauksessaan toistuu useaan kertaan eri sanakääntein positiivisen palautteen puute ja negatiivisen palautteen runsaus.

Vadelman kokemuksessa painottuvat ihmissuhteet. Hän palaa kerta toisensa jälkeen ärsyttäviin henkilökohtaisiin kysymyksiin, joihin laskee myös työelämään ja koulutukseen liittyvät kysymykset. Hän on törmännyt niihin nimenomaan maaseudulla, ei kaupungissa. Mustaherukka viittaa hiukan samaan kertoessaan maaseudulle ominaisista odotuksista ja oletuksista, jotka juontavat juurensa siihen, että kaikki tietävät toisensa. Silti Mustaherukka kokee, että maaseudulla on helpompi ottaa yhteyttä vaikkapa naapuriin, vaikkei tämä olisi ennestään tuttu. Mikko Sala-suo, Kai Tarvainen ja Sami Myllyniemi (2021, 123) kuvaavat maaseudun ihmissuhteita

vähäisemmiksi kuin kaupungin, mutta samaan aikaan laadultaan paremmiksi. Vadelma ja Mustaherukka kuitenkin kuvasivat molemmat jääneensä kaupungissa yksin, vaikka Vadelma kertoo toisaalta myös kavereiden jääneen kaupunkiin. En pidä tätä tutkimuksellisenä virheenä, vaan laadullisen tiedon ja tilastotiedon välisenä erona, joka korostaa jälleen kerran yksilön yksilöllistä kokemusta. Tällä kertaa ajattelen, että se myös kertoo kokemuksesta, joka liian usein hukkuu tilastoissa massaan.

9.2 Yleisen merkitysverkoston pohdinta

Tämän tutkielman perusteella työelämä vaikuttaa kiinnostavan enemmän kuin opiskelu. Toisaalta opiskelusta tuotetaan useita negatiivisia kokemuksia eri asteilla aina peruskoulusta alkaen. Sen sijaan työelämästä kerrotaan huomattavasti vähemmän kokemuksia. Ehkä ratkaisevaa on kuitenkin toimeentulon osuus. Ilkka Haavisto ja Pentti Kiljunen (2011) nostavat Evan kansallisessa arvo- ja asennetutkimuksessa esille, kuinka suomalaiset erityisesti halusivat vähentää työttömyyttä tai parantaa työllisyyttä. Toinen suomalaisten toivoma muutos oli köyhyyden poistaminen ja syrjäytymisen estäminen. Vastaukset 2011 luvun alussa kerätyssä aineistossa liittyivät edessä oleviin vaaleihin. (emt., 39–43). Uusin kansallinen asennetutkimus on vuodelta 2016. Silloinkin työttömyys on mietityttänyt suomalaisia. Etuuksia on vuonna 2016 pidetty osittain syyllisenä työttömien määrään. (Apunen 2016, 59–60) Etuuksien suuruuteen eivät haastattelemani nuoret ota kantaa, mutta töiden perään heistä kaipaavat useampi juuri tulotason nostamiseksi.

Pirjo Oinas (2012) tutki Rovaniemen kahdelta kylältä kerätyn aineiston pohjalta maaseudulla asuvien ihmisten turvallisuuden kokemusta. Hän havaitsi, että maaseudulla asuvilla oli tapana korostaa omaa turvallisuuden tunnettaan asettamalla vastakohtaksi turvattoman kaupungin. Kaupunki näyttäytyi hänen aineistossaan asuinseutuna, jossa ihmiset eivät olleet kiinnostuneita yhteisestä hyvinvoinnista. (emt., 91.) Maaseudun turvallisuus nousee myös haastattelemieni nuorten kokemuksissa selvästi esille, vaikka joskus kyläyhteisön tuttuus ylittää soveliaisuuden rajat tunkeutuen yksityisyyden rajojen sisäpuolelle kysymyksillään tai oletuksillaan.

Mirja Määttä, Elina Asikainen ja Mikko Saastamoinen (2016, 28–29) ovat tutkinut nuorten tukemista silloin, kun koulutussiirtymät eivät suju kivuttomasti. Heidän aineistossaan nousee esille, kuinka yksilöllisestikin räätälöity ja kevennetty opiskelemisen vaihtoehto Avoimessa ammattiopistossa toi nuorten elämään rytmiä, jonka myös he kokivat hyväksi. (emt., 28–29.) Vastaavasti Antti Maunu (2018) on tutkinut hyvän elämän käsitystä ammattiin opiskelevien nuorten keskuudessa. Heidän kuvauksissaan nousee esille yhtenä hyvän elämän sisältönä arjen sujuvuus ja rytmi. (emt., 12–14.) Tämän tutkielman nuorten kokemus tukee tätä käsitystä. Heidän

kokemuksissaan tulee eri sanakääntein ja eri esimerkein esille, kuinka heidän elämänsä on vaikeaa juuri siksi, että rutiinit ja rytmi puuttuvat. Arkeen kaivataan jonkinlaista säännöllisyyttä.

Bjørn Hallstein Holte, Ignatius Swart ja Heikki Hiilamo (2018, 262) kirjoittavat työelämän ja opiskelupolun ulkopuolella olevista nuorista todeten heidän usein paikantavan itsensä tämänhetkisten ongelmien kautta sen sijaan, että he paikantaisivat itsensä tulevien ongelmien kautta. Haastattelemieni nuorten kokemuksessa on paljon erilaisuutta. Osa erilaisuudesta luokitellaan heidän kokemuksessaan seuraukseksi elämästä vailla töitä ja opiskelua, esimerkiksi päihteiden ongelmakäytöstä saa osan kokemuksessa tällaisen kuvan. Paljon kerrotussa kokemuksessa erilaisuudesta on kuitenkin juuri niitä tekijöitä, jotka tällä hetkellä asettuvat haastamaan töitä ja opiskelua ja voidaan siinä mielessä nähdä tämänhetkiseksi ongelmiksi; mielenterveyshaasteet, neuroepätyypillisuus ja oppimisvaikeudet. Kaksi jälkimmäistä ovat todennäköisesti ominaisuuksia, joiden kanssa nuoret ovat koko elämänsä tekemisissä, mutta kokemuskuvauksessa ne asettuvat osaksi nimenomaan tämänhetkistä elämäntilannetta.

Minna Suutari (2002) on tutkinut väitöskirjassaan tutkinut, millaisia sosiaalisia suhteita nuoret palkkatyön marginaalissa muodostavat ja mitä ne heille merkitsevät. Väitöskirjasta on jo aikaa ja yhteiskunta on muuttunut sen jälkeen. Käsitys perheestä ja sen määritelmä elävät ajassa (Aapola-Kari & Vehkalahti 2020, 68). Siitä huolimatta pidän Minna Suutarin (2002) ajatuksia tässä yhteydessä relevantteina, sillä haastattelemieni nuorten kokemuksessa tulivat sääntöjään esille niin lapsuusperhe kuin kaverit. Suutari (2002) kiinnitti huomiota siihen, että kavereilla ja lapsuusperheellä oli keskenään erilainen tehtävä nuoren verkostoissa. Lapsuusperheeltä saa-tiin materiaalista tai taloudellista apua sekä huolenpidollista ja sosiaalista tukea. Sen sijaan ystävät ja kaverit olivat ennen kaikkea kumppaneita, joiden kanssa vietettiin aikaa. (emt., 70–72.) Sama suuntaus on havaittavissa haastattelemieni nuorten kokemuksessa. Vadelma palasi maalle äidin kutsusta aloittamaan alusta. Punaherukka pitää kesistä, jolloin kaverit ja ystävät ovat lähellä kesälomilla ja pääsee viettämään enemmän aikaa heidän kanssaan.

Olli Lehtonen ja Valdemar Kallunki (2013) ovat tutkineet nuorten aikuisten syrjäytymiskierrettä. He eivät määrittele syrjäytymistä vain ulkoisten tekijöiden perusteella, vaan myös nuoren aikuisen omasta kokemuksesta käsin. He päätyvät näkemään syrjäytymiskierteen oravanpyöränä, johon ovat osallisina niin yksilön oma kokemus ja käsitys itsestään kuin ulkoiset puitteet. (emt., 139–140.) En käyttänyt nuorten kanssa kertaakaan sanaa syrjäytynyt, eikä sanaa näy heidän kokemuksessaan sellaisenaan. Mutta heidän kokemuksessaan itsestään on paljon negatiivista latausta. Kallunki ja Lehtonen (2013, 140) jatkavat kertomalla, kuinka minäkuva rakentuu lapsuudesta alkaen. Tämäkin on nähtävissä haastattelemieni nuorten kokemuksessa. Sitäkin tärkeämmäksi muodostuu se, että heidän kanssaan työskentelevät tahot kykenisivät

aidosti näkemään heidän vahvuutensa, tuomaan ne selvästi esille ja antamaan niistä kouriintuntuvan positiivisen palautteen, jottei syyllisyyden, epäonnistumisen ja huonouden kierre saa jatkoa.

Göran Therborn (2014) ottaa vahvasti kantaa eriarvoisuuteen. Hän kirjoittaa ennen kaikkea globaalista eriarvoisuudesta, mutta hänen kritiikkinsä osuu myös yksittäisen yhteiskunnan toimintaan. Rakenteissa on hänen mukaansa paljonkin korjaamisen varaa, jotta tasa-arvo olisi todellisuutta. Mikäli yhteiskunnallinen asema on vahvasti periytyvää niin kuin hän seikkaperäisesti osoittaa, ovat rakenteet uusintamassa eriarvoisuutta sen poistamisen tai lievittämisen sijaan. Therborn kritisoi vahvasti pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden onnistumista eriarvoisuuden poistamisessa. Hänen näkemyksensä on, että pohjoismainen malli on tässä epäonnistunut. (emt., 138–158.) Haastattemieni nuorten kokemuksessa voi havaita niin toimivia rakenteita kuin toimimattomia rakenteita. Instituutiot voivat pahimmillaan tuhota nuoren itsetunnon ja luottamuksen omaan pärjäämiseen. Parhaimmillaan ne voivat olla tuomassa kaivatua rytmiä arkeen ja edesauttaa kuntoutumista. Toimivista rakenteista nuori ei halua eroon. Välillä onkin ehkä tarpeen miettiä, kuinka tukea nuorta siten, että hän uskaltaa irrottautua tukirakenteesta kohti itsenäistä selviytymistä. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna vasta sellainen rakenne on oikeasti toimiva.

Talous on läsnä poikkeuksetta jokaisen nuoren kokemuksessa. Juha Siltala (2020, 111) käsittelee vuoden 2019 nuorisobarometrissä nuorten käsityksiä ennen kaikkea työelämää koskien, mutta toteaa heti artikkelinsa alkuun, ettei työelämän käsitteleminen ilman talousnäkökulman huomioimista ole kannattavaa. Näin on selvästi myös nuorten kokemuksessa, sillä selkeästi eniten työstä puhutaan suhteessa oman taloustilanteen parantamiseen ja toisin päin. Siltala (2020, 126) toteaa artikkelinsa lopulla yhtenä havaintona, että nuoret ovat valmiita ottamaan töitä vastaan puhtaasti taloudellisista syistä, vaikka toivovatkin pääsevänsä tekemään työtä, joka motivoi heitä muista syistä. Tämä on havaittavissa varsinkin Mustaherukan ja Punaherukan kokemuksessa. Vadelman kokemus sai minut kotimatalla kysymään itseltäni, onko oikein, että nuoren talousongelmat osana muuten hallitsematonta elämäntilannetta hoidetaan palvelulla, josta ulospääseminen on hankalaa, vaikka tilanne muuten on korjautunut, kun se vaikeuttaa muillakin alueilla oman elämäntilanteen parantamista.

Olli Lehtonen ja Toivo Muilu (2020) ovat tutkineet ohjaamojen ja työpajojen saavutettavuutta maaseudulla paikkatietoja hyödyntäen. Ennen kaikkea työpajoja koski havainto julkisten liikenneyhteyksien puutteesta. He kiinnittävätkin huomiota siihen, että palvelut pitäisi suunnitella paikkatiedot huomioiden. (emt., 19–20.) Haastattemieni nuorten kokemuksessa liikenne vaikuttaa palveluiden saatavuuteen, vaikka toisaalta palvelut myös sijaitsevat kaukana. Ottaen huomioon autoilun kustannukset, on luonnollista, että monelta työttömältä ja opiskelupaikkaa vailla olevalta nuorelta puuttuu ajokortti ja auto. Tämä näkyy myös haastattemieni nuorten kokemuksessa.

Se tekee heistä riippuvaisia julkisesta liikenteestä, jos tarvittavat palvelut tai muu elämiseen tarvittava sijaitsee kauempana kuin kävely- tai pyöräilymatkan päässä. Mus-taherukka nostaa esille, että yhteydet ovat joskus olleet paremmat. Nuorten kokemuk-sessa julkisen liikenteen puutteet tuntuvat kuitenkin laajasti eri elämänosa-alueilla palveluista ihmissuhteisiin ja vapaa-ajanviettoon.

9.3 Tutkielman luotettavuus

9.3.1 Luotettavuuden arviointi

Tämän tutkielman luotettavuuden arviointia voi harjoittaa jokainen tutkimusraport-tia lukeva. Jatkossa pyrin vastaamaan omalta osaltani tutkijana luotettavuuskysy-myksiin. Juha Perttula (1995b, viitattu lähteessä Perttula 1995) luettelee yhdeksän luo-tettavan kokemuksen tutkimuksen kriteeriä. Näistä ensimmäinen on tutkimusproses-sin johdonmukaisuus. (emt., 102–104.) Olen pitäytynyt tätä tutkielmaa toteuttaessani johdonmukaisesti deskriptiivisen fenomenologian epistemologisissa ja ontologisissa lähtökohdissa. Olen tietoinen siitä, että kokemus on kiistanalainen tutkimuksen koh-teena. Jussi Backman (2018) vihjaa kokemuksen termin epämääräisyydestä ja populistisesta painoarvosta, jossa faktojen sijaan vedotaan kokemukseen. Backman jatkaa ku-vaamalla, kuinka länsimainen tiede on mieltänyt kokemuksen ensisijaisesti välineel-lisen arvon omaavana tietoa hankittaessa. Artikkelinsa lopuksi hän kuitenkin itse pää-tyy siihen, että kokemuksen käsittehistoriallinen tarkastelu asettaa kokemuksen perus-tavaksi tavaksi ymmärtää elettyä todellisuutta. (emt., 25–26, 38.)

Toisena luotettavuuden kriteerinä Perttula (1995b, viitattu lähteessä Perttula 1995, 102) pitää tutkimusprosessin reflektointia ja reflektoinnin kuvausta. Tähän haas-teeseen olen pyrkinyt vastaamaan luvussa viisi. Olen tuonut esille niin onnistumisia kuin epäonnistumisia ja kuvannut perusteluja valinnoilleni. Olen myös tehnyt näky-väksi jokaisen tutkimusprosessin vaiheen esimerkkien avulla. Kolmas kriteeri Perttu-lan mukaan on tutkimusprosessin aineistolähtöisyys (emt., 102). Tämän olen pyrkinyt varmistamaan sillä, että pitäydyin teoreettisen tiedon hankinnasta haastattelujen ja analyysin ajan. Olen myös kuvannut, kuinka analyysin aikana olen joutunut palaamaan taaksepäin aineiston käsittelyssä juuri aineistolähtöisyyden varmistakseni. Myönnän kuitenkin, että olen tutkijana pyrkinyt sulkeistamaan esiyimmärykseni mahdollisimman täydellisesti, mutten usko siinä täydellisesti onnistuneeni (Perttula 1995, 56).

Neljäs kriteeri on tutkimusprosessin kontekstisidonnaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimusprosessi ottaa huomioon niin ulkoisen kuin sisäisen kontekstisidoksen. Tutkimustulokset ovat näin ollen sidoksissa tutkimustilanteen ominaispiirteisiin.

Samoin tulokinnassa pyritään säilyttämään yksilöllisyys mahdollisimman pitkälle. (Perttula 1995b, viitattu lähteessä Perttula 1995, 102.) Viitataan tässä yhteydessä epistemologisiin ja ontologisiin lähtökohtiini. Tutkielma ei ole täydellisesti toisinnettavissa, sillä toisia täysin samanlaisia haastattelutilanteita ei tule. (ks. Perttula 1995, 59–60.) Yksilöllisyyden olen pyrkinyt säilyttämään antamalla analysoiduista aineistoista näytteitä sen eri vaiheissa ja kirjoittamalla jokaisen lukijan nähtäväksi yksilölliset merkitysverkostot. Olen myös huomauttanut yleisen merkitysverkoston rajallisuudesta.

Viidentenä kriteerinä Perttula (1995b, viitattu lähteessä Perttula 1995, 103) nostaa tavoiteltavan tiedon laadun. Olen tämän tutkimusraportin lehdillä useampaan otteeseen korostanut sitä, ettei tämän tutkielman tavoitteena ole objektiivisen totuuden löytäminen vaan nuorten subjektiivisen kokemuksen kuvaaminen. Tavoitteena on siis ymmärtää niitä merkitysverkostoja, joita nuoret itse antavat kokemukselleen elämästään suomalaisella maaseudulla vailla töitä ja opiskelupaikkaa. Nämä merkitysverkostot olen avannut luvuissa kuusi ja seitsemän, ensin yksilöllisesti ja sen jälkeen yleisesti.

Kuudentena kriteerinä on metodien yhdistäminen ontologisesti kestäväällä tavalla (Perttula 1995b, viitattu lähteessä Perttula 1995, 103). Tähän ei ole tässä tutkimusprosessissa tarvinnut lähteä, jollei aineiston keräämiseen käytettyä haastattelua ja analyysia pidetä toisistaan erillisinä. On syytä ottaa huomioon, että Perttula (1995, 66–68) ei keskity omassa ajattelussaan niinkään aineiston keräämiseen kuin sen analysointiin, mutta tuo esille, että tyypillisin tapa kerätä aineisto fenomenologiseen tutkimukseen on mahdollisimman avoimeksi rakennettu haastattelutilanne. Tässä suhteessa tunnustan välillä hypänneeni pois ohjeistuksesta, vaikka lähtökohta onkin ollut avoin. Haastatteluiden ensimmäinen kysymys on liittynyt saatekirjeessä ohjattuihin muistoihin (Liite 4). Haastattelutilanteissa tarvitsin kuitenkin toisinaan tarkempaa tietoa kuin nuoret alkujaan antoivat ymmärtääkseni heidän kokemustaan.

Seitsemännen kriteerin eli tutkijayhteistyön osalta mainittavaa on kanssaopiskelijoiden rakentava kriittinen palaute ja kannustus sekä oman ohjaajani YTT, yliopistonopettaja Sirkka Alhon matkan varrella antama kommentointi. Kahdeksas kriteeri koskee tutkijan subjektisuutta. (Perttula 1995b, viitattu lähteessä Perttula 1995, 103.) Tähän olen pyrkinyt vastaamaan tuomalla julki oman esiyymmärrykseni sekä tekemällä näkyväksi oman ajatteluni kehittymistä. Viimeisenä kriteerinä Perttula nostaa esille tutkijan vastuullisuuden, jota hänen mukaansa voi arvioida vain tutkija itse (emt., 104). Tutkijana olen pyrkinyt kantamaan vastuuni koko prosessin ajan tunnollisesti. Virheiltä en ole välttynyt, mikä on näkyvillä myös tämän raportin lehdillä, joten en ole niitä salailnut. Niissäkin tilanteissa olen pyrkinyt korjaamaan tilanteen mahdollisimman nopeasti tavoitellen sitä, etteivät virheet vahingoita ennen kaikkea nuoria mutta myöskään tutkimusprosessia.

9.3.2 Tutkimusprosessin arviointi

Olen pitkin raporttia pyrkinyt refleктоimaan niin onnistumisiani kuin epäonnistumisiani, mutta nostan tässä esille mielestäni niistä keskeisimmät. Prosessin ehdottomana onnistumisena pidän sitä, että tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat maantieteellisesti eri puolilta Suomea. Heidän elämäntilanteensa työttömyyttä ja opiskelupaikkaa vailla olemista lukuun ottamatta poikkesivat toisistaan monin tavoin. Jokaisen nuoren tausta, henkilökohtainen historia, oli yksilöllinen ja erilainen kuin toisten. Vaikka nuorten rekrytoiminen oli haasteellista, oli vaivan näkeminen ehdottomasti sen arvoista. Siisiäinen (2014, 92) kuvaa oman aineistonsa keräämisen haasteita kertoen suurimman osan työttömistä nuorista kieltäytyneen haastattelukutsusta, mikä vastaa hyvin omaa kokemustani nuorten rekrytoimisesta tutkimukseen. Tätä taustaa vasten moninaisuuden näkyminen näinkin pienessä otannassa tuntuu isolta onnistumiselta.

Toisena onnistumisena pidän metodin valintaa, jonka edelleen koen antavan nuorten kokemukselle sen arvon, joka sille kuuluu, ja mahdollistavan nuorten oman äänen esille tulemisen. Pääsin oikeasti muodostamaan kuvan työttömien ja opiskelupaikkaa vailla olevien nuorten aikuisten elämästä nykyajan suomalaisella maaseudulla sellaisena kuin se heille itselleen näyttäytyy. Pääsin näin oppimaan maailmasta, josta en itse omaa kokemusta (ks. Latomaa 2006, 40–41; Perttula 1995, 43.)

Tutkimusprosessin epäonnistumiset löytyvät prosessin alusta, mikä kertoo kokemattomuudestani tutkijana. Annoin nuorille liikaa informaatiota alkuun. Vaikka osallistumisen tulee olla tietoisesti vapaaehtoista, osan kanssa joutui selvästi tekemään töitä, jotta he vapautuivat luottamaan omasta mielestään pienen kokemuksen olevan minulle tärkeä ja juuri se tarvitsemani tieto (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8–9). Tietosuojailmoitus ja yksi saatekirje olisi riittänyt. Osittain ongelma muodostui siis myös siitä, etten tuntenut kohderyhmääni riittävästi, joten jouduin muokkaamaan aineiston keräämisen tapaa prosessin jo alettua (ks. s. 23–24).

Jos nyt aloittaisin, varaisin myös kunnolla aikaa etsivien nuorisotyöntekijöiden kartoittamiseen. Ottaisin viikon vapaata töistä, kun tätä tutkielmaa aloitellessani minulla oli vapaata vain yksi päivä viikossa. Vapaan viikon aikana soittaisin kuntalistan kanssa läpi järjestelmällisesti kaikki etsivät nuorisotyöntekijät ja kertoisin tutkimuksesta. En jäisi odottelemaan epävarmojen etsivien nuorisotyöntekijöiden vastauksia, vaan hakisin tutkimuslupaa kunnista, joiden etsivät nuorisotyöntekijät innostuvat asiasta. En jättäisi rekrytointia heille, vaan pyytäisin päästä itse kertomaan tutkimuksesta nuorille joko jossain sopivaksi katsotussa ryhmässä tai tapaamalla nuoria yksittäin yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa. Tämä valinta perustuu siihen, että osaisin itse parhaiten vastata nuorten mahdollisiin kysymyksiin. Onneksi virheistään voi oppia, eikä tämä tutkimusprosessi kaatunut niihin.

9.4 Jatkotutkimusaiheita

Etnografinen tutkimus samasta kohderyhmästä voisi avata uusia ulottuvuuksia. Kokemuksen sijaan tällaisessa tutkimuksessa keskityttäisiin kuvaamaan työttömien ja vailla opiskelupaikkaa olevien nuorten toimintaa elinympäristössään. (mm. Paloniemi & Collin 2018, 232–233.) Tällaisen tutkimuksen antama uusi ulottuvuus olisi mielestäni sen arvoinen menetelmän saamasta kritiikistä huolimatta (mm. Metsämuuronen 2006, 96–97). Taina Rantala (2006) tuo hyvin esille etnografian hyödyn nimenomaan siinä, että se auttaa ymmärtämään tutkittavaa kohdetta yhdessä heidän kanssaan. Etnografinen tutkimus vaatii kuitenkin eri tavalla aikaa ja resursseja kuin tähän tutkielmaan valittu fenomenologinen lähestymistapa. (emt., 216, 223.)

Palvelukohtaamisen parantamiseksi mielenkiintoinen tutkimuksen aihe voisi olla vertaileva tutkimus työttömien ja vailla opiskelupaikkaa olevien maaseudulla asuvien nuorten aikuisten palveluodotusten ja sosiaaliviranomaisten nuoria koskevien oletusten välillä. Tällä voitaisiin hahmottaa yhtymäpintoja ja mahdollisia ristiriitoja sekä helpottaa toistensa ymmärtämistä ja kohtaamista.

Myös fenomenografinen tulokulma voisi auttaa ymmärtämään näitä nuoria paremmin. Tutkimus nuorten käsityksistä omista mahdollisuuksistaan, työelämästä, opiskeluista tai yhteiskunnasta voisi avata uuden maailman. Tiedostan tässä vaiheessa, että kaikki ehdottamani tutkimusaiheet ovat haastavia tutkimisen kohteita, sillä nuoria ei ole helppo rekrytoida. Silti ajattelen edelleen, että tasa-arvoisessa maailmassa heillä on paitsi oikeus olla hiljaa myös oikeus tulla kuulluiksi, mikä ehkä vaatii enemmän aikaa sekä vapaaehtoisuutta korostavaa kannustusta ja rohkaisua kuin ympäröivän yhteiskunnan mittareilla paremmin menestyneen nuoren rekrytoiminen.

Toisaalta suotavaa olisi tutkia myös maaseudun vahvuuksia. Sari Tuuva-Hongisto (2018, 34) pitää tyypillisenä tämän päivän keskustelulle, että maaseudusta halutaan tehdä ongelma. Tällaista asetelmaa ei voi kyseenalaistaa tutkimalla vain maaseudun ongelmia. Toivon edelleen, että lapsillani on oikeus kasvaa myös nuoruuttaan maaseudulla, jos he itse sitä silloin haluavat.

LÄHTEET

- Aapola-Kari, Sinikka & Vehkalahti, Kaisa (2020) Jatkuvuutta, resursseja ja neuvottelua: nuoret puhuvat perheestä. Teoksessa Tiina Valkendorff & Ella Sihvonen (toim.) Nuorten perheet ja läheissuhteet. Nuorten elinolot -vuosikirja 2020. Julkaisuja 227, Kenttä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisoneuvosto, 67–86.
- Apunen, Matti (2016) Kättä päälle paikan päällä. Teoksessa Matti Apunen & Ilkka Haavisto & Henna Hopia & Sarianna Toivonen (toim.) Sovinnon eväät. EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016. Helsinki: Taloustieto Oy, 41–62. Saatavilla http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2016/03/EVA_Arvo-ja-assenne_2016_Sovinnon_ev%C3%A4%C3%A4t.pdf, luettu 11.8.2022.
- Armila, Päivi (2016) 5 Hylkysyrjäläisnuorten arjen rytmit ja piirit. Teoksessa Päivi Armila & Terhi Halonen & Mari Käyhkö (toim.) Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 178, Liike. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 60–73.
- Armila, Päivi & Halonen, Terhi & Käyhkö, Mari (toim.) (2016) Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 178, Liike. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Backman, Jussi (2010) Heidegger ja fenomenologian asia. Teoksessa Timo Miettinen & Simo Pulkkinen & Joonas Taipale (toim.) Fenomenologian ydinkysymyksiä. Helsinki: Gaudeamus, 60–78.
- Backman, Jussi (2018) Äärellisyyden kohtaaminen: kokemuksen filosofiasta käsittehistoriaa. Teoksessa Jarkko Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press, 41–63. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>, luettu 12.8.2022.
- Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja (2016) Etsivä nuorisotyö 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:28. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-418-4>, luettu 7.12.2021.
- Bamming, Ruth & Walldén, Jaana (2018) Etsivä nuorisotyö 2017 – Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Aluehallintovirastojen julkaisuja 49/2018. Vaasa: Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto/Opetus- ja kulttuuri-toimen vastuualue. Saatavilla <https://minedu.fi/documents/1410845/4345832/Etsiv%C3%A4+nuorisoty%C3%B6+2017+-+valtakunnallisen+etsiv%C3%A4n+nuorisoty%C3%B6n+kyselyn+tulokset/58169690-08e2-4c46-8a64-fc67eca603c9>, luettu 7.12.2021.
- Bock, Bettina B. (2016) Rural Marginalisation and the Role of Social Innovation; A Turn Towards Nexogenous Development and Rural Reconnection. Sociologia ruralis 56 (4), 552–573. Saatavilla <10.1111/soru.12119>, luettu 9.4.2022.

- Eduskunta (2021) Eduskunta hyväksyi hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön. Saatavilla <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/eduskunta-aanestaa-sote-uudistuksesta-keskiviikkona.aspx>, luettu 19.6.2022.
- The European Code of Conduct for Research Integrity 2017. Revised version. Saatavilla <https://www.allea.org/wp-content/uploads/2017/05/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf>, luettu 12.8.2022.
- Furlong, Andy (2014) Young People and the Social Consequences of the Post-Industrial Economy. Lessons from Japan. Teoksessa Peter Kelly & Annelies Kamp (toim.) A Critical Youth Studies for the 21st Century. Leiden/Boston: BRILL. ProQuest Ebook Central. Saatavilla <https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=1877180>, luettu 19.6.2022.
- Haavisto, Ilkka & Kiljunen, Pentti (2011) Maa- ja metsätalouden arvot ja asennetutkimus 2011. Helsinki: Taloustieto Oy. Saatavilla <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2011/03/Maa-ja-metsat-alueiden-arvot-ja-asennetutkimus-2011.pdf>, luettu 11.8.2022.
- HE 10/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. 2022. Helsinki: Edita.
- Heidegger, Martin (2010) Ontology – The Hermeneutics of Facticity. Studies in Continental Thought. Bloomington, Ind : Indiana University Press. Saatavilla <https://search.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1017936&site=ehost-live>, luettu 13.8.2022.
- Helminen, Ville & Nurmio, Kimmo & Rehunen, Antti & Ristimäki, Mika & Oinonen, Kari & Tiitu, Maija & Kotavaara, Ossi & Antikainen, Harri & Rusanen, Jarmo (2014) Kaupunki-maaseutu-alueuokitus. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25/2014. Helsinki: Suomen ympäristökeskus. Saatavilla <http://hdl.handle.net/10138/135861>, luettu 3.12.2021.
- Helminen, Ville & Nurmio, Kimmo & Vesänen, Sampo (2020) Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020. Helsinki : Suomen ympäristökeskus. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5172-9>, luettu 3.12.2021.
- Hiilamo, Heikki (2021) Tutkimukseen perustuvan asiantuntijatiedon käyttö päätöksenteossa: esimerkkinä sote-uudistus. Hallinnon tutkimus 40 (2), 111-128. Saatavilla <https://doi.org/10.37450/ht.110879>, luettu 10.4.2022.
- Holte, Bjørn Hallstein & Swart, Ignatius & Hiilamo, Heikki (2018) The NEET concept in comparative youth research: the Nordic countries and South Africa. Journal of Youth Studies, 22 (2), 256-272. Saatavilla <https://doi.org/10.1080/13676261.2018.1496406>, luettu 11.8.2022.
- Husserl, Edmund (2021) Kartesiolaisia mietiskelyjä. Johdatus fenomenologiaan. Suomentanut Markku Lehtinen. Helsinki: Gaudeamus.

- Juhila, Kirsi (2016) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Järvinen, Tero (2020) Social Background and Labour Market Careers of Young People – A Comparison of Two Cohorts of Finnish Young People not in Employment, Education or Training (NEET) Teoksessa Kristiina Brunila & Lisbeth Lundahl (toim.) Youth on the Move. Tendencies and Tensions in Youth Policies and Practices. Helsinki: Helsinki University Press, 37–56.
- Karstulan kunta (2022) Lausunto. Saatavilla https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/917fab40-24e5-45aa-9a61-19513aeac437/95ecec6d-9135-44e3-acc1-20d41e664b6c/LAUSUNTO_20220601171542.PDF, luettu 23.8.2022.
- Karttunen, Teija (2021) Hoitoon kiinnittyminen ja hoidossa pysyminen päihdehoidon toimivuuden kriittisinä tekijöinä. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 203–217.
- Kattilakoski, Mari & Rantamäki, Niina (2020) Hyvinvointia paikallistamassa – maaseudun paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoreettinen tulkintamalli. Janus 28 (4), 374–391. Saatavilla <https://doi.org/10.30668/janus.84079>, luettu 8.12.2021.
- Kelly, Peter & Kamp, Annelies (2014) An ‘Untimely’ Youth Studies? Teoksessa Peter Kelly & Annelies Kamp (toim.) A Critical Youth Studies for the 21st Century. Lieden/Boston: Brill, 526–533. Saatavilla <https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=1877180>, luettu 10.8.2022.
- Kiilakoski, Tomi & Honkatukia, Päivi (2018) Johdanto: Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä? Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino, 8–28.
- Kivelä, Päivi (2014) Syrjässä syrjäytyneet. Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla. Helsinki: Sininauhaliitto. Saatavilla http://www.sininauhaliitto.fi/sites/default/files/syrjassa_syrjaytyneet_kirja_sininauhaliitto.pdf, luettu 9.4.2022.
- Kivinen, Tuula & Vanjusov, Heidi & Vornanen, Riitta (2020) Asiakkaan ääni – osallisuus ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Teoksessa Anneli Hujala & Helena Taskinen (toim.) Uudistuva sosiaali- ja terveysala. Tampere: Tampere University Press, 267–293. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-022-9>, luettu 13.8.2022.
- Kristinestad stad (2022) Lausunto. Saatavilla https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/917fab40-24e5-45aa-9a61-19513aeac437/cd62ef71-b1b1-4e77-b9bc-fe82f2136967/LAUSUNTO_20220608175841.PDF, luettu 23.8.2022.
- Kronoby kommun (2022) Lausunto. Saatavilla https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/917fab40-24e5-45aa-9a61-19513aeac437/a188126b-0ccf-44e3-8007-3971dc92348c/LAUSUNTO_20220605091843.PDF, luettu 23.8.2022.

- Kukkola, Jani (2018) Kokemuksen tutkimuksen metatiede: kokemuksen käsitteen käytön ja kokemuksen ehtojen tutkimus. Teoksessa Jarkko Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press, 41–63. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>, luettu 10.6.2022.
- Käyhkö, Mari (2016) Kotoa pois pakotetut? Syrjäseutujen nuorten toiselle asteelle siirtyminen ja koulutuksen alueellinen eriarvoisuus. Teoksessa Päivi Armila & Terhi Halonen & Mari Käyhkö (toim.) Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja harvaanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 178, Liike. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Lagström, Hanna & Pösö, Tarja & Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) (2021) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu ja 162. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Saatavilla https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/lasten_ja_nuorten_tutkimuksen_etiikka_web.pdf, luettu 8.1.2022.
- Latomaa, Timo (2006) Ymmärtävä psykologia : psykologia rekonstruktivisena tieteenä. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia, 17–88.
- Laukkanen, Tiia & Pekkarinen, Elina & Vilmilä Fanny (2018) Nuorisotutkimuksen etiikka. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino, 75–97.
- Lehtonen, Olli & Kallunki, Valdemar (2013) Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. Janus 21 (2), 128–143. Saatavilla <https://journal.fi/janus/article/view/50693/15399?acceptCookies=1>, luettu 11.8.2022.
- Lehtonen, Olli & Muilu, Toivo (2020) Ohjaamojen ja työpajojen saavutettavuus ja palvelumallit maaseudulla – paikkatietopohjainen kartoitus. Nuorisotutkimus 38 (3), 3–22.
- Maunu, Antti (2018) Arjen rytmit ja yhteisöt – ammattiin opiskelevien hyvä elämä ja haalistuva individualismi. Nuorisotutkimus 36 (1), 3–21. Saatavilla <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2018/1/arjenryt.pdf>, luettu 11.8.2022.
- Metsämuuronen, Jari (2006) Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky, 79–147.
- Mutter, Ryan & Ali, Mir M. & Smith, Kelley & Strashny, Alex (2015) Factors associated with substance use treatment completion in residential facilities. Drug and Alcohol Dependence, 154 (September). Saatavilla <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2015.07.004>, luettu 10.8.2022.
- Määttä, Mirja & Asikainen, Elina & Saastamoinen, Mikko (2016) Tukeminen ja pakot nuorten vaikeutuneissa koulutussiirtymissä. Nuorisotutkimus 34 (1), 18–34. Saatavilla <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2016/1/tukemine.pdf>, luettu 11.8.2022.
- Nuorisolaki 1285/2016.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Oppivelvollisuuden laajentaminen. Saatavilla <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>, luettu 8.4.2022.

- Oinas, Pirjo (2012) Turvallisuus maaseutuyhteisön asukkaiden arjessa. Teoksessa Mari Kattilakoski & Arja Kilpeläinen & Pirja Peltomäki (toim.) Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluja maaseudulle. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2012. Helsinki: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä (YTR), 84–95. Saatavilla https://www.maaseutupolitiikka.fi/uploads/MANE-raportit/MMM_YTR_2012-Yhteisollisyydella-WEB.pdf, luettu 11.8.2022.
- Paloniemi, Susanne & Collin, Kaija (2018) Etnografi työssä – kokemuksia organisaatiotutkimuksesta. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 232–247.
- Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (2018) Itä-Suomen maakuntien nuoret – palveluiden paitsiossa vai paalupaikalla? Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen & Päivi Känkänen (toim.) Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja 2018. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 34–45.
- Perttula, Juha (1995) Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. SUFI-tutkimuksia 14. Tampere: Suomen fenomenologinen instituutti.
- Perttula, Juha (2005) Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteiden tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. 2. painos. Helsinki: Dialogia, 115–162.
- Perttula, Rauno (2021) Nuorten aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 86–100.
- Perusopetuslaki 1998/628.
- Puuronen, Anne (2014) Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 70. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Saatavilla https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etsivan_katse.pdf, luettu 7.12.2021.
- Rantala, Taina (2006) Etnografisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky, 213 – 283
- Rauhala, Lauri (2007) Ihmistajunta tutkijana ja tutkittavana. Tieteessä tapahtuu 25 (8), 21–26. Saatavilla <http://journal.fi/tt/article/view/347>, luettu 14.8.2022.
- Rostila, Ilmari & Vinnurva, Jukka (2017) Sosiaalityön asiakkaan toimijuus ja täysimittainen professionaalisuus. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 196–218.
- Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) (2019) Tutkimuseettisistä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 218, Tiede. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

- Saarinen, Arttu & Airio, Ilpo & Kaikkonen, Risto & Luoma, Minna-Liisa (2013) Onnellisuus erityyppisillä asuinalueilla. Yhteiskuntapolitiikka 78 (5), 520–532. Saatavilla <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201402101415>, luettu 10.4.2022.
- Salasuo, Mikko & Tarvainen, Kai & Myllyniemi, Sami (2021) Nuorten tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin. Tyytyväisyys terveyteen ja elämään ylipäätään. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 68. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 233, Kenttä. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusverkosto, 121–136.
- Siisiäinen, Martti (2014) Työtä vailla olevat nuoret. Teoksessa Kirsti Lempiäinen & Tiina Silvasti (toim.) Eriarvoisuuden rakenteet. Haurastuvat työmarkkinat Suomessa. Tampere : Vastapaino, 91–125.
- Siltala, Juha (2020) Nuoret henkilökohtaisen toivon ja yleisen näköalattomuuden ristivedossa. Teoksessa Lotta Haikkola & Sami Myllyniemi (toim.) Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 152, Kenttä. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 65. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö, 111–133. Saatavilla <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/12/nuorisobarometri2019-netti.pdf>, luettu 12.8.2022.
- Silvennoinen, Heikki & Kalalahti, Mira & Varjo, Janne (2018) Koulutuspoliittinen tasa-arvo 2000-luvun Suomessa. Teoksessa Risto Rinne & Nina Haltia & Sonia Lempiäinen & Tuuli Kaunisto (toim.) Eriarvoistuva maailma – tasa-arvoistava koulu? Kasvatusalan tutkimuksia 78. Joensuu : FERA Suomen kasvatustieteellinen seura, 93–120.
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301.
- Suomen Kuntaliitto ry (2022) Lausunto. Saatavilla https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/917fab40-24e5-45aa-9a61-19513aeac437/9479ad20-e678-4aaf-bf05-f901da2d253c/LAUSUNTO_20220526171246.PDF, luettu 23.8.2022.
- Suomen perustuslaki 1999/731.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus (2019) Työllisyys Ja Työttömyys 2019, 4 Työvoiman ulkopuolella olevat . Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla http://www.stat.fi/til/tyti/2019/13/tyti_2019_13_2020-05-07_kat_004_fi.html, luettu 13.8.2022.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus (2022) Helmikuu 2022. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla http://www.stat.fi/til/tyti/2022/02/tyti_2022_02_2022-03-22_tie_001_fi.html, luettu 13.8.2022.
- Suomen ympäristökeskus SYKE (2020) Kaupunki-maaseutu-luokitus. Saatavilla <https://www.ymparisto.fi/kaupunkimaaseutuluokitus>, luettu 3.12.2021.
- Suomen ympäristökeskus SYKE (2022) Kartat ja tilastot. Saatavilla https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Kaupunkimaaseutu_luokitus/Kartat_ja_tilastot, luettu 10.4.2022.

- Suutari, Minna (2002) Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 26. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Therborn, Göran (2014) Eriarvoisuus tappaa. Suomentanut Tatu Henttonen. Tampere: Vastapaino.
- Tietosuojalaki 2018/1050.
- Tilastokeskus. Kaupunki-maaseutu. Saatavilla https://stat.fi/meta/kas/kaupunki_maaseu.html, luettu 3.12.2021.
- Toikkanen, Jarkko & Virtanen, Ira A. (2018) Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljillä. Teoksessa Jarkko Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press, 7–24. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>, luettu 2.5.2022.
- Toiviainen, Sanna (2021) Suhteisia elämänpolkuja – yksilöiden elämänhallintaa? Koulu-tuksen ja työn marginaalissa olevien nuorten toimijuus ja ohjaus. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 160. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuoriso-tutkimusseura.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Saatavilla https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf, luettu 12.8.2022.
- Tuuva-Hongisto, Sari (2018) Kotona, maalla, syrjässä. Syrjäkylänuorten haaveita kotiseudulle jäämisestä. Nuorisotutkimus 36 (3), 23–37.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. TE-palvelut 2024 -uudistus. Saatavilla <https://tem.fi/te-palvelut-2024-uudistus>, luettu 9.8.2022.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2022) Esitysluonnos julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi 6.5.2022. Saatavilla https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/917fab40-24e5-45aa-9a61-19513aeac437/ad5e2c42-1c0f-4aae-a939-229bc5b47413/KIRJE_20220506170134.PDF, luettu 23.8.2022.
- Tökkäri, Virpi (2018) Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Jarkko Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press, 64–84. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>, luettu 9.8.2022.
- Valtioneuvosto (2019) Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>, luettu 28.6.2022.
- Virtanen, Juha (2006) Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa Jari Metsämuutonen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Melthelp Ky, 149–213.

LIITTEET

LIITE 1: SAATEKIRJE

Lappajärvellä 4.3.2022

Hei!

Mikäli sinua kiinnostaa vaikuttaa siihen, mitä nuorista aikuisista, maaseudusta, työttömyydestä tai opintopolun katkeamisesta ajatellaan, olen minä kiinnostunut kuulemaan sinua. Olen sosiaalityön maisterivaiheen opiskelija, lukenut teorioita ja kuullut ammattilaisia. Nyt minua kiinnostaisi kuulla käytännön asiantuntijan kokemus ja saada se muidenkin kuuluville. Jos yhtään kiinnostuit, toivon, että luet tässä mukana tulevan materiaalin ajatuksen kanssa ja otat minuun yhteyttä. Minulla ei ole mitään rekisteriä käytössäni, jonka pohjalta voisin lähestyä sinua. Sillä ei ole väliä, millaisen merkin itsestäsi annat, kunhan se on jotain, johon pystyn vastaamaan. Toivon, että huomioit myös, ettei sinulla tarvitse olla mahdollisuutta skannata suostumuslomaketta. Voin aivan hyvin ottaa sen vastaan ensimmäisellä tapaamisellamme.

Kiitos 😊

Yt. Mirjam Huotari-Kallinki

LIITE 2: TIEDOTEKIRJE

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

13.2.2022

Tutkimuksen nimi ja rekisterinpitäjä

Pro gradu -tutkielma: ”Maaseudulla nuorena vailla töitä ja opiskelupaikkaa”
Rekisterinpitäjä: **Mirjam Huotari-Kallinki (pro gradu -tutkielman tekijä)**
Käsiteltäessä tutkittavien henkilötietoja rekisterinpitäjä on taho, joka on vastuussa tutkittavien henkilötietojen asiallisesta ja lainmukaisesta käsittelystä.

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Sinua pyydetään mukaan tutkimukseen, jonka tavoitteena on antaa ääni vailla opiskelupaikkaa ja työpaikkaa oleville maaseudun nuorille itselleen usein kuultavan eri alojen ammattilaisten äänen sijaan. Tavoitteena on mahdollisimman pitkälle irtautua omista ennakko-oletuksista ja ymmärtää nuoren oma kokemus elämästä 2020-luvun alun suomalaisella maaseudulla työttömänä ja vailla opiskelupaikkaa. Tavoitteena on näin saavuttaa tietoa siitä asiakasryhmästä, joka sosiaalisuudessa jää herkästi väliinpuotoajan rooliin.

Keskeinen tutkimuskysymys on:

- **Mitä on olla nuori vailla töitä ja opiskelupaikkaa maaseudulla 2020-luvun alun Suomessa?**

Tutkimuksen kohteena on ilmiö: eläminen suomalaisella maaseudulla nuorena vailla työtä ja opiskelupaikkaa. Kuva ilmiöstä muodostetaan kahden vaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa haetaan yksilöllisiä merkitysverkostoja. Toisessa vaiheessa haetaan yleistä merkitysverkostoa. Kerättyä aineistoa tullaan käyttämään Mirjam Huotari-Kallinkin pro gradu -tutkielmassa **”Maaseudulla nuorena vailla töitä ja opiskelupaikkaa”**. Sinua pyydetään tutkimukseen, koska olet tällä hetkellä työttömänä (vailla palkkatyösuhdetta, etkä toimi päätoimisena yrittäjänä) etkä ole päätoiminen opiskelija (työvoimapoliittisia koulutuksia ei lasketa). Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja siihen osallistumistasi.

Sinua on lähestytty, koska olet etsivän nuorisotyön asiakas ja täytät edellä mainitut kriteerit. Tutkijalla ei ole mitään rekisteriä etsivän nuorisotyön asiakkaista käytössään, vaan etsivällä nuorisotyöntekijällä on tieto tutkimuksesta ja siitä, millaisia henkilöitä tutkimusta varten haetaan. Etsivä nuorisotyöntekijä on laskenut sinun täyttävän kriteerit. Asiakkuutesi ei velvoita sinua osallistumaan, vaan sinuun on otettu yhteyttä, jotta voisit vaikuttaa siihen, millainen kuva maaseudulla asuvasta työttömänä ja vailla opiskelupaikkaa olevan nuoren elämästä muodostuu. Tutkija ei tule kertomaan etsivälle nuorisotyölle tai mielekkään muulle taholle osallistumisestasi tai haastatteluissa ja päiväkirjassa kertomistasi asioista. Jos itse haluat osallistumisestasi kertoa, se on sinun asiasi, mutta mikään ei velvoita sinua siihen.

Tutkimukseen osallistuminen edellyttää, että **olet tällä hetkellä vailla palkkatyösuhdetta, et toimi päätoimisena yrittäjänä, etkä opiskele ammattitutkintoon tähtäävästi**. Mukaan pyydetään tutkittavia, jotka ovat iältään **vähintään 18-vuotiaita ja korkeintaan 29-vuotiaita** etsivän nuorisotyön asiakkaita eri puolilta Suomea. Mukaan valitaan 4–6 ensimmäistä mukaan ilmoittautunutta nuorta. Viisi on tavoitteena, mutta tutkimus voidaan toteuttaa myös neljän nuoren lähtiessä mukaan, ja kahden halukkaan ilmoittautuessa hyvin samoihin aikoihin otetaan heistä molemmat mukaan, vaikka viiden edustus tulisi täyteen jo vain toisen osallistuessa.

Osallistuvista henkilöistä ei kerätä tietoja muista lähteistä.

Vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit milloin tahansa kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai keskeyttää osallistumisen. Kieltäytymisestä tai keskeyttämisestä ei aiheudu sinulle kielteisiä seuraamuksia.

Jos haluat osallistua tutkimukseen (kolme haastattelua ja viikon päiväkirja) voit toimittaa osallistumissuostumuksen sähköpostitse: [mirjam.o.huotari-kallinki\(at\)student.jyu.fi](mailto:mirjam.o.huotari-kallinki(at)student.jyu.fi), tai palauttaa sen allekirjoitettuna ensimmäisellä tapaamisellamme.

Tutkimuksen kulku

Haastatteluissa sinua pyydetään kertomaan omista kokemuksistasi; tilanteista, joissa konkretisoituu se, että olet nuori aikuinen vailla töitä ja opiskelupaikkaa sekä asut maaseudulla. Ensimmäiseen haastatteluun toivon sinun tuovan mukanas jotain (valokuva, videopätkä, laulu, runo, esine jne.), joka kertoo itsellesi viimeisimmästä tilanteesta, jossa koit olevasi nuori aikuinen vailla töitä ja opiskelupaikkaa sekä asut maaseudulla. En tule keräämään itselleni tuomaasi muistoa, vaan ensimmäisen kerran haastattelu pohjautuu tuohon muistoon. Ensimmäisellä haastattelukerralla annan sinulle ohjeet viikon päiväkirjaa varten. Toinen haastattelukerta pohjautuu tuohon päiväkirjaan. Kolmas haastattelu on täydentävä. Silloin saat kertoa vapaasti sen, mitä vielä haluaisit aiheesta lisätä. Vastaavasti itselläni on mahdollisuus vielä esittää tarkentavia kysymyksiä, jos koen, että jotain on jäänyt epäselväksi.

Mieluiten toteutan haastattelut tapaamalla joko sinun luonasi tai etsivän nuorisotyön tiloissa tietoturvallisesti. Haastattelut nauhoitetaan litterointia varten. Haastattelut on kuitenkin mahdollista toteuttaa myös etänä käyttämällä Jyväskylän yliopiston Zoom palvelua. Funet Miitti (Zoom)-palvelu toteutetaan NORDUNetin kautta yhteispohjoismaisesti. CSC:n ja NORDUNetin tarjoama Zoom-palvelu eroaa teknisesti yleisestä Zoom-palvelusta, jota tarjoaa Zoom Video Communications, Inc USA:ssa.

Päiväkirja kuuluu tekijänoikeussuojan piiriin, joten siitä tehdään erillinen sopimus tekijänoikeuksista. Sopimuksessa sitoudut siihen, että päiväkirjoja voi anonyymissa muodossa siteerata gradussa esimerkkinä. Samoin sopimuksessa sovitaan siitä, että saat päiväkirjasi takaisin tai se tuhotaan tietoturvallisesti.

Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat riskit, haitat ja epämukavuudet

Tutkimukseen osallistumisesta ei aiheudu sinulle mitään riskejä, haittoja tai epämukavuuksia.

Tutkimuksen kustannukset ja rahoitus

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Tutkimustuloksista tiedottaminen ja tutkimustulokset

Tutkimuksesta valmistuu yksi pro gradu -tutkielma, joka julkaistaan Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistossa: <https://jyx.jyu.fi/>

Tutkittavien vakuutusturva

Jyväskylän yliopiston henkilökunta ja toiminta on vakuutettu. Vakuutus sisältää potilasvakuutuksen, toiminnanvastuuvakuutuksen ja vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen.

Tutkimuksissa tutkittavat (koehenkilöt) on vakuutettu tutkimuksen ajan ulkoisen syyn aiheuttamien tapaturmien, vahinkojen ja vammojen varalta. Tapaturmavakuutus on voimassa mittauksissa ja niihin välittömästi liittyvillä matkoilla. Tässä tutkimuksessa ei suoriteta mittauksia, mutta mahdollisesti haluat siirtyä haastattelujen ajaksi pois kotoasi.

Lisätietojen antajan yhteystiedot

Lisätietoja tutkimuksesta antaa tutkimusentekijä: Mirjam Huotari-Kallinki, maisteriopiskelija, sosiaalityö, Jyväskylän yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, [mirjam.o.huotari-kallinki\(at\)student.jyu.fi](mailto:mirjam.o.huotari-kallinki(at)student.jyu.fi)

LIITE 3: TIETOSUOJAILMOITUS

Tietosuoja-asetus (679/2016) 12-14, 30 artikla

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSESTA TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE

Pro gradu -tutkielma Maaseudulla nuorena vailla töitä ja opiskelupaikkaa

03.03.2022

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, eikä tutkittavan ole pakko toimittaa mitään tietoja, tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää.

1. TUTKIMUKSEN NIMI, LUONNE JA KESTO

Tutkimuksen nimi on Maaseudulla nuorena vailla töitä ja opiskelupaikkaa. Varsinaisen tutkimusraportin nimi todennäköisesti poikkeaa tästä työnimestä. Tutkimuksen aineisto kerätään maaliskuusta 2022 kesäkuuhun 2022. Tutkimusraportin on tarkoitus valmistua viimeistään marraskuussa 2022, parhaassa tapauksessa jo elokuun 2022 aikana. Tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa kolmea haastattelua sekä yhden viikon mittaisen päiväkirjan täyttämistä. Päiväkirjan täyttämiseen annetaan tarkemmat ohjeet ensimmäisen haastattelun yhteydessä.

2. MIHIN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY PERUSTUU

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6, kohta 1

Tutkittavan suostumus

3. TUTKIMUKSESTA VASTAAAVAT TAHOT

Tutkimuksen tekijä: Mirjam Huotari-Kallinki; +358 45 6715217; mirjam.o.huotari-kallinki@student.jyu.fi; Länsirannantie 245, 62620 Ala-Seppä.

Tutkimuksen ohjaaja: Sirkka Alho; Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius; +358 40 3530 920; sirkka.s.alho@jyu.fi; YTT, yliopistonopettaja.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Tutkimukseen osallistuminen kestää maksimissaan neljä kuukautta.

Tutkimukseen sisältyy 3 haastattelua (arviolta 0,5–2 tuntia kerta) ja yksi viikon mittainen päiväkirja, jonka osallistuessasi täytät ensimmäisen ja toisen haastattelun välissä. Ohjeet täyttämiseen saat ensimmäisellä kerralla ja toisella kerralla päiväkirja palautetaan tutkijalle.

6. TUTKIMUKSEN MAHDOLLISET HYÖDYT JA HAITAT TUTKITTAVILLE

Tutkimus tuottaa tietoa nuorten omasta kokemuksesta. Liian usein vailla työtä ja opiskelupaikkaa olevan nuoren puolesta on äänessä ammattilainen. Samoin nuorisotutkimuksessa maaseudun nuoret ovat aliedustettuina. Tämän tutkimuksen tarkoitus on vastata näihin kahteen aukkoon. Tutkimus voi välillisesti auttaa kohdistamaan palvelut paremmin maaseudun nuoret kohtaaviksi.

Mahdolliset haitat ovat lähinnä oman tavallisen arjen häiriintyminen haastattelujen ja päiväkirjan verran sekä ehkä kipeiden muistojen pintaan nouseminen, mikäli tilanne on nuorelle kipeä eikä hän ole asiaa käsitellyt. Näitä kipupisteitä ei kuitenkaan tarvitse tutkijalle avata, jos ei itse halua. On hyvä tiedostaa, että tutkimushaastatteluilla voi olla vapauttava vaikutus, mutta tutkija ei ole terapeutti eikä tutkimushaastattelu terapiatilanne.

7. HENKILÖTIETOJEN SUOJAAMINEN

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tietojasi ei voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista. Tutkimusraportissa kuitenkin käytetään aineistosta lainauksia, joista suorat tunnisteet on poistettu ja korvattu yleisillä nimillä. Lainauksista ei ole mahdollista tunnistaa nuorta, jollei nuori ole itse kertonut osallistuneensa tutkimukseen ja antanut tietoa siitä, millaisia vastauksia on kertonut.

Henkilötiedot **suojataan tutkimuksen aikana** säilyttämällä ne tietoturvallisesti salasanojen takana Jyväskylän yliopiston tietokannassa U-
asemalla. Aineistoa ei säilytetä eikä käsitellä missään vaiheessa tutkijan oman koneen muistissa, vaan aineisto tallennetaan ja sitä käsitellään suojatun VPN-
verkkoyhteyden kautta. Aineistosta myös poistetaan ja tarvittaessa häviytetään kaikki tunnistetiedot.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Tutkimukseen osallistuminen kestää maksimissaan neljä kuukautta.

Tutkimukseen sisältyy 3 haastattelua (arviolta 0,5–2 tuntia kerta) ja yksi viikon mittainen päiväkirja, jonka osallistuessasi täytät ensimmäisen ja toisen haastattelun välissä. Ohjeet täyttämiseen saat ensimmäisellä kerralla ja toisella kerralla päiväkirja palautetaan tutkijalle.

6. TUTKIMUKSEN MAHDOLLISET HYÖDYT JA HAITAT TUTKITTAVILLE

Tutkimus tuottaa tietoa nuorten omasta kokemuksesta. Liian usein vailla työtä ja opiskelupaikkaa olevan nuoren puolesta on äänessä ammattilainen. Samoin nuorisotutkimuksessa maaseudun nuoret ovat aliedustettuina. Tämän tutkimuksen tarkoitus on vastata näihin kahteen aukkoon. Tutkimus voi välillisesti auttaa kohdistamaan palvelut paremmin maaseudun nuoret kohtaaviksi.

Mahdolliset haitat ovat lähinnä oman tavallisen arjen häiriintyminen haastattelujen ja päiväkirjan verran sekä ehkä kipeiden muistojen pintaan nouseminen, mikäli tilanne on nuorelle kipeä eikä hän ole asiaa käsitellyt. Näitä kipupisteitä ei kuitenkaan tarvitse tutkijalle avata, jos ei itse halua. On hyvä tiedostaa, että tutkimushaastatteluilla voi olla vapauttava vaikutus, mutta tutkija ei ole terapeutti eikä tutkimushaastattelu terapiatilanne.

7. HENKILÖTIETOJEN SUOJAAMINEN

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tietojasi ei voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista. Tutkimusraportissa kuitenkin käytetään aineistosta lainauksia, joista suorat tunnisteet on poistettu ja korvattu yleisillä nimillä. Lainauksista ei ole mahdollista tunnistaa nuorta, jollei nuori ole itse kertonut osallistuneensa tutkimukseen ja antanut tietoa siitä, millaisia vastauksia on kertonut.

Henkilötiedot **suojataan tutkimuksen aikana** säilyttämällä ne tietoturvallisesti salasanojen takana Jyväskylän yliopiston tietokannassa U-
asemalla. Aineistoa ei säilytetä eikä käsitellä missään vaiheessa tutkijan oman koneen muistissa, vaan aineisto tallennetaan ja sitä käsitellään suojatun VPN-
verkkoyhteyden kautta. Aineistosta myös poistetaan ja tarvittaessa häviytetään kaikki tunnistetiedot.

Tutkimustuloksissa ja muissa asiakirjoissa sinuun viitataan vain tunnistekoodilla, joka ei ole yhdistettävissä sinuun, jollet ole itse kertonut jollekin osallistumisestasi ja siitä, mitä mahdollisesti olet kertonut haastatteluissa tai päiväkirjassa.

Tutkimusaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopisto tutkimusaineiston käsittelyä koskevien tietoturvakäytänteiden mukaisesti salasanojen takana yliopiston U-aseamalla, ei tutkijan omalla koneella tai pilvipalveluissa. Tiedonsiirto ja aineiston käsittely suoritetaan suojatuin yhteyksin.

8. TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksesta valmistuu opinnäytetyö yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoa varten.

9. TUTKITTAVAN OIKEUDET JA NIISTÄ POIKKEAMINEN

Tutkittavalla on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, kun henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Jos tutkittava peruuttaa suostumuksensa, hänen tietojään ei käytetä enää tutkimuksessa.

Tutkittavalla on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli tutkittava katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä. (lue lisää: <http://www.tietosuoja.fi>).

Tutkimuksessa ei poiketa muista tietosuojalainsäädännön mukaisista tutkittavan oikeuksista.

HENKILÖTIETOJEN SÄILYTTÄMINEN JA ARKISTOINTI

Rekisteriä säilytetään Jyväskylän yliopiston U-aseamalla, kunnes tutkimus on päättynyt ja tulokset on todennettu. Aineisto säilytetään ilman tunnistetietoja, pseudonymisoituna. Tämän jälkeen aineisto hävitetään.

10. REKISTERÖIDYN OIKEUKSIEN TOTEUTTAMINEN

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista voit olla yhteydessä tutkimuksen tekijään.

LIITE 4: SAATEKIRJE NRO 2

Lappajärvellä 2.4.2022

Hei!

Sinulle nyt annettava materiaali poikkeaa hiukan siitä, miten tutkimus todellisuudessa viedään läpi. Saamani palautteen pohjalta kysyin ohjaajaltani, voisinko tulla teitä nuoria aikuisia vastaan ja keventää tutkimusasetelmaa teidän kannaltanne mukavammaksi toteuttaa. Tämä tarkoittaa kuitenkin sitä, että tarvitsen aiottua tuplasti enemmän osallistujia eli kymmenisen nuorta aikuista. Olen siis todella kiitollinen, jos välität tietoa omaan ystäväpiiriisi, mikäli siellä on joku sopiva. Teidän ei tarvitse olla varmoja sopivuudesta. Varmistelen sen itse ensimmäisellä tapaamisella, mikäli ilmoittautuminen tulee kaverin kautta tulleen tiedon pohjalta. Sekään ei haittaa, ettei sinulla ole antaa kaverille lomakkeita. Kun saan yhteydenoton, voin sopia kaverisi kanssa tapaamisen, jolla hän saa etukäteismateriaalin itselleen.

Nyt tarkoitus on siis kerätä tutkimusaineisto haastattelemalla teitä nuoria aikuisia kaksi kertaa. Käytännössä haastattelut kestävät suunnilleen puolesta tunnista kahteen tuntiin. Ensimmäiselle kerralle toivon sinun tuovan mukana jonkin muiston, joka kertoo viimeisimmästä tilanteesta, jossa konkreettisesti elit todeksi sen, että olet nuori aikuinen vailla töitä ja opiskelupaikkaa sekä asut maalla. Ensimmäisellä tapaamisella keskustelumme lähtee tuosta muistosta. Toinen haastattelukerta sovitaan keskimäärin kahdesta neljään viikon päähän ensimmäisestä. Toiselle haastattelukerralle toivon sinun tuovan mukana kaksi muistoa, jotka näiden kahdesta neljään viikkoon välille ovat osuneet ja kertovat samasta todellisuudesta kuin ensimmäiselle kerralle tuotu muisto. Muistot voivat olla mitä vain, esimerkiksi esineitä, kuvia, videopätkiä, lauluja, runoja, piirustuksia tai voimme ajella paikkaan, joka muistoosi liittyy, jos niin toivot. En siis tule keräämään muistoja itselleni, mutta ne auttavat keskustelun eteenpäin viemistä. Nämä kolme muistoa voivat kokemuksina poiketa toisistaan hyvinkin paljon ja olla keskenään ristiriidassakin. Sillä ei ole merkitystä. Se on sinun elämäsi todellisuus ja sellaisenaan hyvä ja täydellinen. Oleellista on, että muistoissa konkretisoituu elämä maaseudulla nuorena aikuisena vailla töitä ja opiskelupaikkaa. Jos edelleen kuitenkin haluat tehdä päiväkirjan, on se mahdollista, mutta sitä ei edellytetä. Kiitos 😊

Yt. Mirjam Huotari-Kallinki

LIITE 5: TUTKITTAVAN SUOSTUMUSLOMAKE

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

SUOSTUMUS TIETEELLISEEN TUTKIMUKSEEN

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen Maaseudulla nuorena vailla töitä ja opiskelupaikkaa.

Olen perehtynyt tutkimusta koskevaan tiedotteeseen ja tietosuojailmoitukseen sekä saanut riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta. Tutkimuksen sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini. Selvitykset antoi tutkimuksen tekijä Mirjam Huotari-Kallinki. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita tutkimukseen osallistumista.

Ymmärrän, että tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Minulla on oikeus, milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen tai peruuttaa suostumukseni tutkimukseen. Tutkimuksen keskeyttämisestä tai suostumuksen peruuttamisesta ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia.

Olen tutustunut tietosuojailmoituksessa kerrottuihin rekisteröidyn oikeuksiin ja rajoituksiin.

Allekirjoittamalla suostumuslomakkeen hyväksyn tietojeni käytön tietosuojailmoituksessa kuvattuun tutkimukseen.

Kyllä

Allekirjoituksellani vahvistan, että osallistun tutkimukseen ja suostun vapaaehtoisesti tutkittavaksi sekä annan luvan edellä kerrottuihin asioihin.

Allekirjoitus

Päiväys

Nimen selvennys

Syntymäaika

Osoite

Y-tunnus:
02458947
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@jyu.fi

Puhelin:
(014) 260 1211
Faksi:
(014) 260 1021

Jyväskylän yliopisto
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto
www.jyu.fi

Suostumus vastaanotettu

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Päiväys

Nimen selvennys

Alkuperäinen allekirjoitettu asiakirja jää tutkimuksen vastuullisen johtajan arkistoon ja kopio annetaan tutkittavalle. Suostumusta säilytetään tietoturvallisesti niin kauan kuin aineisto on tunnisteeellisessa muodossa. Jos aineisto anonymisoidaan tai hävitetään suostumusta ei tarvitse enää säilyttää.